

Gündəm

**Azərbaycana qəfil hücumların
arxasındakı sirli qüvvə -
yeni şok təfərrüat**

Ölkəmiz əleyhinə yeni qarayaxma dalğası təkə okeanın o tayındakı məlum şəbəkədən qaynaqlanmışdır; prosesdə Rusiya da var - ilginç motiv...

yazısı səh.4-də

**Türkiyədən Dağlıq Qarabağa
gedən heyətə Azərbaycandan
sərt təpki-"Cəzalandırılımlar!"**

yazısı səh.3-də

**ABŞ Kongresində məmurlarımıza
qarşı sanksiya layihəsi hazırlandı -
iki fərqli baxış**

yazısı səh.9-da

**Soyuq havalar dövlət qurumlarını
hazırlıqsız yaxaladı**

yazısı səh.6-da

**Dindarların siyasiləşməsinin
səbəbləri və günahkarı...**

yazısı səh.7-də

**Ermənistanın "İran nəfəslisi" kəsilə
bilər-düşmən ölkənin qorxusu**

yazısı səh.11-də

**Putin "Milyarderlər ittifaqı"nın
təmsilçisini generala əvəzləyir**

yazısı səh.9-da

**Naxçıvanın "Kürdüstan ərazisi" kimi
göstərilməsinə sərt reaksiyalar**

yazısı səh.12-də

**Əməkdaşımız İstanbulun
azərbaycanlılar yaşayan
məhəlləsindən yazır**

yazısı səh.13-də

**Rusiyanın Mingəçevirin üstündən
keçən raketinin "səsi çıxdı"**

yazısı səh.2-də

"Bank Standart" maxinasiyası sabiq nazirə təhlükə yaradıb

HEYDƏR BABAYEV ÜÇÜN YOLAYRICI- SABİQ NAZİR ÜÇÜN ŞOK

Respublika Prokurorluğunun "Bank Standard"la bağlı cinayət işi açması və prezidentə müraciətdən sonra sabiq iqtisadi inkişaf naziri şirkətlərindən imtina edir və əmlaklarını satışa çıxarır; ona niyə "heç nəyi sata bilməzsən" mesajı verilib?

Bank Standard

musavat.com
Toğrul İsmayil

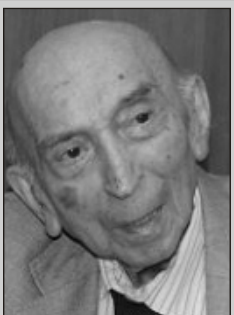
yazısı səh.5-də

Türkiyə Bakıdan İrəvanı hədələdi -

"Qarşınızda bizi görəcəksiniz, əgər..."

Türkiyənin hərbi nazirindən işğalçı ölkəyə sərt ismarış: "Azərbaycana hər dəstəyi verəcəyik..., iki ölkənin orduları vahiddir"; "Daşnaksütyun"dan xoflu bəyanat gəldi: "Bakı böyük hərbi eməliyyatlara hazırlaşır..."

yazısı səh.8-də

**Lütfi Zadə
bu gün
Bakıda dəfn
olunacaq**

yazısı səh.5-də

**İstefa verən
Vəkillər
Kollegiyasının
sədrinə ağır
itihamlar**

yazısı səh.6-da

**"Kimdir axı bu
Barzani?" -
kürd lideri
haqda hər şey...**

yazısı səh.10-da

2018-ci ilin büdcəsində neftin qiyməti 45 dollardan götürülür

“2018-ci ilin dövlət büdcəsinin gəlirləri təxminən 20 milyard manata yaxın proqnozlaşdırılıb. 2017-ci ilin dövlət büdcəsində neftin 1 bareli 40 dollardan hesablanmışdı. Bu il isə neftin qiyməti 45 dollar səviyyəsində götürüləcək”.

Bunu Milli Məclisin İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü Vahid Əhmədov modern.az-a 2018-ci ilin dövlət büdcəsi layihəsini şərh edərkən deyib.

Deputat hesab edir ki, “2018-ci ilin dövlət büdcəsi haqqında” qanun layihəsində sosial sahəyə 33-35 faiz maliyyə vəsaiti ayrılması nəzərdə tutulub.

“Çünki cənab prezident əsasən sosial sahələrə daha çox üstünlük verir. Yeni pensiya, əmək haqqı, məktəb, xəstəxana tikintisi və digər sosialyönümlü sahələrə daha çox diqqət ayrılır. Hesab edirəm ki, hərbi sahəyə də büdcənin 13-15 faizi civarında vəsait ayrılacaq. Büdcədən 35 faizə yaxın investisiya əsaslı xərclərə yönləndiriləcək”.

Büdcə zərfinə daxil olan sənədlər hazırda Prezident Administrasiyasındadır. Bu sənədlər toplusu yaxın günlərdə ölkə başçısı tərəfindən Milli Məclisə də təqdim olunacaq. Xatırladaq ki, 2017-ci il dövlət büdcəsinin gəlirləri 16,255 milyard manat, xərcləri isə 16,9 milyard manat məbləğində təsdiqlənmişdi.

Ermənistanda tələbələrin etiraz aksiyası başlayıb

Ermənistanın Şirak Dövlət Universitetinin tələbələri etiraz aksiyalarına başlayıblar. Bu barədə universitetin müəllimi Qaqik Hambaryan “Haykakan Jamanak” qəzetinə açıqlamasında bildirib.

Onun sözlərinə görə, tələbələrin etirazları hələ bir neçə gün davam edəcək. Universitetin rektoru Sahak Minasyan təşvişə düşərək tələbələrlə danışıqlar aparmağa cəhd edib.

Qeyd edək ki, Şirak Dövlət Universitetinin müəllimləri Ermənistan prezidentinə və baş nazirə açıq məktubla müraciət edərək Respublikaçı rektor Sahak Minasyanın universiteti məhv etdiyini bildiriblər. Müraciətdən sonra Sahak Minasyan və universitetin Elmi Şurası Hovannes Xorikyanın Tarix və Fəlsəfə kafedrasının müdiri vəzifəsindən azad edilməsinə dair qərar qəbul edib. Bu qərar tələbələrin etirazına səbəb olub. Universitetdə artıq iki gündür ki, dərslər boykot edilir.

Qəzet, jurnal və kitab əldə etməyin ən rahat yolu!
Siz sifariş edirsiniz, biz istədiyiniz ünvana çatdırırıq!

Xaricdə və Azərbaycanda nəşr olunan bütün qəzet və jurnallara abunə olmaq, həmçinin Rusiyada və Azərbaycanda nəşr olunan kitabları daha sərfəli qiymətə və daha qısa vaxt ərzində əldə etmək üçün sadəcə zəng etməyiniz və ya email yazmağınız kifayətdir.

Telefon: (012) 434 93 01, 434 01 33

Rusiyanın Mingəçevirin üstündən keçən raketinin “səsi çıxdı”

Hərbi ekspert: “Raketin ümumi çəkisi 46 500 kq, başlığı 1 200 kq-dır, 12 000 km məsafədək olan hədəfləri cəmi 150-200 m səhv etməklə vura bilir”

Rusiyanın “Topol-M” qitələrarası ballistik raketini sınaqdan keçirməsi ətrafında ciddi diskussiyalar gedir. Bu ölkənin Müdafiə Nazirliyinin yaydığı məlumata görə, “eksperimental başlıqla” təchiz edilmiş raket Həştərxan vilayətindəki Kapustin-Yar poliqonundan buraxılıb.

Məlumatda qeyd olunur ki, raket Qazaxıstanın Sarı-Şaqan poliqonundakı hədəfi müəyyən edilmiş dəqiqliklə vurub. Nazirliyin bildirdiyinə görə, raket sınağı ballistik raketlərin perspektiv döyüş təchizatını yoxlamaq üçün keçirilib. Müdafiə Nazirliyi raket sınağının videogörüntüsünü də yayıb. Raketin uçuşu başlayandan sonra Rusiyanın cənub regionlarının sakinləri səmada “naməlum uçan obyekt” görüldüyü haqda sosial şəbəkələrdə bir-birilərini xəbərdar ediblər. Məlumatda o da qeyd olunur ki, Rusiya raketini Azərbaycan və Ermənistanın da “üzərindən” keçib. Nəticədə bəzi sakinlər ballistik raketini uçan naməlum obyekt zənn ediblər. Məsələn, Mingəçevir sakini Elsevər Cəfərlilə saytlardan birinə danışdığı ki, o, axşam səmada naməlum obyekt görüb. Sakin obyektin səmada işıq saçdığına, daha sonra yox olduğunu deyib.

Tatanstanda da “Topol-M” raketinin uçuşunu izləyiblər və çoxları bunu UFO hesab edib. Həştərxan sakinləri raketin əsas hissəsindən ayrılaraq hədəfə şığıyan döyüş başlığını da görüblər və bunu “partlayan ulduz”, “kometə” zənn ediblər. Rostov sakinləri də səmada naməlum uçan obyektini görərək sosial şəbəkələrdə qızgın müzakirə ediblər.

Məsələn “Yeni Müsavat”-a şərh edən hərbi ekspert, ehtiyatda olan zabıt Tərhan Eyvazov “Yeni Müsavat”-a bildirdi ki, Rusiyanın sınaqdan keçirdiyi qitələrarası raketdir: “Həmçinin o, nüvə başlığı ilə təchiz oluna bilər. Səhv etmərsə, 2012-ci ildə də eyni poliqondan təlim uçuşu həyata keçirilmişdi. Raketin ümumi çəkisi 46 500 kq, başlığı 1200 kq-dır. 12 000 km məsafədək olan hədəfləri cəmi 150-200 m səhv etməklə vura bilir. Onu Rusiya ərazisindən Qazaxıstandakı poliqonu hədəfə atıblar. Bu ölkə ilə Rusiya arasında müqavilə var. Odur ki, heç bir dövlətin hava sərhədi pozulmayıb”.

Hərbi ekspert raket ətrafında müzakirələri normal sayır. Ancaq Azərbaycan daxil, hər hansı ölkənin qanunlarını zidd addım atıldığını güman etmir: “Raket çox güclü işıq saçdığı üçün çox uzaq məsafələrdən müşahidə oluna bilər. Digər tərəfdən, raket atmosfer qatından da yuxarı uçmaq gücünə malikdir. Belə olan halda heç bir sərhəd po-

zuculuğundan söhbət gedə bilməz. Rusiyanın Xəzər dənizindəki hərbi gəmilərindən iki il öncə Suriyaya atəş açılarkən raket İran səması üzərindən uçmuşdu. Təbii ki, bu da Rusiya dövlətinin xahiş və icazəsi ilə bas vermişdi. Hərbi gəmilər isə Azərbaycan sularından bizim icazəmiz və hərbi gəmilərimizin müşayiəti ilə İran ərazi sularına girmişdi. Ona görə bu sınaq zamanı rus raketinin Azərbaycan hava sərhədini pozması faktından danışmaq olmaz”.

Belə demək olarmı ki, Rusiya bununla güc nümayiş etdirir? T.Eyvazova görə, bu suala birmənalı cavab vermək çətindir: “Bu, planlaşdırılmış təlim sınağı da ola bilər. Həmçinin son vaxtlar Şimali Koreyanın güc nümayişindən ilhamlanmaqla bu addımı ata bilər. Yeni iqtisadiyyatı zəif olan ölkələr özlerini güclü göstərib xof yaratmaq istəyindədirlər. Həmçinin Trampın Rusiyaya, Koreyaya qarşı son kəskin bəyanatlarına münasibət kimi də qiymətləndirilə bilər”.

□ Cavid TURAN

Ziya Məmmədovun bacısının işdən çıxarılması rəsmən təsdiqləndi

Keçmiş nəqliyyat naziri Ziya Məmmədovun bacısı, 66 sayılı “Tərəqqi” liseyinin direktoru Məhbubə Məmmədova işdən azad olunub. Bu barədə virtualaz.org-a Təhsil Nazirliyindən deyiblər.

Mənbənin bildirdiyinə görə direktor işdən çıxmaq üçün özü ərizə yazıb. Təhsil naziri Məmmədovun ərizəsini nəzərə alıb və onun işdən azad edilməsi haqda əmri imzalayıb. “Lakin bundan əvvəl də onun barəsində nazirliyə korrupsiya və rüşvətə bağlı çoxsaylı şikayətlər daxil olmuşdu”-mənbə deyib.

Məhbubə Məmmədovanın direktor olduğu liseyde şagirdlərdən müxtəlif bəhanələrlə pul yığılması, liseyə qəbul zamanı rüşvət alınması kimi iddialarla bağlı indiyədək mətbuatda dəfələrlə yazılmışdı. Ötən həftə valideynlərin şikayəti əsasında Təhsil Nazirliyinin Daxili Nəzarət Şöbəsi Xidməti tərəfindən liseyde araşdırma aparılıb. Mənbə deyib ki, direktor araşdırma başlayanda artıq işdən azad edilmişdi.

Qarabağa qanunsuz səfər edən Türkiyə vətəndaşları barəsində cinayət işi başlandı-rəsmi

Türkiyə vətəndaşlarının Dağlıq Qarabağa qanunsuz səfəri ilə bağlı cinayət işi açılıb.

Baş Prokurorluğun mətbuat xidmətindən APA-ya verilən məlumatda bildirilir ki, 22 sentyabr 2017-ci il tarixdə Türkiyə Respublikasının vətəndaşları Ufuk Uras, Əli Bayramoğlu, Səid Çəkinoğlu və Erol Katırçioğlu Ermənistan Respublikasında və Azərbaycan Respublikasının işğal olunmuş ərazilərində olan şəxslərlə qabaqcadan əlbir olub Azərbaycan Respublikasının beynəlxalq səviyyədə tanınmış dövlət sərhədini müvafiq icra hakimiyyətinin razılığı və sənədləri olmadan, dövlət sərhədinin nəzarət-buraxılış məntəqələrindən kənarında, yəni Ermənistan Respublikası ərazisindən qəsdən keçərək Xankəndi və digər yaşayış məntəqələrinə qanunsuz gəlmələrinə əsaslı şübhələr olduğundan 28 sentyabr 2017-ci il tarixdə Baş Prokurorluğun Ağır Cinayətlərə Dair İşlər üzrə İstintaq İdarəsində Cinayət Məcəlləsinin 318.2-ci (Azərbaycan Respublikasının dövlət sərhədini qanunsuz olaraq keçmə) maddəsi ilə cinayət işi başlanıb.

Ufuk Uras, Əli Bayramoğlu, Səid Çəkinoğlu və Erol Katırçioğlu Cinayət Məcəlləsinin qeyd olunan maddəsi ilə təq-

sirləndirilən şəxs qismində cəlb olunmaqla, barələrində məhkəmənin qərarları ilə həbs-qətimkan tədbiri seçilərək dövlətlərarası axtarışa verilib.

Həmin şəxslərin tutularaq

istintaqa cəlb olunmaları məqsədilə Türkiyə hüquq-mühafizə orqanlarına müraciət edilib.

Hazırda cinayət işi üzrə zəruri istintaq-əməliyyat tədbirləri davam etdirilir.

Bu günlərdə, daha dəqiq yazsaq, sentyabrın 22-də Türkiyədən bir qrup nümayəndə Ermənistan üzərindən Azərbaycanın işğal edilən Dağlıq Qarabağ ərazisinə səfər edib. Nümayəndə heyəti separatçı rejimin "xarici işlər naziri" tərəfindən qəbul edilib. Görüşdə Qarabağ münaqişəsinin həlli perspektivləri haqda müzakirələr aparılıb.

Səfərdən Türkiyəyə qayıdan nümayəndə heyəti qardaş ölkənin bəzi televiziya kanallarında çıxış edərək təəssüratlarını paylaşılıb.

Türkiyədən Ermənistan, oradan da Qarabağa yollanan nümayəndə heyətinə Xalqların Demokratik Partiyasından olan (HDP) keçmiş deputat, Türkiyə Yaşillər və Gələcək Partiyasının üzvü, "Ankara Düşüncə Platforması" qeyri-hökumət təşkilatının rəhbəri Ufuk Uras rəhbərlik edib. Nümayəndə heyətinin tərkibinə həmçinin, yazıçılar Əli Bayramoğlu və Seid Çəkinoğlu və teleaparıcı Erol Katırçıoğlu daxil olub.

Bu fakta Azərbaycan Xarici İşlər Nazirliyinin sözcüsü Hikmət Hacıyev münasibət bildirib. O, "Yeni Müsavat"ın 28 sentyabr, 2018-ci il sayına müsahibəsində deyib: "...Ermənistan tərəfi son dövrlərdə Azərbaycanın işğal olunmuş ərazilərinə qanunsuz səfərlərin kütləvi şəkildə azalmasından narahat olaraq, buraya erməni lobbi dairələrinin və Ermənistan daim yaxınlığı ilə seçilən şəxsləri cəlb edərək, bu səfərlərin intensivliyinin artmasının imitasiyasını yaratmağa çalışır. Amma səfər edən şəxslərin mahiyyətinə və onların dünyagörüşünə baxdıqda, tam şəkildə aydın olur və görünür ki, bu, mahiyyət etibarilə anti-Azərbaycan, islamafob, irqçi təmayüllü insanlardır. Bunların da erməni lobbisi ilə bilavasitə bağlılığı heç kimbə şübhə doğurmur. Bu qəbildən olan insanların qanunsuz səfərini təşkil etməklə belə bir imitasiya yaratmağa çalışırlar. Ancaq təbii ki, hər bir belə hal tərffüratı ilə, tam şəkildə araşdırılır. Türkiyədən Dağlıq Qarabağa səfər edən şəxslərə gəldikdə isə, birinci onlar elə qardaş Türkiyəyə qarşı müəyyən siyasi xətt yürüdükdən sonra erməni lobbi dairələri ilə təmasları olduğu heç kimbə şübhə doğurmur"

XİN sözcüsünün bu cür mövqeyi, olaya diplomatik dildə reaksiya bildirməsi təbii. Rəsmi şəxsin hansısa emosional rəyi iki ölkə arasında münasibətləri zədələyər. Amma təəssüf olsun ki, bu səfərlə bağlı hələ Türkiyədən rəsmi mövqə bildirilməyib. Əslində isə indi Türkiyənin rəsmi qurumları, siyasi partiyaları, QHT-ləri, qardaş ölkədən Dağlıq Qarabağa səfər etmiş şəxslərin bu hərəkətini pisləyən bəyanatlar verməli idilər. Türkiyə mediasında bu səfərə dair müzakirələr aparılmıyadı. Olay pislənməli, Azərbaycandan üzrxahlıq edilməli idi.

Azərbaycan bütün məsələlərdə Türkiyənin yanındadır. Qardaş ölkənin maraqlarının ziddinə bir addım belə atılmır. Bu xətt rəsmi dövlət siyasətində ciddi şəkildə nəzərə alınır. Həmçinin Azərbaycan müxalifəti, mediası, QHT sektoru hər zaman Türkiyənin yanında olduqlarını nümayiş etdirir.

Ötən ilin iyulunda Türkiyədə baş verən silahlı qiyam cəhdi zamanı bu, bir daha sübut olundu. Azərbaycan prezidenti, onun komandası, dövlət aparatı, rəsmi və müstəqil mediası, QHT sektoru qiyamı pislədi, Ərdoğan iqtidarını, Türkiyə dövlətini dəstəklədi. Azərbaycan cəmiyyəti bütövlükdə qardaş ölkənin yanında olduğunu bəyan

olan Türkiyə vətəndaşlarıdır. Onların Azərbaycanın işğal olunmuş ərazisinə gedib separatçı rejimin qondarma qurumlarını rəsmi qurum kimi qəbul edib görüşlər keçirməsi Türkiyəyə də xəyanətdir. Bəs Türkiyənin mətbuatı, rəsmi qurumları hara baxır, niyə buna göz yumurlar?! Niyə o adamlarla bağlı

Türkiyədən Dağlıq Qarabağa gedən heyətə

Azərbaycandan sərt təpki - "Cəzalandırılınsınız!"

Tenzile Rüstəmxanlı: "Türkiyənin mətbuatı, rəsmi qurumları hara baxır, niyə buna göz yumurlar?!"

etdi. FETÖ məsələsində rəsmi Bakının mövqeyi birmənalı və qətiyyətlidir. Bu gün də FETÖ mövzusunda Azərbaycan olduqca həssasdır.

Həmçinin PKK məsələsində Azərbaycan dövləti hər zaman Türkiyənin yanında mövqə tutub. Quzey Kıprıs Türk Cümhuriyyəti (QKTC) mövzusunda da dövlətimiz rəsmi Ankaradan mövqeyinin ziddinə bir addım atmayıb. Təsəvvür edək ki, Azərbaycandan bir qrup şəxs Yunanıstan üzərindən yunan Kiprinə səfər edir, orada QKTC-nin yunan torpağı olduğunu bəyan edir. Yaxud Bakıdan nümayəndə heyəti Pensilvaniyaya gedir, Fətulla Gülenlə görüşür, onu dəstəklədiklərini açıq şəkildə bildirir. Sonra da Bakıya qayıdıb bu səfərlə bağlı televiziyalarda şərh verirlər. FETÖ, PKK və Şimali Kipr Türk Cümhuriyyəti mövzuları Türkiyə üçün nədirsə, Azərbaycan üçün də odur. Azərbaycan tərəfi də eyni həssaslığı təbii olaraq Türkiyədən, onun hakimiyyətindən, mediasından gözləyir.

Türkiyə ilə Azərbaycan tək-cə iki qardaş dövlət deyil, həmçinin təbii və strateji müttəfiqlər. Müttəfiqlik, qardaşlıq, yoldaşlıq isə birtərəfli olmur, hər iki tərəfdən eyni həssaslıq və fədakarlıq, həmçinin ciddiyyət tələb edir.

Mövzu ilə bağlı "Yeni Müsavat" a danışan Azəri-Türk Qadınlar Birliyinin sədri Tenzile Rüstəmxanlı deyib ki, həmin şəxslərin hərəkəti Türkiyə-Azərbaycan münasibətlərinə zərbə vurmağa xidmət edir. Bunu isə ermənilər istəyir. Zaman-zaman belə hallar baş verir: "Bu adamlar erməni qarışığı

olan Türkiyə vətəndaşlarıdır. Onların Azərbaycanın işğal olunmuş ərazisinə gedib separatçı rejimin qondarma qurumlarını rəsmi qurum kimi qəbul edib görüşlər keçirməsi Türkiyəyə də xəyanətdir. Bəs Türkiyənin mətbuatı, rəsmi qurumları hara baxır, niyə buna göz yumurlar?! Niyə o adamlarla bağlı

ölcü götürülmür?! Türkiyə hökuməti separatçı rejimə dəstək verən həmin vətəndaşları ilə bağlı addımlar atmalıdır. Bilmək lazımdır ki, o xainlərin separatçılarla görüşməsi Azərbaycan-Türkiyə münasibətlərinə böyük ziyan verir. Bunun üçün də Türkiyə hökumətinin münasibəti ortada olmalıdır. Azərbaycan cəmiyyəti Ankaradan bunu gözləyir. Yəqin ki, Türkiyə hökumətindən rəsmi mövqə gələcək. Çünki Azərbaycan Türkiyənin zərərinə olan hər hansı bir məsələdə hər zaman çox ciddi qardaşlıq mövqeyi nümayiş etdirir. FETÖ hadisələrində Azərbaycan Türkiyənin maraqlarını naminə çox radikal addımlar atdı. Qardaşlığın gərəyi bu idi. Azərbaycan mətbuatı, içi "Yeni Müsavat" qəzeti olmaqla, bu məsələlərdə Türkiyəyə çox ciddi dəstək verdi, qardaşlıq nümayiş etdirdi. İndi biz gözləyirik ki, eyni həssaslığı Türkiyə hökuməti, mətbuatı, Türkiyənin prezidenti və xarici işlər naziri nümayiş etdirəcək. Əminəm ki, bu olacaq."

Fazil Qəzənfəroğlu: "Dağlıq Qarabağa gedənlər PKK-ya bağlıdılar, onlar Türkiyə əleyhinə fəaliyyət göstərirlər"

Fazil Qəzənfəroğlu: "Dağlıq Qarabağa gedənlər PKK-ya bağlıdılar, onlar Türkiyə əleyhinə fəaliyyət göstərirlər"

Lapşin nümunəsində onlara məsuliyyət cəzası da kəsir. İndi Türkiyə vətəndaşı olan şəxslərin erməni proyektində hərəkət etmələri, Dağlıq Qarabağın separatçı rejiminin saxta subyektlərini tanıdılmasında rol oynamaları, onları az qala dövlət rəsmiləri kimi tanımaları Azərbaycana qarşı zərərdir. Məsələyə Türkiyənin də dövlət və hökumət strukturlarının reaksiyası olmalıdır. Burada məsələ mənəvi öhdəliklə bitmir. Bir neçə maddə ilə həmin Türkiyə vətəndaşlarına qarşı real məsuliyyət tədbirlərini həyata keçirmək mümkündür. Çünki Türkiyə Ermənistanla hər hansı bir diplomatik münasibətlərə malik deyil. Belə çıxır ki, həmin adamlar sabah Ermənistan-Türkiyə əleyhinə kəşfiyyət tapşırıqları da ala və icra eləyə bilərlər. Məsələnin başqa tərəfi ondan ibarətdir ki, biz bu illər ərzində qardaş Türkiyə ilə münasibətlərimizi strateji müttəfiqlik səviyyəsinə ona görə qaldıra bilməmişik ki, Türkiyə ilə müəyyən öhdəlikləri yerinə yetirmişik. Biz PKK-nı hər zaman pisləmişik, heç zaman PKK-ya hansısa şəkildə dəstək verilməyib, Türkiyə əleyhinə olan istənilən hərəkətə Azərbaycan ən yüksək səviyyədə cavab verib, bu hərəkətlərə qarşı konkret addımlar atıb. Türkiyənin düşmənlərini özümüzə düşmən saymışıq. Belə olan təqdirdə indi Azərbaycanın əleyhinə olan hərəkət Türkiyə vətəndaşı olan bir qrup şəxs tərəfindən baş versə, şübhəsiz ki, qardaş ölkə buna bir reaksiya verməlidir. Ümidvaram ki, həmin səfərdə iştirak edən adamlardan cavabdehlik tələb olunacaq."

Milli Məclisin üzvü Fazil Mustafa isə bildirdi ki, Dağlıq Qarabağa gedən şəxslər PKK-ya bağlı şəxslərdir və onlar Türkiyə dövlətinin də əleyhinə fəaliyyət göstərirlər: "Məsələdə bir qədər fərqli nüanslar var. Türkiyə də bundan əziyyət çəkir. O adamlar öz ölkələrinə qayıdanda onları separatçılarla görüşdükləri üçün məsuliyyətə cəlb etmək gərəkdir. Türkiyənin özü bu cür adamların elindən əziyyət çəkir".

Millət vəkili Zahid Oruc isə "Yeni Müsavat" a deyib ki, əgər Dağlıq Qarabağa Türkiyədən hər hansı bir qrup gedirsə, bu

səfər özü-özlüyündə qanunsuzdur. Çünki bu, Azərbaycanın iradəsi və qanunları əleyhinə hərəkətdir: "Şübhə etməm ki, həmin adamlar Ermənistanın viza verməsi ilə Dağlıq Qarabağa gedə bilərlər. Azərbaycan Dağlıq Qarabağa qanunsuz səfərlər edənlərlə bağlı qara siyahılar tərtib edib və edir. Aleksandr

Zahid Oruc: "Azərbaycanın əleyhinə olan bu səfərə qardaş ölkə rəsmi mövqə bildirməli, məsuliyyət tədbirləri görməlidir"

Zahid Oruc: "Azərbaycanın əleyhinə olan bu səfərə qardaş ölkə rəsmi mövqə bildirməli, məsuliyyət tədbirləri görməlidir"

Əminəm ki, bu olacaq."

Lüks pansionatın kədərli ahılları

Xalid KAZIMLI

Dünya şöhrətli azərbaycanlı alim Lütfi Zadənin Bakıda dəfn olunmasıyla bağlı sosial şəbəkələrdə gedən müzakirələrin kulminasiya nöqtəsi, heç şübhəsiz ki, mərhumun oğlu Normanın atasının dəfnində iştirak etməyəcəyi barədə xəbər oldu.

Azərbaycanlı qafası bu durumu anlayacaq, qəbul edəcək "tərəqqi" də deyil. Bu ölkədə atasının tabutuna çiyin verməyəcək, onu son mənzilə yola salmayacaq oğul, lorü dildə desək, gərək el arasına çıxmasın.

Min illərdir bu ölkədə belədir: valideynlər atalıq-analıq borclarını, oğul-qızlar isə öz övladlıq borclarını sözsüz yerinə yetirirlər. Yəqin ki, azı yüz il də belə davam edər. Sonrası kim bilir, necə olacaq.

Norman Zadə isə qafa, düşüncə etibarilə ilə azərbaycanlı deyil. Adam amerikalıdır, amerikalı kimi düşünür, yaşayır, qərarlar qəbul edir. Onun amerikalı düşüncəsinə görə, atası uzun ömür yaşayıb, heç də pis yaşamayıb, şöhrətini, maddi təminatın zirvəsini görüb, amma vaxtı çatıb, həyatdan gedib, məsələ də bitib.

İndi mister Norman bir bitmiş məsələyə görə uzaq Amerikadan təyyarə ilə 12 saat yol qət edərək, dünya - aləmin xərcini çəkərək, onu doğma sayan, ancaq prinsipçə, yad bir ölkə olan Azərbaycana necə gəlsin, niyə gəlsin? Adam düşünür ki, bunun ona bir faydası olmayacaq. Oğulluq borcu haqqında deklamasiyalar ona çatmaz. Yəqin ki, o, çoxdandır özünü atasına borclu saymır. Nə vaxtsa ödəşiblər.

Biz belə şeyləri bilmərik. Amma Amerikada, Avropada oğul (və ya qız övlad) son gününə qədər ata-anasını qayğısına qalsın, onu müalicə etdirsən, hər nazını çəksin, öləndən sonra onu tənənəli şəkildə dəfn etsin, hümr məclislerini yola versin, qırx mərasimə qədər qəbirüstü abidə düzəldirsən - yoxdur belə şey.

5-6 il öncə ABŞ-ın Cənubi Karolina ştatının paytaxtı Kolumbiya şəhərinin qəbristanlığının yanından keçdik. Hektarlarla düzən sahəni tutan, gülüstan bir qəbristanlıqda bir dənə də olsun başdaşı yox idi. Bütün məzarlar torpağın səthi səviyyəsindədir, yalnız onun kimə məxsus olduğunu bildirən kiçik lövhə məzarın baş ucuna basdırılmış iki qısa, 5-10 santimetrlik boruya yapışdırılıb. O borular da ondan ötrüdür ki, məzar üstünə gələnlər gətirdikləri gülləri həmin oyuğa sancsınlar.

Yəni amerikalılar, kobud desək, "ölünün nazıyla" oynayırlar, ona məzarüstü abidə ucaltmırlar, "həyat davam edir" deyərək öz cari qayğılarını çəkirlər.

Avropada da aşağı-yuxarı elədir. İsvetçdə qocalar evində çalışan bir sabiq həmkarımız danışır ki, burada qocalar uzunömürlüdür, 85-90 yaşında qarlılara, qocalara baxırıq, nadir hallarda övladları gəlib onlara baş çəkir. Onun sözlərinə görə, bir yaşdan sonra əksər qocalar könüllü şəkildə qocalar evinə, lüks pansionata gəlir, ömürlərinin son günlərini burada, övladlarından, nəvələrindən ayrı keçirir, bitirirlər.

Avropanın başqa ölkələrində yaşayan həmyerlilərimiz də danışırıqlar ki, burada ahıl insanların təminatı, öləndən sonra dəfni tam olaraq dövlətin, bələdiyyələrin üstündədir.

Bu günlərdə Avropa ölkələrindən birindən qayıtmış həmkarımıza orda danışdıqlar ki, orada tənha ahılların ölmünü övladları ən sonda bilir. Yaşlı valideyn öz mənzilində ölür, bəzən bir neçə gün bundan kimsə xəbər tutmur.

Bu, yaxşıdır, pisdirmi, uzun-uzadı mühakimə yürütmək, mübahisə etmək olar, amma fakt budur ki, tərifi Avropa ölkələrində valideynlər ən azı 18 il bütün qayğılarını çəkdiqləri övladlarının qayğısına möhtək olduqları vaxtda kimsəsiz qalırlar.

Biz hələlik "o səviyyə"yə çatmamışıq. Bizim ailə institutunda valideyn-övlad-nəvə tsikli hələ pozulmayıb. Onlar bir mənzildə yaşayır, bir-birinin həyatını rəngli edir, bir-birinin qayğısına qalırlar. Məsələn, babalar, nənələr nəvələrinin təhsilinə diqqət yetirir, nəvələr də onların qayğısını çəkir, buyruqlarına baxırlar.

İndi dövrən bir qədər dəyişib, yeni ailə qurmuş gənclər valideynləri ilə bir damın altında yaşamaq istəmir, asudə, sərbəst olmaq istəyirlər. Əslində "övladım mütləq mənimlə bir evdə yaşamalıdır" deyən valideynlərdə də, "biz mütləq ayrı yaşamalıyıq" deyən gənclərdə də müdhiş bir eqoizm var. Demək ki, hər kəs öz rahatlığını düşünür.

Bəs övladlıq borcu, vəfadarlıq harada qaldı?

Kim nə deyir-desin, bizim ailə institutu bütün mənfə-müsbətləri ilə birlikdə ayrıca bir dəyərdir. Burada 80 yaşlı valideynlər 55 yaşlı oğula "uşağım" deyir, 60 yaşlı oğul isə 85 yaşlı anasını yeri gələndə qucağında gəzdirir. Körpəsini atanlar, yaşlı valideynindən imtina edənlər isə olduqca nadirdir, istisna hallardır.

Bu ilin sentyabrı Azərbaycan-Qərb əlaqələrinin perspektivi baxımından növbəti bir sınaq ayı oldu. "The Organized Crime and Corruption Reporting Project" təşkilatının (OCCRP) məlum materialının açıqlanmasından dərhal sonra o, sürətlə beynəlxalq mediada yayılmağa başladı və rəsmi Bakının əleyhinə ciddi ittihamlar irəli sürüldü. Azərbaycan hakimiyyəti də bu hücumları cavabsız qoymadı. Bəyan edildi ki, bu, milyarder Corc Sorosun, məlum anti-Azərbaycan şəbəkəsinin və ermənilərin durduğu növbəti təxribətdir.

Ancaq əksər ekspertlərə görə, məsələnin kökləri daha dərinədir və bunu sadəcə, Corc Sorosun Azərbaycana münasibəti ilə və ya təkəcə ermənilərlə bağlamaq doğru olmazdı. Bu qənaətin doğruluğu üçün hadisə və faktların qarşılıqlı əlaqəsi və məntiqi ardıcılığına diqqət çəkmək kifayətdir.

Məlum olduğu kimi, Barak Obamanın prezidentliyi dövründə Amerika-Azərbaycan münasibətləri ciddi çat vermişdi. Bu, artıq müzakirə mövzusu da deyil ki, o vaxt rəsmi Bakıya qarşı Vaşinqtondan idarə olunan kampaniyanın başında ABŞ dövlət katibinin müavini Viktoriya Nuland, ştatlı tənqidçilər Devid Kramer və Riçard Kozlariç (*Azərbaycandakı keçmiş səfir - red.*), Avropada isə Avropa Şurasının insan haqları üzrə komissarı Nils Myujnieyski kimi xadimlər dururdu. Aşağı cərgələrdə isə Rebekka Vinsent və başqa "nasionalfəallərin həvəskarları" yer almışdı. Bura geniş media şəbəkəsi və QHT-ləri də əlavə eləsək, o zaman Azərbaycana qarşı qara PR kampaniyanın miqyas və təsir gücünü təsəvvür etmək çətin olmaz.

2016-cı ildə Donald Tramp ABŞ prezidenti seçildikdən sonra ümid artdı ki, Vaşinqtonun ənənəvi siyasətində, o sırada onun Azərbaycana münasibətində köklü dəyişiklik baş verəcək. Fəqət, bu məsələ Trampın özünün ABŞ prezidenti olaraq hədəfə alınması və hücumlara məruz qoyulması ilə mürəkkəbləşdi. Buradan belə qənaətə gəlmək olar ki, Azərbaycana qarşı başladılan geniş kampaniyanın arxasında nə Ağ Ev, nə də Dövlət Departamenti dayanır.

Sırr deyil ki, OCCRP - ABŞ-ın layihəsidir. Nə vaxt ki, Amerikadakı müəyyən dairələrin bu və ya başqa ölkədə maraqlarına əngəl yaranır, o zaman məhz belə üzdenirəq strukturlar vasitəsilə dövrüyyəyə xüsusi xidmət orqanlarının dezinformasiyaları ilə yoğrulmuş məlumatlar ötürülür. "Guardian"-ın, BBC-nin, "Le Monde"-nin və başqa bu kimi KİV-lərin belə materialları ictimailəşdirməkdə maraqları aydındır - hər halda Bakıda I Avropa Oyunları zamanı bunun, beynəlxalq media və QHT şəbəkəsinin eyni qaydada Azərbaycan əleyhinə necə işlədiyinin şahidi olmuşuq.

Sual olunur: bəs nədən "Rossiya seqodnya" beynəl-

Azərbaycana qəfil hücumların

arxasındakı sirli qüvvə - yeni şok təfərrüat

Ölkəmiz əleyhinə yeni qaraxma dalğası təkəcə okeanın o tayındakı məlum şəbəkədən qaynaqlanmışdır; prosesdə Rusiya da var - ilginç motiv...

"Görünür, anti-Tramp və anti-Azərbaycan şəbəkəsinin Bakıya münasibətdə mövqeləri Moskvanın maraqları ilə üst-üstə düşür"

xalq informasiya agentliyi və "Kommersant" qəzeti də dost ölkə əleyhinə bu çirkin kampaniyanı dəstəklədi? Əgər söhbət Bakının enerji layihələri və bu layihələrdəki tərəfdaşlardan söhbət getsəydi, o halda İtaliyada TAP qaz kəməri inşasına qarşı aparılan kampaniyanı və keçmiş komik Beppe Grillonun əbəss feallığını yenə hardasa anlamaq olardı. Nədən ki, Avropanın enerji təchizatında şimal qonşumuzun öz maraqları var. Bəs, daim Qərb dairələri tərəfindən insan haqlarının pozuntusuna, korrupsiya və s-ə görə ittiham edilən Rusiyanın Azərbaycan əleyhinə kampaniyada iştirakı nə dərəcədə məntiqli saymaq olar? Üstəgəl, bu olaya kimi, bolqar qəzeti "Trud"-da sənədli material əsasında Azərbaycan aviaşirkətinin silah alverində iştirakı barədə materialın məhz Rusiya xüsusi xidmətlərinin sayəsində hesabına dərc edildiyi iddia olunurdu. Başqa yandan, Rusiya ilə isti münasibətlərdə olan avropalı siyasətçilərin, o cümlədən Avroparlamentdə və AŞ PA-da Moskva ilə dostluğu şübhə doğurmayan şəxslərin Azərbaycana hücumlarını necə başa düşək.

Məsələn, son vaxtlar AŞ PA-nın baş katibi Törbörn Yaqland az qala, hər çıxışında Azərbaycanı tənqid edir. Sentyabrın 13-də isə o, REAL sədri İlqar Məmmədovun azad edilməsinə görə ölkəmizə qarşı indiyədək görünməmiş bir hüquqi hərəkəti reallaşdırmağa çağırır - hansı şəxslə bağlı ki, Avropa İnsan Haqları Məhkəməsinin bəraətverici qərarı var. Söhbət Av-

ropa Məhkəməsinin 46.4-cü maddəsindən gəlir. Bu maddənin tətbiqi yekun etibarilə Azərbaycanın Avropa Şurasından çıxarılmasına gətirə bilər.

Buna qədər - OCCRP-nin məlum materialı yayılana kimi, hətta daha öncə Yaqland dəfələrlə və əsassız şəkildə Azərbaycanı tənqid edib. Ancaq iş Rusiyaya gələndə cənab Yaqland söyləyini daha çox problemin qarşılıqlı anlaşma yolu ilə həllinə yönəldir ki, bu da təcüb doğurmaya bilməz.

2009-cu ildə Avropa Şurasının baş katibi seçilən T. Yaqland, demək olar, hər il Rusiyada olub. İnternetdə onun 2013-16-cı illərdə Moskvada, Sankt-Peterburqda Rusiya rəhbərliyi və vətəndaş cəmiyyəti təmsilçiləri ilə səmimi görüşləri barədə yetərli məlumatlar var. Ancaq əgər Rusiya nümayəndə heyəti ilə birgə Suriyada prezident Bəşər Əsədə baş çəkmək AŞ PA sədri Pedro Aqramunta baha baş gəldisə və o, ruslarla əməkdaşlıqda ittiham edildisə, o zaman niyə analoji ittihamlar davamlı olaraq Rusiyaya baş çəkən Yaqlandın ünvanına səslənir? Kim zəmanət verə bilər ki, cənab Yaqland ruslara işləmir?

Bəllidir ki, 2014-cü ildə Kırımın və Sevastopolun Rusiyaya ilhaqından sonra AŞ PA-da Rusiyaya qarşı sanksiya qəbul edilib və həmin qərar bu günədək qüvvədədir. İndi isə belə bir vəziyyətdə cənab Yaqlandın davranışına diqqət edək.

2016-cı ilin dekabrında Moskvaya səfəri zamanı o, Rusiya prezidenti Vladimir Putinə dedi ki, Rusiya ilə Avropa Şurası arasında əməkdaşlıq fundamental olaraq zərər görməyib. Bu sözlər o vaxt deyilmişdi ki, bütün Qərb Rusiyaya hücum edərək, ona qarşı sanksiyalar tətbiq etməmişdi. Bu ilin avqustunda Fransa prezidenti Emmanuel Makronla görüş zamanı isə cənab Yaqland bəyan elədi ki, Rusiyalı Avropa Şurasının tamhüquqlu üzvü görmək istəyir.

Yaqland öz fikrini belə əsaslandırır ki, 140 milyon insanı Avropa İnsan Haqları Məhkəməsinin yurisdiksiyasından kənardə saxlamaq düzgün olmaz. Belə çıxır ki, Yaqland Avropa Şurasının üzvü olan bir ölkənin ərazisinin bir hissəsini işğal etmiş və həmin ölkənin başqa ərazilərində münəqışə ocaqları yaratmış Rusiyanın strukturun tamhüquqlu üzvlüyünə qaytarmaq istəyir. Amma bir nəfərə görə Azərbaycanın Avropa Şurasından çıxarılmasına, beləliklə də 10 milyon insanın öz hüquqlarını Avropa Məhkəməsinə qorumaq hüququndan məhrum edəcək təklifi sanksiyalaşdırmağa çağırır.

Bundan əlavə, məlumdur ki, 2014-cü ildə Kırımda keçirilən referendum şübhə doğurmuş, beynəlxalq nəzarət altında təkrar səsvermə çağırışı səslənmişdi. Yaqland isə bəyan etmişdi ki, heç kim belə bir referendumun keçirilməsinə hazır deyil. O, məsləhət gördü ki,

Ukraynada daxili islahatlar keçirilsin və Kiyev bu yolla Moskvaya qarşı qarşılıqlı daha güclü olsun. Bütün bunlar Rusiya mövqeyinin məqsədli müdafiəsi və ona sadiqlik anlamı gəlmirmi?

2017-ci il yanvarın 19-da Rusiyanın Konstitusiyaya Məhkəməsi hökumətə Avropa İnsan Haqları Məhkəməsinin YUKOS-la bağlı qərarını yerinə yetirməməyə icazə verdi. 2015-ci ildə qəbul edilmiş qanuna əsasən isə Rusiya Konstitusiyaya Məhkəməsinin qərarı beynəlxalq məhkəmələrin qərarlarından üstün hesab edilir. Beləcə, Avropa Məhkəməsinin onlarla qərarı, o sırada siyasi motivli qərarları Rusiya tərəfindən icra olunmur və cənab Yaqland da bütün bunları görməzlikdən gəlir. Amma Avropa Məhkəməsinin İlqar Məmmədovla bağlı qərarı yetərli imiş ki, baş katib Avropa Şurasından çıxarılması üçün hərəkətə keçsin. Məgər bu, Yaqlandın ikili standart yasaşmasının və Rusiya maraqlarına sədaqətinin göstəricisi deyilmir?

Və sonra bir az da çox.

Sırr deyil ki, Rusiyada beynəlxalq QHT-lərin fəaliyyəti qadağan olunub və praktik olaraq, bütün Qərb təşkilatları ölkədən qovulub. Yerli QHT-lərin xaricdən maliyyələşməsi qanundan kənar elan edilib. Ölkədə heç bir müstəqil KİV, ictimai və siyasi təşkilat yoxdur. Hakimiyyətin vurulmuş blogger Aleksandr Navalniya qarşı davranışı Rusi-

yada müstəqil ictimai fəaliyyətin nəyə başa gəldiyinin parlaq nümunəsidir. Doğrudanmı Rusiyaya xüsusi diqqət cənab Yaqlandın gözünü o dərəcədə kor edib ki, bu kimi ap-aydın şeyləri görmür və ya görmək istəmir?

Son hadisələrə gəlincə, faktlar, hadisələrin inkişafı, həmçinin iştirakçıların arealı sərbəst deyil ki, Rusiya artıq OCCRP kimi təşkilatlarla sıx əlaqələr qurub və bu yöndə öz maraqlarını irəli aparmaqdadır. Əslində isə Lük Volontenin, Eduard Lintnerin və Azərbaycan maraqlarının lobbiciliyində suçlanan digərlərinin fəaliyyətini öyrənmək və onların hansı ölkənin şəbəkəsinə aid olduğunu, hardan maliyyələşdiyini müəyyən etməyə çalışmaq lazımdır. Belə bir təhqiqat hətta ABŞ-dakı və Avropadakı seçki prosesinə müdaxilədə ittiham olunan Rusiyanın geniş əlaqələrini üzə çıxara bilər. Bu suala da aydınlıq gələ bilər ki, Moskva Fransada Mari Le Penin, Belçikada Geret Vildersin, Avstriyada Norbert Xoferin və s.-lərin hakimiyyətə gətirilməsində hansı rıçaqlardan isti-

fadə edir? Azərbaycan isə o zaman ən azından dost-rəqiblər sarıdana öz işini bilmiş olardı.

Göründüyü kimi, Azərbaycan əleyhinə yeni dalğa təkəcə okeanın o tayından məlum şəbəkədən qaynaqlanmışdır. Bu prosesdə bilavasitə Rusiya da iştirak edir. ÜAK-ın ləğvi, Rusiya XİN-dən Azərbaycana verilən ultimatumlar, Moskvanın nəzarətindəki Qərb mediası, QHT və ekspertlərdən Bakı əleyhinə çıxışlar bu iddianın əsassız olmadığını təsdiqləyir.

Görünür, anti-Tramp və eyni zamanda anti-Azərbaycan şəbəkəsinin Bakıya münasibətdə mövqeləri Moskvanın maraqları ilə üst-üstə düşür. Kremlin motivləri burada kifayət qədər aydındır: Azərbaycanın global energetik layihələrinə maneə olmaq, Bakı ilə Avropa Birliyi arasında strateji tərəfdaşlıq haqda sazişin imzalanmasına imkan verməmək, Bakını Avropa İqtisadi Birliyi və KTMT-yə cəlb etmək və bütövlükdə tamamilə Azərbaycanı öz orbitində saxlamaq, onu Qərbdən izolə etmək.

Aydın olmayan yalnız odur ki, bununla, görəsən, anti-Tramp şəbəkəsi nə udur? Gerçəkdənmi erməni loyallığı və dostluğunu? Xeyr. Şübhəsiz ki, manevr imkanlarından məhrum olan Azərbaycan həm də bu şəbəkənin özəl maraqlarını təmin etməli olacaq. Görəsən, bu haqda Qərb nə düşünür?

□ Siyasət şöbəsi

Bu gün dünya şöhrətli alim Lütfi Zadənin nəşi Bakıya gətirilir. Alimin cənəzəsi saat 6:00-da Bakıya çatacaq. Lütfi Zadənin cənəzəsi aeroportdan birbaşa Heydər Məscidinə aparılacaq. Saat 12:00-da Milli Elmlər Akademiyasında vida mərasimi başlayacaq. Daha sonra isə Lütfi Zadə I Fəxri Xiyabanda dəfn olunacaq.

Lütfi Zadənin yaxın qohumu, xalq artisti, rejissor Cənnət Səlimova APA-ya bildirib ki, alimin oğlu Norman Zadə dəfn mərasimində iştirak etməyəcək.

AMEA-dan "Yeni Müsavat" a bildirib ki, Lütfi Zadə ilə vida mərasiminin 2 saat - 14:00-a qədər keçirilməsi nəzərdə tutulub.

Məlumatlara görə, Lütfi Zadənin Bakıda dəfn olunmasının təşkil məsələlərinə rəhbərlik Bakı Şəhər İcra Hakimiyyətinin başçısı Hacıbala Abutalıbova tapşırılıb.

Qeyd edək ki, Lütfi Zadə sentyabrın 6-da ABŞ-da vəfat edib. O, ölməzdən öncə Azərbaycanda dəfn olunmağını vəsiyyət edib.

Lütfi Zadə 1921-ci ilin 4 fevral tarixində Bakıda, Rəhim Ələsgərzadə və yəhudi əsilli rus uşaq həkimi olan Feyqa (Fanya) Moiseyevna Koremanın ailəsində dünyaya gəlib.

Onun atası İranın Ərdəbil şəhərində ziyalı ailəsində dünyaya göz açıb. Birinci Dünya müharibəsi illərində Ərdəbiləndən Bakıya köçüb və burada ticarətlə məşğul olmaq qərarına gəlib. O, Bakıda kibrit satışı ilə məşğul olaraq, özünə müəyyən şərait

qura bilib. Lütfi Zadənin atası eyni zamanda Azərbaycan Universitetinin Şərqsünaslıq fakültəsində təhsil alıb və İranda çap olunan həftəlik qəzetlərin Bakıdakı müxbiri kimi çalışıb. Bakıda gələcək həyat yoldaşı Fanya ilə tanış olub və valideynlərinin razılığı ilə onunla ailə qurub.

Lütfi Zadə də ilk təhsilini Bakıdakı 16 sayılı məktəbdə başlayıb. Lakin 1932-ci ildə Sovet İttifaqının İran vətəndaşı olan azərbaycanlılarla bağlı qəbul etdiyi qərara görə onlar iki yoldan birini seçməli idilər: ya sovet Azərbaycanında qalıb buranın vətəndaşlığını qəbul etməli, ya da ölkəni dərhal tərk edib getməli idilər. Ələsgərzadələr ailəsi İrana geri qayıtmaq qərarına gəlir. SSRI-də kibernetika, informatika, genetika kimi elmlərə qarşı münasibət olduğu üçün hesab edilir ki, Lütfi Zadə burada qalsaydı, dünya şöhrətli alim ola bilməzdi. Beləliklə də 10 yaşında Bakını tərk edərək Tehrana köçən Lütfi Zadə təhsilini amerikalıların Albors missioner məktəbində davam etdirib. Bu məktəbdə o, ilk dəfə olaraq Amerika elmi və mədəniyyəti haqqında mə-

Lütfi Zadə bu gün Bakıda dəfn olunacaq

Dünya şöhrətli alimlə vida mərasimi MEA-da keçiriləcək və I Fəxri Xiyabanda dəfn olunacaq

lumət əldə edib. Orta təhsilini tamamladıqdan sonra Tehran Universitetinin Elektrik mühəndisliyi fakültəsinə daxil olub. Böyük alimin Amerika həyatı isə 1944-cü ildən başlayır. Universiteti bitirdikdən sonra Amerika Birləşmiş Ştatlarına yolla-

nıb və təhsilini Massaçusets Texnologiya İnstitutunda davam etdirib. 1947-ci ildə valideynlərini də öz yanına gətirən alim artıq bu vaxt Kolumbiya Universitetində çalışırdı. O, 1948-ci ildə bu universitetdə elektron mühəndisliyi üzrə magistr, 1957-ci ildə isə professor dərəcəsi alıb. Həmin vaxt Lütfi Zadə məşhur alim, kibernetikanın atası hesab olunan Norbert Vinerin tövsiyəsi ilə Kaliforniyaya, bu ştatdakı Berkli Universitetinə gəlib. Burada ilk vaxtlar bir qədər çətinliklər çəkən alim sonralar şəraitə uyğunlaşıb və ömrünün sonuna qədər də Berkli Universitetinin professoru olaraq qalıb.

Alim süni intellekt sahəsində qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsinin banisi, Kaliforniya Berkli Universitetinin professoru olub. O, bu ali təhsil müəssisəsinin ömürlük professoru seçilmiş yeganə şəxsdir. Lütfi Zadə həmçinin Amerikadakı Azərbaycan diaspor təşkilatlarının fəxri sədri seçilib. Kaliforniyanın Berkli şəhərində "Informasiya Texnologiyaları üzrə Zadə İnstitutu" yaradılıb.

Bu gün dünya elminə Lütfi Zadənin 6 mühüm nəzəriyyəsi məlumdur. Hazırda onlar elm və istehsalatda geniş şəkildə tətbiq olunur. Ona dünya şöhrəti qazandıran, onun dünya elmində inqilab hesab olunan qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsidir. Bu gün Yaponiyanın "Mitsubishi", "Toshiba", "Sony", "Canon", "Sanyo", "Nissan", "Honda" və digər nüfuzlu şirkətləri qeyri-səlis məntiq nəzəriyyəsinə əsaslanan foto və videokameralar, paltaryuyan maşınlar, vakkum kimyevi təmizləyiciləri istehsalında, avtomobillərin, qatarların, sənaye proseslərinin idarə olunmasında geniş istifadə edirlər.

□ ƏLİ RAİS

"Bank Standart" maxinasiyası sabiq nazirə təhlükə yaradıb

"Bank Standard" QSC-nin lisenziyasının ləğv olunması, bankın idarə heyətinin sabiq sədri Səlim Krimanın ölkədən qaçması, "Çudo Peçka" və "ÇP Aqro" MMC-lərinin təsisçisi Çingiz Cəlilovun isə həbsi Heydər Babayevdə ciddi panika yaradıb. 2008-ci il prezident seçkilərindən sonra hökumətin tərkibindən uzaqlaşdırılan sabiq iqtisadi inkişaf nazirinin qurduğu biznes imperiyasına ciddi təhlükə var.

Qeyd edək ki, hazırda Baş Prokurorluq "Bank Standard"la bağlı başlamış cinayət işinin istintaqını davam etdirir.

Keçirilmiş istintaq-əməliyyat tədbirləri ilə müəyyən edilib ki, "Çudo Peçka" və "ÇP Aqro" MMC-lərin təsisçisi Cəlilov Çingiz Asim oğlu "Bank Standard" QSC Kommersiya Bankının İdarə Heyətinin sədri olmuş Kriman Səlim Eldaroviçlə qabaqcadan razılaşmaqla əlbir olaraq həmin dövrdə banka müxtəlif mənbələrdən, o cümlədən xarici və daxili investordan və depozitlərdən daxil olmuş külli miqdarda pul vəsaitləri hesabına 21 milyon 874 min manat məbləğində krediti bankın Müşahidə Şurasının razılığı olmadan dəyəri süni olaraq artıq qiymətləndirilmiş əmlakları girov qoymaqla özünün, yaxın qohumlarının və qohumluq münasibətində olduğu, eləcə də rəhbərlik etdiyi cəmiyyətlərdə işləyən ayrı-ayrı şəxslərin adlarına guya bağ evinin alınması, mənzil təmiri, torpaq alınması və bu kimi digər təyinatlarla rəsmiləşdirilməsinə nail olmuş, daha sonra qeyd olunan kredit müqavilələrinin əsasında banka guya külli miqdarda kredit borcu olduğu görüntüsünü yaradaraq bir neçə dəfə restrukturizasiya (kreditin və ya onun ödənilməsi şərtlərinin dəyişdirilməsi) etdirməklə mənimlədiyi 13 milyon 962 min manat pul vəsaitini Səlim Krimanla öz aralarında bölmüşdür. Ç.Cəlilovun qeyd edi-

Heydər Babayev üçün yolayrıcı - sabiq nazir üçün şok

Respublika Prokurorluğunun "Bank Standard"la bağlı cinayət işi açması və prezidentə müraciətdən sonra sabiq iqtisadi inkişaf naziri şirkətlərindən imtina edir və əmlaklarını satışa çıxarır; ona niyə "heç nəyi sata bilməzsən" mesajı verilib?

lən kredit məbləğlərini bankın vəzifəli şəxsləri ilə əlbir olaraq öz qulluq mövqeyindən istifadə etməklə təyinatından yayınmaqla şəxsi ehtiyaclarına xərcləməsində şübhələr üçün əsaslar yarandıqından ona Cinayət Məcəlləsinin 179.3.2 (külli miqdarda mənimləmə və ya israf etmə, yəni təqsirkara etibar edilmiş özgə əmlakını talama) və 308.2-ci (vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə ağır nəticələrə səbəb olduqda)

maddələri ilə ittiham elan olunmaqla barəsində məhkəmənin qərarı ilə həbs-qətimkan tədbiri seçilib.

Hazırda cinayət işi üzrə qeyd olunan qanunsuz halların əsaslar yarandıqından ona Cinayət Məcəlləsinin 179.3.2 (külli miqdarda mənimləmə və ya israf etmə, yəni təqsirkara etibar edilmiş özgə əmlakını talama) və 308.2-ci (vəzifə səlahiyyətlərindən sui-istifadə ağır nəticələrə səbəb olduqda)

Heydər Babayevin ailəsinə məxsus "AB Standard" QSC-nin tərkibinə lizinq, sığorta, bank, hüquq, istehsal, hotelçilik və digər sahələrə aid bir neçə şirkət daxildir. Hazırda holdinqə "Standard Lizinq" QSC, "Standard Kapital" MMC, "AJC" MMC (daşınmaz əmlak idarəçiliyi), "AB Skybell" MMC (telekommunikasiya-bu şirkət çoxdan fəaliyyət göstərmir), "Dər-nəgül Boru Zavodu" QSC və

sində qalır. Yeri gəlmişkən, mediada H. Babayev sahibi olduğu "Standard Insurance Georgia" şirkətinin onun tərəfindən gizli şəkildə öz həyat yoldaşı Aliyev Babayevaya satıldığı barədə xəbər yayıb.

Holdinq ertəfində çənbərin daralması, Respublika Prokurorluğunun "digər təqsirli şəxslərin dairəsinin müəyyənləşdirilərək məsuliyyətə cəlb edilmələri" barədə bəyanatı H. Babayevi özünü "sığortalamağa" məcbur

edib. Şirkətlə bağlı yuxarıda qeyd etdiyimiz dəyişikliklər də buna işarə ola bilər.

"Yeni Müsavat" a etibarlı mənbədən sızan xəbərlər də kifayət qədər sensasiondur. Bildirilir ki, H. Babayevin özünün 100 milyon manatdan çox borcu var. Bura "Standard Bank"ın müştərilərinə olan borcu daxil deyil. Yaxın vaxtda sızan xəbərə görə, Əmanətlərin Sığortalanması Fondunun məlumatına görə, "Bank Standard"ın 1,2 milyard manat borcu var. Bunun yalnız 462 milyon manatını sığortalanmış əmanətlər təşkil edir.

Heydər Babayevin şirkəti "AB Standard" isə bu zərərlərə görə yalnız təsisçi kimi onun kapitalına sərmayəsi həddində - 75 milyon manat həcmində öhdəlik daşıyır. Yəni qanunvericiliyə görə, holdinqdən onun başqa əmlakını bu bankın zərərinə ödəməyi tələb etmək olmaz.

Məhz bu və hələ ki məlum olmayan digər səbəblərdən H. Babayev yavaş-yavaş "yoxa çıxır". İddialara görə, sabiq nazir bütün əmlakını satıb ölkədən getmək istəyir. Bu xəbərlər ləğv prosesində olan "Bank Standard"ın Kreditorlar Komitəsinin bir neçə gün əvvəl prezident İlham Əliyevə və birinci vitse-prezident Mehriban Əliyevaya müraciət etdiyi bir vaxta təsadüf edir. Belə güman etmək olar ki, "Bank Standard" maxinasiyası "Beynəlxalq Bank işi" qədər sensasion həbslərlə müşahidə oluna bilər. Bildirilir ki, H. Babayevin əmlaklarını satması barədə xəbər dərhal hakimiyyətdə müəyyən dairələrin narazılığına səbəb olub. H. Babayevin ona vaxtilə verilən səlahiyyətlərdən istifadə edərək özünə böyük bir biznes şəbəkəsi qurması, indi isə əz qala yarıqizli şəkildə bunları satışa çıxarması və ya təsisçilərini dəyişməsi iqtidarı narazı salıb. Mənbə deyib ki, sabiq nazirə "heç nəyi sata bilməzsən" mesajı da artıq verilib.

Bəs bundan sonra nə olacaq? H. Babayev üçün hansı yol görünür? Yolun sonuna gəldimi? Güman ki, yaxın günlərdə bu suallara böyük ölçüdə aydınlıq gələcək...

□ "YM"

Hava şəraitinin qəfil və kəskin dəyişməsi təkcə bölgələrdə deyil, paytaxtda da əhaliyə ciddi problemlər yaradıb. Bəzi ərazilərdə kanalizasiya sisteminin normal olmaması səbəbindən evlərin həyətinə su yığılıb. Bir çox ünvanlarda isə təbii qazın verilməsində problemlər yaşanıb. Havalarda soyuq keçməsi məktəb və uşaq bağçalarında istilik sisteminin nə vaxt işə salınacağı məsələsini də gündəmə gətirib.

Bir sözlə, bu il dövlət qurumları soyuq hava şəraitinə qəfil və belə görünür ki, hazırlıqsız yaxalanıblar. Bəs görəsən, bu qurumlar payız-qış mövsümünə hazırdırlarmı? Əvvəlki illərdə yaşanan problemlər təkrar oluna bilermi?

"Azəriqaz" İstehsalat Birliyinin mətbuat xidmətinin rəhbəri İbrahim Kərbaləyev qazın təzyiqinin normadan aşağı olması barədə şikayətlərə belə cavab verdi: "Azəriqaz" daxil olan zənglər əsasında müraciətləri qəbul edir və elektron qaydada müvafiq rayonlardakı əməkdaşlara yönləndirilir. Əməkdaşlarımız yerində baxış keçirib təzyiqin bərpası və tənzimləmə işləri aparılır. Hazırda qazın təzyiqinin düşməsi ilə bağlı kütləvi hal qeydə alınmayıb. 2017-2018-ci illərin payız-qış mövsümündə istehlakçıların dayanıqlı, fasiləsiz təbii qaz təchizatını təmin edilməsi məqsədilə qaz təsərrüfatında xeyli işlər görüldü. Yeni qaz xətləri çəkilib, köhnə xətlər təmir olunub. Təmir olunmuş qaz xətləri dayaqqlar üzərinə qaldırılıb. Qaz xətləri üzərindəki tənzimləyici qurğular, siyirtmələr yenisi ilə əvəz olunub. Görülən bu işlər hazırda da davam etdirilir".

I.Kərbaləyev dedi ki, son güclər hava şəraiti ilə əlaqədar təbii qaza tələbat artdığından qazın həcmi artırılır: "Problem yaşayan vətəndaşlar "Azəriqaz" İB-nin 104 və 185 sayılı çağrı mərkəzinə zəng edə bilər. Bu mərkəz 24 saatlıq rejimdə fəaliyyət göstərir".

"Azəriqaz" ASC-nin mətbuat xidmətinin rəhbəri Tanrıverdi Mustafayev də son vaxtlar

görülən işlər sayəsində, hava şəraitinin dəyişməsi ilə əlaqədar yaşana biləcək qəza riskinin minimuma endirildiyini bildirdi: "Son günlər havanın kəskin dəyişməsi, soyuqlaşması və güclü küləyin müşahidə olunmasına, bəzi dağlıq və dağətəyi rayonlarda qar yağmasına baxmayaraq enerji təchizatında heç bir ciddi problem yaşanmır. Bunun səbəbi isə son illər "Azəriqaz" tərəfindən aparılan yenidənqurma işləridir. Bütün bölgələrdə yeni elektrik yarımstansiyaları tikilib, transformatorlar quraşdırılıb, ağac dayaqlar yeni dəmir dayaqlarla əvəzlənib, hava elektrik xətlərinin naqilləri təzələnilib ki, onlar küləkli havaya daha dözümlüdürlər. Nəticədə əvvəllər baş verən qəzalar tam olaraq sifirə enib. Belə kəskin havalarda iş rejimi gücləndirilir, əməkdaşlarımızın sayı artırılır. Qəza baş verən ərazidə operativ iş aparılır".

"Azəristilikteçhizat"
ASC-nin mətbuat xidmətinin rəhbəri Rafiq Əliyev bildirdi ki, istilik mövsümü qanunvericiliklə 5 ay nəzərdə tutulur: "Bakı şəhərində noyabr ayının 15-dən aprel ayının 15-nə kimi davam edir. Dağlıq rayonlarda isə 6 ay nəzərdə tutulub. Məktəblər, uşaq bağçaları və səhiyyə müəssisələrinə gəlincə, bu məsələ onlarla "Azəristilik" arasında bağlanmış müqavilə əsasında tənzimlənir. Müqavilədə də istilik sistemi 5 ay göstərilir. Hər hansı təşkilat, məktəb və ya uşaq bağçası, istilik mövsümündən 1 ay da artıq istifadə etmək istəyərsə, bizə müraciət etməlidir. Əlavə xidmət olunan 1 ayın ödənişinə

Soyuq havalar dövlət qurumlarını hazırlıqsız yaxaladı

İşıqlar söndü, yolları su basdı; dövlət qurumları isə qışa hazırlığın normal olduğu qənaətindədirlər

zəmanət verdiyi halda müraciətinə baxıla bilər. Bunun üçün heç bir problem yoxdur. Bizim qazanxanalarımız artıq qış mövsümünə hazır vəziyyətə gətirilib və hazırda son tamamlama işləri gedir".

R.Əliyev vurğuladı ki, vətəndaşlarla bu bir qədər fərqli tənzimlənilir: "Normativ hüquqi aktlarda göstərilir, orta sutkalıq temperatur 5 gün ərzində 6 dərəcədən aşağı olduğu halda istilik mövsümünə vaxtından qabaq başlanıla bilər. Və ya havalarda isti keçdiyi halda aprel ayında istilik mövsümü bir qədər tez sona çatdırıla bilər. İndi isə havalar soyuq keçir, çox güman ki, bu məsələyə baxılacaq. Əvvəlki illərdə də belə təcrübə olub. Havalarda kəskin soyuqlaşanda biz internat məktəbləri, uşaq evləri, doğum evləri və

xəstəxanalara istilik təchizatını vaxtından əvvəl verdik. Bu il də artıq indidən istilik mövsümünə hazırıq. Zərurət yaranıqda və ya müraciət olduqda istilik verilməsinə başlaya bilərik".

Bəs məktəblərə istiliyin vaxtından əvvəl verilməsi üçün Təhsil Nazirliyi adicəkilən quruma müraciət edəcəkmik?

Təhsil Nazirliyinin mətbuat xidmətinin rəhbəri Cəsarət Valehov bildirdi ki, əgər kəskin soyuqlaşma baş versə, buna gedəcəklər: "Bu hava şəraiti mütəmadi davam edərsə, müvafiq ərazinin təhsil şöbələri tərəfindən məktəblərdə istilik sisteminin işə düşməsi üçün vaxtından əvvəl müraciət edilə bilər. Lakin hələ ki elə bir zərurət yaranmayıb".

Qeyri-sabit hava şəraitinin gətirdiyi problemlərdən biri də

yağıntı zamanı yağış sularının yollarda yığılıb qalması və yaranan gölməçələrin nəqliyyatın hərəkətinə mane olmasıdır. Bununla bağlı "Yeni Müsavat"a danışan "Azəravtoyol" ASC-nin mətbuat xidmətinin rəhbəri Anar Nəcəfli yaranan biləcəklərə qarşı önleyici tədbirlərin görüldüyünü bildirdi: "Adətən bizdə tədbirlər planı öncədən hazırlanır. Biz oktyabr ayının 1-dən etibarən payız-qış mövsümünə hazırlıqla bağlı işlərə başlayırıq. Bu dəfə mövsüm bir qədər tez başladı. Ona görə də öncədən tədbirlər görməyə başladığımız. Düzdür, təbii hadisələrinin qarşısını almaq mümkün deyil, onun fəsadlarından da heç kim tam olaraq qaçmayıb. Biz maksimum dərəcədə fəsadların az olmasına çalışırıq. Ona görə də yol elementlərinə adi olan bütün qurğuların təmiri, bərpası, su ötürücülərinin, dəmir-beton boruların giriş və çıxışlarının təmizlənməsi, problem varsa, onların təmiri, yağış sularının yolda kənarlaşdırılması üçün nəzərdə tutulan yağış barmaqlıqlarının təmizlənməsi həyata keçirilir. Çalışırıq ki, yağış yağarkən gölməçələr yaranmasın, yaranarsa tez zamanda aradan qaldırılsın. Lakin hələ ki nə respublika yollarında, nə də Bakı şəhərində belə bir hal müşahidə olunmayıb".

□ Nərgiz LİFTİYEVA

İstefa verən Vəkillər

Kollegiyasının sədrinə ittihamlar

Vəkillər Kollegiyasının sədri Azər Tağıyev gözənləndirilib. O, bunu səhhətindəki problemlə əlaqələndirib. Bu gəlişmə daha öncə A.Tağıyevin ömürlük Vəkillər Kollegiyasının sədri olacağı ilə bağlı xəbərləri yalanladı. Halbuki sonuncu sədr seçkilərdən sonra proseslərin bu istiqamətdə cərəyan edəcəyi gözlənilirdi. Seçkidə Vəkillər Kollegiyası sədrliyinə əsas namizədlərlə bağlı da müzakirələrin başladığı bildirilir və artıq xəbərin yayıldığı andan etibarən, müxtəlif iddiaçıların adları çəkilmişdir.

Maraqlıdır, A.Tağıyevin gedişindən sonra bu sahədə hansısa müsbət dəyişikliklər yaşana bilermi?

Vəkil Yalçın İmanov "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bildirdi ki, Azərbaycanın vəkillik institutunun problemi təkcə Azər Tağıyevlə bağlı deyil. Onun sözlərinə görə, A.Tağıyevin gedişi ilə

Yalçın İmanov: "Onu tənqid etdiklərinə görə İntiqam Əliyev və Ənnağı Hacibəyliyə Vəkillər Kollegiyasında təmsil olunmalarına imkan verilmədi"

bu problemin həll olunacağını demək çətindir. "Problemin həlli üçün köklü dəyişikliklər lazımdır. Məhkəmə sisteminin müstəqilliyi vəkillik fəaliyyətinin inkişafı ilə birbaşa bağlıdır. Məhkəmə sis-

Etimad İsmayılov: "Azər Tağıyev hüquqi tənqiddən uzaq, mağara düşüncəli adamdır"

temi təkmilləşməyə, müstəqilləşməyə, konkret fərdin vəzifədən gedib-gətməməsi heç nəyi həll etməyəcək".

Y.İmanov dedi ki, A.Tağıyevin özü ilə bağlı da bir sıra prob-

Azər Tağıyev

lemlər vardı. Müsahibimizin fikrincə, məhz fərdi olaraq yaratdığı bəzi problemlər bu sahədə ciddi zərbələr vurmuşdu: "Bəzi dostlarımız onun rəhbərliyi dövründə kollegiyadan xaric edildi, bəzilərinin isə kollegiyaya üzvlük bilmədi. Vəkillər Kollegiyası təsis olunana qədər vəkillərimiz lisenziyalı fəaliyyətlə məşğul olurdular. Amma kollegiya təsis olunanda vəkillər bu qurumun üzvlü olmalı idilər. Həmin vaxt həm İntiqam Əliyev, həm də Ənnağı Hacibəyli kimi dəyərli vəkillər kollegiya sədrinə tənqid etdiyinə görə orada təmsil olunmalarına imkan verilmədi".

Y.İmanov bildirdi ki, kollegiyanın üzvlü olmaq üçün namizədlər yazılı və sifahi olmaqla iki imtahananda keçməlidir. İmtahanda gedib-gətməməsi heç nəyi həll etməyəcək".

sonra kollegiyanın üzvlü olmaq mümkündür: "Son illər imtahanlarda çox sayda mürəkkəbləşmələr, ağır sualları qoyulması müşahidə olunurdu. Bu sualların çətinləşdirilməsi, qəbul imtahanlarının vaxtli-vaxtında keçirilməməsi tənqidlərə səbəb olurdu. Bütün bunlar isə vəkillərin sayının mümkün qədər az olmasına xidmət edir. İki ilə yaxındır ki, növbəti imtahanın keçirilməsi ilə bağlı sənəd qəbulu gedir, amma test imtahanının nə zaman keçiriləcəyi hələ bilinmir".

2012-ci ildə Vəkillər Kollegiyasından qanunsuz olaraq uzaqlaşdırılan və hazırda Türkiyədə yaşayan Ədalət Partiyası sədrinin müavini Etimad İsmayılov strateq.az-a açıqlamasında əslində A.Tağıyevin çoxdan bu postdan uzaqlaşdırılması olduğunu gərəkliyini bildirib: "Mən Azər Tağıyevi çox yaxşı tanıyıram, hüquqi tənqiddən

uzaq, mağara düşüncəli belə bir adamın insan hüquqlarının keşiyində durmalı olan bir quruma rəhbərlik etməsinin gülünc olduğunu həmişə açıqca demişəm, toplantılarda onu dəfələrlə tənqid etmişəm. Hesab edirəm ki, onun istefası, gecikmiş də olsa, müsbət addımdır. Bundan sonra önəmli olan odur ki, onun yerinə müterəqqi, işıqlı biri gətirilsin. Elə bir namizəd üzərində durulsun ki, o, Vəkillər Kollegiyasını hüquq-mühafizə orqanlarının yedəyində gedən təşkilatdan müstəqil, gerçəkədən də insan haqlarının qoruyucusu olacaq bir quruma çevirə bilsin. Yalnız belə bir vəkillik institutu həm ölkədə hüquqi düşüncənin güclənməsinə kömək edə bilər, həm də beynəlxalq aləmdə imicimizə müsbət təsir edər".

Qeyd edək ki, hazırda Azərbaycanada hər 12 min nəfərə yaxın adama cəmi 1 vəkil düşür. Halbuki hüquqşünaslar dünya üzrə orta göstəricinin hər 2000 min nəfərə bir vəkilli olduğunu deyirlər. Bu hesabla Azərbaycan vəkillərin sayına görə dünya üzrə orta göstəricidən 6 dəfə geridədir. Maraqlıdır ki, hüquq fakültəsində təhsilini bitirənlər adətən vəkilliyə yox, hakimliyə, prokurorluğa, polis sistemə yönəlirlər. Qınamalı da deyil: Azərbaycanda dövlət təvəti ilə vətəndaşın hüququnu müdafiə edən vəkilin bir saatlıq işinin qiyməti... 90 qəpəkdir.

□ Sevinc TELMANQIZI

Son illərdə Azərbaycanda dindar camiyənin siyasiləşməsinin şahidi oluruq. Bunu ölkə müxalifətinin keçirdiyi mitinqlərdə iştirak edən islamçıların sayı və onların apardıqları fəaliyyətdə də görmək mümkündür. Hətta belə iddialar da var ki, istər nüfuz, istərsə də elektorat baxımından dindarlar siyasi müxalifəti ötüb keçiblər.

Proses o şəkildə cərəyan edir ki, ölkənin öndə gedən siyasi partiyalarının hər biri inancın gücündən istifadə etmək üçün onlara "qarmaq atır". Bu, müxalif liderlərin çıxışlarında da sezilir. Milli Şuranın 23 sentyabrda keçirdiyi mitinqdə iştirakçıların demək olar yarıdan çoxu islamçılar idi. Onların geyimləri, qaldırdıqları plakatlar və əllərində tutduqları həbsdə olan dindarların fotoları saylarının nə qədər yüksək olduğunu göstəricisi idi.

Dindarların siyasiləşməsi ilə bağlı fikirlər birmənalı deyil. Müxalifətin zəifləməsinin burada mühüm rol oynadığı qeyd olursa da, ölkə iqtidarının rəqiblərini sıxışdırmasının nəticədə islamçıların önə çıxmasına səbəb olduğunu düşünənlər də az deyil.

İqtidaryönlü deputat Zahid Oruc müxalifətin burada əsas rol oynadığını düşünür: "Azərbaycanın hazırkı müxalif düşüncəsinin əsas təmsilçilərini biz 90-cı illərdə sovetlərə qarşı mübarizədə meydanlarda görmüşük. O dövrdə biz geniş informasiya vasitələrindən danışa bilməzdik, digər tərəfdən, mübarizə çox sərt total nəzarət altında idi. Kəşfiyyat strukturları da kifayət qədər güclü idi. Siyasi mübarizəyə baxış da fundamental ölçülü-biçili deyildi. Fanatizm meyilləri həddən artıq üstünlük təşkil edirdi. Xarici qüvvələrin də gedən hərəkətlərə təsiri həddən artıq zəif idi. Belə şəraitdə onlar deyirdilər ki, bizim mübarizəmiz daha güclü şəkildə alırdı. Cəmiyyətin proseslərə ciddi maraq göstərdiyi, hakimiyyətin bunun qarşısında dayanma bilmədiyini qeyd olunurdu. Bir paralel də aparaq. Misir-də uzun illər Hüsnü Mübarək hakimiyyəti "Müsləman qardaşları"na çox kəskin tənqidlər, təqiblər edirdi. Proseslərin siyasi

vələri sonradan partiyaya, yaxud daimi fəaliyyət göstərən modelə çevrilməyə məgər hakimiyyət mane olmuşdu? İqtidarın siyasi fəlsəfəsinə görə belə proseslərə əldə olan siyasi, media imkanları ilə təsir etmək hüququ var. Bu mübarizənin adı şərtidir. Heç kim gözləmir ki, kimse gəlib onu kreslosundan qaldıracaq. Bizdəki müxalifət uzun müddət ideoloji böhran yaşadı. Müasir dövrün çağırışlarına uyğunlaşa bilmədilər. Vitrinlərində elita da formalaşdırma bilmədilər. Müasir dövrün tələblərinə uyğunlaşan insanlar öz talelərini müxalifətdə axtarmadılar. Müxalifətə təxminən 2010-cu ilə qədər verilən yardımlar kəskin azaldandıqdan sonra indiki acınacaqlı vəziyyət yaranmışdır. Dünənə qədər qərbpərəst adlanan bu qüvvələr nəticədə dindarlara doğru yol aldılar, siyasi islamı mübarizədə mühüm alətə çevirməyə başladılar. Dinin bu şəkildə siyasiləşməsi AXCP-ni az qala "Müslə-

Dindarların siyasiləşməsinin səbəbləri və günahkarı...

Zahid Oruc: "Bu qüvvələrin qafasında fanatizm, ekstremizm, fundamentalizm yer etməkdədir"

müstəviyə keçməməsi üçün onlar işgəncələrə məruz qalırdılar. Bunlara baxmayaraq, onlar Mübarəkdən sonrakı dövrdə böyük qüvvə kimi meydana çıxmış oldular. Deməli, "hakimiyyətin inzibati tədbiri müxalifəti sıradan çıxarı" kimi düşüncələr kökündən yanlışdır. Hesab edirik ki, ən başlıca məsələləri həmin qüvvələrin uzun illər ərzində içərilərində formalaşmış münasibətlər sistemində axtarmaq lazımdır. Zamanında müxtəlif seçki qrupları yaradan qüv-

man qardaşları" hərəkatına çevirmiş oldu. Bu qüvvələrin qafasında fanatizm, ekstremizm, fundamentalizm yer etməkdədir. Onlar düşünür ki, eger hakimiyyəti seçki və digər vasitələrlə devirə bilmirlərsə, bunun yaxşı yolu 15 əsrdən artıq, kütələrin qəlbini fəth edən İslamı hakimiyyətə daşımaqdır. Ona görə bizdə sağ mərkəzçi anlayışı xeyli dərəcədə şərti xarakter daşıyır. Artıq sərhədlər itib. Bunlar sabah ayrı bir bayraq qaldırsalar təəccüblənməyər. Çünki burada söhbət dini etiqadına görə həbs edilmiş hansısa bir şəxsin haqlarını müdafiə etməkdən getmir. Bu ölkədə insanlar var ki, müxtəlif cinayətlər törətdikləri üçün həbsdədir. Maraqlıdır, nədən məhz seçilmiş şəxsləri belə müdafiə edirlər? Onun səbəbi də dediyimiz alt qatdır. Onlar düşünür ki, insanlar din tərəfdən daha tez fəth olunurlar, qəlblərini ora daha tez təslim edirlər. Bəli, onun siyasi şüarı qəbul olunma-

yacaq, onun proqramı vətəndaşın qafasına çox az yansıyacaq, bunun nəticəsində ən yaxşı yol təbliğatını dini istiqamətdən aparasan. Bu baxımdan, elektoral bazada dini qüvvələrlə birləşirlər, biz də belə bir mənərəni görməkdəyik".

Deputat bildirdi ki, müxalif qüvvələr dünyəvilikdə maraqlı olmalı idi: "Azərbaycan İslam ölkəsidir, amma İslam dövləti deyil. Biz din dövləti qurmamışıq. Bu Cümhuriyyətin qurucularına lider kimi pərəstis etmiş şəxslər unudurlar ki, onlar gəcdən də İslamı bəlli bir çərçivədə avropalaşmaqda, müasirləşməkdə və türkçülükə eyni boya, eyni ölçüyə malik bir fundamentalizm görmüşdülər. Mənim əlavimlə hazırkı dövrdə dindən məsciddən çıxarıb, onu siyasətə alət edən Nardaranın keçmiş timsalında vəziyyət yaratmaq istəyirlər. Onun da rəngi qaradır. Burada avropalaşmaq görünür".

Deputat bildirdi ki, müxalif qüvvələr dünyəvilikdə maraqlı olmalı idi:

"Azərbaycan İslam ölkəsidir, amma İslam dövləti deyil. Biz din dövləti qurmamışıq. Bu Cümhuriyyətin qurucularına lider kimi pərəstis etmiş şəxslər unudurlar ki, onlar gəcdən də İslamı bəlli bir çərçivədə avropalaşmaqda, müasirləşməkdə və türkçülükə eyni boya, eyni ölçüyə malik bir fundamentalizm görmüşdülər. Mənim əlavimlə hazırkı dövrdə dindən məsciddən çıxarıb, onu siyasətə alət edən Nardaranın keçmiş timsalında vəziyyət yaratmaq istəyirlər. Onun da rəngi qaradır. Burada avropalaşmaq görünür".

□ Cavanshir ABBASLI

Referendumdan ötən 1 il - nələr dəyişdi...

Azərbaycanda Konstitusiyada dəyişikliklər edilməsi məqsədilə ümumxalq səsverməsinin (referendum) keçirilməsindən bir il ötür.

Ötən ilin 18 iyul tarixində prezident tərəfindən "Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasında dəyişikliklər edilməsi haqqında" Referendum Aktı layihəsi rəy verilməsi üçün Konstitusiyaya Məhkəməsinə göndərilmişdi.

Referendum Aktı layihəsində konstitusiyada 29 maddəyə 39 əlavə və dəyişikliklər irəli sürülmüşdü. Konstitusiyaya Məhkəməsi Plenumunun həmin ilin 25 iyulunda keçirilən iclasında prezident İlham Əliyev tərəfindən konstitusiyaya təklif edilən dəyişikliklərin Azərbaycan Konstitusiyasının tələblərinə uyğunluğu barədə əsaslandırılmış rəy verildi.

Referendum Aktı layihəsində konstitusiyada prezidentin səlahiyyət müddətinin yeddi ilə qədər artırılması təklif edildi. Bundan başqa, sənəddə Azərbaycan prezidenti vəzifəsinə seçilmək üçün vətəndaşın ən az 35 yaş olması barədə müddənin çıxarılması haqda pa-

Deputatlar hesab edirlər ki, növbəti ildə daha ciddi dəyişikliklər olacaq

raqraf vardı. Layihə birinci vitse-prezident və vitse-prezident vəzifələrinin təbii qini də nəzərdə tutdu.

Mövcud əsas qanuna görə, prezident öz vəzifəsindən vaxtından əvvəl getdiyi təqdirdə onun səlahiyyətlərini baş nazir həyata keçirirdisə, yeni layihədə həmin hüquq birinci vitse-prezidentə verildi. Sənəddə, həmçinin, prezidentə Milli Məclisi vaxtından əvvəl buraxmaq və erkən seçkilərin keçirilməsi barədə qərar vermək hüququnun verilməsi də nəzərdə tutuldu.

Bundan əlavə, layihəyə vətəndaşın Milli Məclisə seçilmək üçün yaş həddinin 25-dən 18-ə endirilməsi barədə bənd daxil edildi. Həmçinin sahibkarlıq, insan hüquqları, təhlükəsizlik, idarəetmə və digər sahələrdə müasir dövrün çağırışlarına cavab verən islahatların həyata keçirilməsi kimi məsələlər nəzərdə tutuldu.

Bəs ötən bir il ərzində hansı köklü dəyişikliklər oldu?

"Yeni Müsavat" a danışan deputat Elman Nəsirov bildirir ki, keçirilən referendumda qoyulan məsələlər ölkəmizin bundan sonrakı inkişafı ilə bağlı idi:

"Xüsusilə də insan hüquq və azadlıqlarının müdafiəsi dövlətimizin əsas siyasətinin mərkəzində dayanan məsələlər sırasında. Bunlar da layihədə öz əksini tapmışdı. Eyni zamanda dövlət idarəçiliyi sisteminin təkmilləşdirilməsi, icra hakimiyyəti strukturlarında müəyyən dəyişikliklərlə bağlı

məsələlər də nəzərdə tutuldu. Ötən il ərzində bu istiqamətdəki fəaliyyətə qiymət versək deyə bilərik ki, xalqımızın birmənalı şəkildə dəstəklədiyi referendum və onun nəticələri bu gün faktiki olaraq öz təsdiqini tapmaqdadır. Xüsusilə də həmin referendumda qoyulan məsələlərdən biri ölkəmizdə ilk dəfə vitse-prezident institutunun təsis edilməsi ilə bağlı idi. Cənab prezident artıq bu istiqamətdə əməli addımlar atıb və fevral ayından etibarən

Mehriban xanım Əliyeva ölkənin birinci vitse-prezidenti təyin edilib. Eyni zamanda insan hüquq və azadlıqları sahəsində də əməli addımlar atılıb. Ümumiyyətlə, Azərbaycan demokratik inkişaf yolunu seçmiş dövlətdir. Cənab prezidentin BMT-nin Baş Assambleyasının 72-ci sessiyasında qeyd etdiyi kimi, Azərbaycanda demokratik inkişaf yolunda davamlı şəkildə addımlar atılmaqdadır. Demokratiya özü bir prosesdir və bu proses çərçivəsində Azərbaycanda söz, mətbuat, yığıncaqlar, dini azadlıqların təminatı tam şəkildə reallaşdırılıb. Nəticə olaraq bu gün Azərbaycan dünyada multikultur dəyərlərin əsas mərkəzlərindən biri kimi tanınır. Xüsusilə də dirlərə barışıq və etimadın yüksəldilməsi sahəsində, millətlərə harmoniyanın daha da möhkəmləndirilməsi sahəsində ciddi addımlar atılıb. Bu baxımdan, Azərbaycan nümunəvi modeli ortaya qoyub. Kimlər ki, hesab edirlərsə demokratiyanın son həddi var, bu, yanlış yanaşmadır. Demokratiyada son hədd yoxdur. Heç bir dövlət deyə bilməz ki, onlar demokratiyanın inkişafında pik nöqtəyə çatıb. Azərbaycan dünyada demokratik dövlət imicinə malikdir".

Deputat bildirdi ki, beynəlxalq təşkilatların da Azərbaycana çox böyük etimadları var:

"Bu etimadın sayəsində biz BMT Təhlükəsizlik Şurasının iki müddətində qeyri-daimi üzvü də seçilmişik. Təəssüf ki, bu yaxınlarda ABŞ-ın ATƏT-dəki daimi nümayəndəsi Azərbaycanla bağlı qondarma hesabat ortaya qoyub ki, guya burada 145 siya-

si məhbus var. Bütün bunlar kökündən yanlışdır. Azərbaycanca heç bir siyasi məhbus yoxdur. Konkret olaraq cinayət əməlinə görə məsuliyyətə cəlb edilərək, cəzasını almış insanlar var. Bir çox hallarda şahidi oluruq ki, tutduqları yolun onları gec-tez məhəbə aparacağını anlayan insanlar özlərini siqort etmək üçün siyasi bəyanatlarla çıxış edirlər. Hüquqi müstəvidə onlar cinayət əməllərinə görə məsuliyyətə cəlb edilərək, öz cinayətlərindən deyil, vaxtilə səsləndirdiyi siyasi bəyanata görə həbs edildiklərini iddia edirlər. Bunlar tamamilə cəfəngiyyətdir. Azərbaycanda hər bir şəxs yaşından, peşəsindən asılı olmayaraq qanun qarşısında bərabərdir. Cinayət törədən cəzasını alır. Yekun olaraq qeyd edim ki, ötən bir il ərzində demokratik inkişaf yolunda xeyli addımlar atılıb və bu, davam etməkdədir".

Deputat Fazil Mustafa isə hesab edir ki, dəyişikliklər növbəti illərdə də davam edəcək: "Dəyişikliklər bilavasitə yeni institutun tərtibi ilə bağlı idi. Bu da artıq tərtib edilib. Birinci vitse-prezident vəzifəsinə bizim keçmiş həmkarımız Mehriban xanım Əliyeva təyin olundu. Bu məsələdən sonra artıq aparatın formalaşması, yeni strukturun formalaşması istiqamətində addımlar atıldı. Yəqin ki, önümüzdəki ildə də referendumun nəticələrinə uyğun olaraq bu istiqamətdə ciddi dəyişikliklər olacaq. Digər müəyyən müddəalar da var ki, onların qanunvericilikdə daha ciddi şəkildə müəyyənləşməsi vacibdir. Növbəti illərdə çox güman ki, bu istiqamətdə də addımlar atılacaq".

□ Əli RƏİS

Təhsil xəbərləri

Zamin Hacı
zaminhaci@gmail.com

Xəbər lentində bir məhkəmə işi diqqətimi çəkdi. BDU professorunun evindən oğurluq eləmiş 28 yaşlı, 4 uşaq anası qadın qanun qarşısına çıxarılıb. Qadın o evdə xadimə işləyirmiş. Oğurluq elədiyini boynundan atmır. 7 min manat da indiyə qədər geri qaytarıb. Ancaq iddia edilən 41 min manat oğurluğun şisirtmə olmasını söyləyir.

Mənim diqqətimi çəkən isə həmin professorun kimliyi oldu. Google-da bu müəllimin adını yazıb axtarış verirsən, heç zad çıxmır. Yox, ədalət və insaf yaxşı şeydir, 3-4 link çıxır. Ancaq bunlar da elə professorun evindən oğurluq haqda yazıların linkləridir.

Bizdə çoxlu belə "pedaçoq" var - axtarış portallarında adlarına bir sınıq, viruslu link də tapılmaz. Çağdaş zamanədə ancaq Azərbaycanda bu cür "professor" olmaq mümkündür. Nə elmi məqalə var, nə ona istinadlar, sığatlar. Qədim məsələmizi yeniləşdirib tətbiq eləsək, "Fİlankəsin adı İT dəftərində də yoxdur" deyə bilərik. Hörmətli professorlarımız qəzəblənməsinlər deyə buradakı İT-nin açıqlamasını yazıram: **İnformasiya Texnologiyaları.**

İndi yadıma düşdü, bir neçə il qabaq elm mərkəzlərimizdən birində məhz informasiya texnologiyalarına aid dəyirmi masadan foto görmüşdüm, xeyli gülmüşdüm. Çünki masanın üstündə ancaq bir-iki vərəq və qələm vardı, kompüter, noutbuk, planşet tipli şeylərin tozu da görünmürdü. Vərəqə baxıb informasiya texnologiyası öyrənmək bizim elmi yenilikdir. Söz sözü çəkər, 1991-ci ildə "Narxoz"da "İnformatika" dersi keçən qubalı Saməddin müəllimi xatırladım. İmtahanda bilətə cavab vermişdim, mənə qiymət yazmaq istəmədi. Sual-sual dalyıca... "İnformasiyanı nədə saxlayırlar" - sualın biri belə idi. Kitabxanalar, yaddaş diskləri, maqnit lentləri və sairə - mən sayıram, Saməddin müəllim isə dayanmadan "Daha harada" soruşur. Anladım ki, məqsəd mənim biliyimi yoxlamaq yox, məzələlib ilişdirməkdir. O üzdən, növbəti dəfə "İnformasiya başqa harda saxlanılır" soruşanda dərhal "Çəlləkə" cavabı verdim. Saməddin müəllim qımışdı, ancaq o da hazırcavab olduğunu göstərdi: "Gəl onda sənə bir duza qoyulmuş 3 yazım".

Bax indi məhkəmə və başqa hüquq-müquq orqanları bu "professorun" həmin oğurluq (iki mənada) pulları hansı biliyi sayəsində qazandığını, evdə xadiməni kimin hesabına işlətdiyini soruşmaq yerinə yetim xadiməni məhşər ayağına çəkirlər. Əlbəttə, mən burada xadiməyə haqq qazandırmıram. Eyni zamanda, uca millətimizin folklor fondunda "Oğrudan oğruya halaldır" deyə bir mənfur ata sözlünün olduğunu da yada salmalıyam. Məhz bu çirkin söz minlərlə insanımızı oğurluq, quldurluq yollarına təşviq etmişdir. Nə qədər şəxsən tanıdığım adam var, məhz bu məsələnin arxasında gizlənilən cinayət törədirlər.

Ona görə də, necə deyirlər, xiyar əyri bitir. O üzdən, hər il təhsil sistemində rəhbərlik edənlər "Uşaqlardan xahiş edirik, dərslərləri cırmasınlar, axı bunları 4 il başqa uşaqlar da oxumalıdır" kimi tragikomik açıqlamalarla yadda qalırlar. Jurnalistlər isə dəftərin üz qabığına Nəsrəddin Tusinin dramaturq kimi qeyd olunmasını aşkara çıxarıb dəhşətli səhvi ortadan qaldırmağa çağırırlar. Mən hələ də o Tusi söhbətinin şokundan ayılmamışam. Dəhşətdir. Gör bizim uşaqları necə aldadırlar. Axı məktəbdə yalan danışmaq olmaz. Məktəb halallıq, təmizlik, maarif, elm, nur, ziya, Mərkəzi Seçki Komissiyası ocağıdır. Tusi hamıya məlumdur ki, dramaturq deyil. Qabaqlar APİ-nin rektoru olub.

Keçən həftə valideynlərdən biri mənə dedi ki, 50 qəpikdən pul yığıraq, xadiməyə verəcəyik, sinfi təmizləsin. Dedim, haçan məktəbin girişinə mənim şəkli asarsınız, o zaman məktəbin belə maliyyələşdirilməsi işlərində fəallıq göstərəm. Anlamadı deyəsən. Ancaq indi nəse məndən uzaq gəzir, fikirləşir, yaqın bunun başı xarabdır.

O qədər də haqsız deyil.

Birgə təlimlər düşməne birgə zərbə və göz dağı kimi

Türkiyənin müdafiə naziri Nürəddin Cənikli böyük bir nümayəndə heyəti ilə birgə Azərbaycanda səfərdədir. Xəbər verdiyimiz kimi, bu gün hərbi nazir iki qardaş ölkənin sentyabrın 18-də başlamış və Hərbi-Hava Qüvvələrinin kontingentlərinin qatıldığı birgə təlimlərin bağlanış mərasimində iştirak edəcək. Dünən isə o, səfər çərçivəsində Bakıda rəsmi xarakterli bir sıra mühüm görüşlər keçirib, önəmli açıqlamalar verib.

"Azərbaycan ərazisi olan Qarabağın işğaldan azad edilməsi qaçılmazdır". Musavat.com-un məlumatına görə, bu sözləri jurnalistlərə açıqlamasında türkiyəli nazir deyib. N. Cənikli əmindir ki, Azərbaycan əraziləri gec-tez erməni işğalından azad ediləcək. Bakı ilə Ankara arasında hərbi-texniki əməkdaşlığın mövcud durumundan danışan qonaq daha sonra deyib: "Türkiyə və Azərbaycan ən ağır məqamlarda xarici dövlətlərdən silah alınması problemi ilə üzləşib. Ona görə də biz müdafiə sənayesi sahəsində səylərimizi gücləndirməliyik".

Nazir həmçinin iki ölkə arasında ortaq hərbi təlimlər praktikasının davam etdiriləcəyinə diqqət çəkib. "Biz Azərbaycanla vahid dövlət kimi hərəkət edirik. Bizim gücümüz - Azərbaycanın gücü, Azərbaycanın gücü - Türkiyənin gücüdür. Hərbi təlimlər əməkdaşlığımızın yalnız bir hissəsidir. Belə təlimlər daha böyük sayda hərbi qüvvə və texnikalar cəlb olunmaqla artacaq və davam edəcək. Biz Azərbaycana bütün sahələrdə dəstək verməyə hazırıq. Azərbaycan və Türkiyə Silahlı Qüvvələri vahiddir. Bunu hər kəs bilməlidir. Silahlı Qüvvələrimiz lazım gələndə bir-birinə hər cür dəstək verməyə hazırdır".

Nazirin yuxarıdakı açıqlamalarında ən azı, üç məqam xüsusi diqqət çəkir və onların hamısı əslində işğalçı Ermənistanı ayıldıcı mesaj qismindədir.

Bunlardan biri - iki qardaş ölkənin xaricdən silah asılılığını aradan qaldırmaq üçün hərbi-sənayenin inkişafına xüsusi diqqət verməsinin vacibliyinin qeyd edilməsidir. Nə yaxşı ki, bu yöndə görülən işlər getdikcə daha böyük bəhrələr verməkdədir. Hər necə olmasa, silah ticarətinin o biri "başı" da var - alıcı satıcının hərbi sənayesindən, demək, həm də siyasi iradəsindən asılı duruma düşmüş olur.

İkincisi, nazirin Türkiyənin Azərbaycana hər cür dəstək verməyə hazır olmasının vurğulanmasıdır. Təbii ki, bura hərbi və hərbi-texniki dəstək də daxildir. Söz düşmüşkən, qardaş ölkə onsuz da hərbi təlimatçılar səviyyəsində, ikitərəfli razılaşmalar və müqavilələrin imkan verdiyi digər forma(t)larda Azərbaycan ordusunun daha modern hala gəlməsi üçün biza kömək edir. Türkiyədən müasir hərbi texnika və döyüş sistemlərinin (məsələn, "Qasırğa" və s.) alınması, o sırada məxsusən Naxçıvanın müdafiə qabiliyyətinin gücləndirilməsi, getdikcə daha geniş miqyas alacaq birgə hərbi təlimlərin intensivləşməsi də öz yerində.

Üçüncüsü və daha önəmli isə N. Cənikli Türkiyə və

Türkiyə Bakıdan İrəvanı hədələdi - "Qarşınızda bizi görəcəksiniz, əgər..."

Türkiyənin hərbi nazirindən işğalçı ölkəyə sərt ismarıq: "Azərbaycana hər dəstəyi verəcəyik..., iki ölkənin orduları vahiddir"; **"Daşnaksütyun" dan xoflu bəyanat gəldi: "Bakı böyük hərbi əməliyyatlara hazırlaşır..."**

Azərbaycanın vahid təminat tərkib hissəsi olmasını xüsusi vurğulayaraq, "Bizim gücümüz - Azərbaycanın gücü, Azərbaycanın gücü - Türkiyənin gücüdür" deməkdir. İki qardaş ölkənin silahlı qüvvələrinin vahid təminat tərkib hissəsi kimi təqdim etməsidir.

İkitərəfli münasibətlərdəki bu və digər mühüm nüanslar dünün türkiyəli hərbi nazir və onun başçılıq etdiyi nümayəndə heyəti ilə Azərbaycan prezidenti İlham Əliyev arasında baş tutmuş yüksək səviyyəli görüşdə də diqqət mərkəzində olub. Dövlət başçısı öncə N. Cənikli Türkiyə milli müdafiə naziri kimi yüksək vəzifəyə təyin olunması münasibətilə təbrik edib və ona fəaliyyətində uğurlar arzulayıb (APA).

Azərbaycan prezidenti eyni zamanda N. Cənikliyə yeni vəzifəyə təyin olunduqdan sonra qısa müddət ərzində Azərbaycana səfərə gəlməsindən məmnunluğunu ifadə edərək bildirib ki, ölkələrimiz qardaş ölkələrdir və o üzdən iki ölkə nazirləri ilk səfərlərini qardaş ölkələrə edirlər. İki qardaş ölkə arasında bütün sahələrdə, o cümlədən hərbi-texniki sahədə çox yaxşı əməkdaşlığın və iş birliyinin mövcud olduğunu vurğulayan Azərbaycan prezidenti hər-

bi-texniki sahədə birgə fəaliyyətin geniş olduğunu söyləyib.

Ölkə başçısı ardınca qeyd edib ki, hərbi texnikanın Türkiyədən alınması bizim gücümüzü daha da artırır. Həm Azərbaycanda, həm də Türkiyədə tez-tez birgə hərbi təlimlərin keçirilməsini yüksək qiymətləndirən İlham Əliyev bildirib ki, bu, Türkiyə-Azərbaycan birliyini daha da gücləndirir, habelə bölgədə sülhün və sabitliyin möhkəmləndirilməsi işinə xidmət edir.

Öz növbəsində qonaq Azərbaycan Türkiyənin qardaş ölkələr olduğunu və əlaqələrimizin bütün sahələrdə uğurla inkişaf etdiyini vurğulayaraq qeyd edib ki, məqsəd - bu əməkdaşlıq əlaqələrini daha da genişləndirmək və möhkəmləndirməkdir. N. Cənikli Türkiyənin FETÖ ilə mübarizəsinə ölkəmizin verdiyi dəstəyə görə də minnətdarlıq bildirib. Prezident İlham Əliyev isə bu yaxınlarda türkiyəli həmkarı Rəcəb Tayyib Ərdoğanla Nyu-Yorkdakı görüşünü məmnunluqla xatırlayıb.

Həm türkiyəli nazirin, həm də Azərbaycan prezidentinin qeyd etdiyi kimi, iki qardaş ölkə arasında hərbi və hərbi-texniki sahədə strateji əməkdaşlığın güclənməsi, onların vahid dövlət

kimi hərəkət etməsi təbii ki, ən çox işğalçı Ermənistanı narahat edir. Bu xüsusda, yeni Türkiyə hərbi nazirinin Bakı açıqlamaları fonunda "Daşnaksütyun" rəsmisi Kiro Manoyanın fikirləri diqqət çəkir.

Musavat.com-un erməni qaynağına istinadən verdiyi xəbərə görə, daşnak deyib: "Azərbaycan böyük hərbi əməliyyatlara hazırlaşır. Azərbaycan prezidenti İlham Əliyevin BMT Baş Məclisində "davakar çıxışı" (dınnaqlar bizimdir - A.X.), nəhayət, biza əsas verir ki, Ermənistanla "Dağlıq Qarabağ Respublikası" arasında hərbi-siyasi müqavilə imzalayacaq. Çünki bütün bu hazırlıqlar - hansını ki, onlar həm Naxçıvanda, həm də Ermənistanla sərhəddə və "DQR"lə təmas xəttində aparırlar, Bakının böyük miqyaslı hərbi əməliyyatlara hazırlıqlarından xəbər verir. Hərçənd, bu, hələ o demək deyil ki, müharibə mütləq olacaq".

Müharibə doğrudan da olmaya bilər. Yalnız bir halda - türkiyəli nazirin də qeyd etdiyi kimi, əgər Azərbaycan əraziləri nə qədər gec deyil, işğaldan azad edilərsə. Əks halda, İrəvan sülhü deyil, müharibəni gözləməlidir - öz qarşısında Türkiyə ilə birgə...

□ **Analitik xidmət**

Amerika Konqresində azərbaycanlı məmurlara qarşı sanksiyalar nəzərdə tutulan qətnamə layihəsi hazırlanıb. Konqresmenlər Kris Smit (Respublikaçı, Nyu Cersi ştatı) və Cim Mak-Govern (Demokrat, Massaçusets ştatı) Azərbaycanda insan hüquqlarına hörmət edilməsini və qanunun aliliyinin təşviqini nəzərdə tutan qətnamə layihəsini irəli sürüblər.

“Amerikanın Səsi” radiosunun məlumatına görə, qətnamədə ABŞ hökumətinin Azərbaycanla əməkdaşlıq etdiyi zaman insan hüquqları və fundamental azadlıqların prioritetləşdirilməsi, o cümlədən Qlobal Maqnitiski İnsan Hüquqlarına Cavabdehlik Aktına əsasən, insan hüquqları pozuntularına yol verən rəsmilərin cəzalandırılması təklif edilir. Bununla bərabər, qətnamədə Azərbaycan hökumətindən bütün siyasi məhbusların dərhal azad edilməsi tələb olunur. Eyni zamanda hökumətin hesabatlılığını və demokratik dəyərləri təşviq edən insanların hədəfə alınmasının dayandırılmasına çağırılır.

Global Maqnitiski Aktının yeni dövrdə universal insan hüquqlarının müdafiəsində ABŞ-in liderliyinə yol açmış olduğunu deyən Smitin hazırladığı sənəddə deyilir: “ABŞ insan hüquqları pozuntularına yol verən insanlara qarşı viza qadağası, əmlakın dondurulması kimi alətlərdən istifadə etməlidir. Bu ölçülər Azərbaycan hökumətində hüquq pozuntularına yol verən insanların bəhrələndiyi cəzasızlıq mühitini məhv edəcək”.

Siyasi şərhçilər qətnamənin Azərbaycan üçün çox ciddi hadisə olduğunu vurğulayırlar. Layihənin qəbul olunacağı təqdirdə Azərbaycan-ABŞ münasibətlərinə ciddi zərbə vuracağı deyilir. Belə bir şəraitdə layihənin qəbul olunmaması üçün ölkə iqtidarının önleyici tədbirlər görməsinin vacibliyindən söz açılır.

ABŞ Konqresində məmurlarımıza qarşı sanksiya layihəsi hazırlandı - iki fərqli baxış

İqbal Ağazadə hesab edir ki, Azərbaycan hökuməti danışıqlar masası arxasında əyləşməlidir: “İqtidar strateji olaraq Qərb institutları ilə əməkdaşlığın dövlətin maraqlarına və özünə xeyir verdiyini bir daha ölçüb-biçərək danışıqlar masası arxasında əyləşməli, xüsusi böhran qrupu yaratmalıdır. Adını böhran qrupu deyil, başqa ad qoymaq olar. Qərb institutları ilə danışıqlar aparılmalı, bu təzyiqlərin aradan qaldırılması istiqamətində qarşılıqlı güzəştlər əsasında bunları həll etməlidir. Əgər biz Ermənistan-Azərbaycan arasındakı münaqişənin həlli istiqamətində Qərb dairələrinin çağırışları ilə masa arxasında əyləşib müəyyən güzəştlərə gediriksə, güzəştlərə hazır olduğumuzu bəyan ediriksə, bu danışıqlar prosesini 1994-cü ildən bu günə qədər davam edirsə, nədən biz xırda, fərdlərin məsələsini masa arxasında həll etməyib, sanksiyaların tətbiqinə getməliyik?

İqbal Ağazadə: “Bizim üçün çox çətin olacaq”
Bəxtiyar Sadıqov: “Amerika prezidentləri də erməni diasporundan asılı vəziyyətdə olurlar”

Azərbaycan hökuməti bunları yaxşı düşünməli, ən azından bunu təzəyə qoymalıdır. Əgər bu təzyiqliq elementləri Azərbaycana qarşı yönəlsə, həтта bir məmura qarşı olsa, bunun gələcəkdə Ermənistan-Azərbaycan danışıqlarına təsiri nə olacaq? Azərbaycanın təcrid olunma siyasəti nə verəcək? Burada fərdlərin maraqlarından daha çox dövlətin marağı nəzərə alınmalıdır. Hökmən Azərbaycan tərəfi üzvü olduğu, öhdəliklər götürdüyü beynəlxalq qurumlarla güzəştlərə keçməli, tərəfləri qane edən addımlar atmalı, ölkə daxili və xaricində səslənən iddialara qarşı yeni siyasi

kurs müəyyənləşdirməlidir. Əks təqdirdə, bizim üçün çox çətin olacaq, həm fərdlər, həm də bütövlükdə ölkə üçün. Cəmiyyət hakimiyyəti danışıqlara getməyə çağırmalıdır. Bu tipli addımların atılmaması üçün nə güzəştlər olursa-olsun edilməlidir, tək dövlətimizə bununla bağlı ciddi zərbə dəyməsin”.

“Azərbaycan” qəzetinin baş redaktoru, deputat Bəxtiyar Sadıqov dedi ki, hazırda Azərbaycan-ABŞ əlaqələri çox xoşdur, işgüzdür: “Hamımız Ermənistan-Azərbaycan arasındakı münaqişənin həllində Minsk Qrupunun həmsədr ölkəsi kimi Ameri-

ra da sirr deyil. Heç bir ay tamam olmayıb ki, Azərbaycan onların siyasi məhbus hesab etdikləri bir sıra şəxsləri heç özümüz siyasi məhbus saymasaq da, azad edib. Halbuki onlar konkret cinayət əməlləri törədiblər. Bunlardan biri də Lapşındır ki, onu prezidentimiz azad etdi. Burada bir söz danışan Lapşın gedəndən sonra öz köhnə adətində qayıtdı. Ölkəmiz hər zaman bu cür hallar olanda müəyyən mənada güzəştlərə gedir, gərginliyi azaltmaq üçün tutulan iradların bir qismini həyata keçirir. Amma prinsiplərlə yanaşı, ədalətli və məsələlər var ki, dövlət başçımız orada güzəştə heç zaman getməz. Niyə bir konqresmen bir milyon məcburi köçkünümüzün hüquqları barədə Konqresdə məsələ qaldırır? Onlar məgər insan deyillər? Siyasi məhbusdan danışsınız, bəs Dilqəm və Şahbazın heç bir qanunu pozmadan ata-babalarının qəbrini ziyarət etməyə getdiklərini niyə dilinizə gətirmirsiniz? Təəssüflər olsun ki, deyəsən, Amerika prezidentləri də erməni diasporundan asılı vəziyyətdə olurlar. Seçilər vaxtı ermənilərin səslərini almaq üçün müəyyən vədlər verirlər. ABŞ kimi nəhəng dövlətin müəyyən mənada erməni diasporundan asılı olması və onların yalanlarını müdafiə edib, tərəfdaş olduğu ölkələrə irad tutması, sadəcə, təəssüf doğurur. Bu konqresmenlər belə müraciət etsələr də, Konqresin bu məsələyə ədalətli yanaşacağına ümid edərəm. Amerika öz tərəfdaşına qarşı ədalətli olacaq, müəyyən insanların adlarının yazılmasına razılıq verməyəcək”.

□ **Cavanşir ABBASLI**

Putin “Milyarderlər ittifaqı”nın təmsilçisini generalla əvəzləyir

Dağıstan rəhbərliyindəki kadr dəyişikliyinə pərdəarxası; **politoloq:** “Bölgə həm etnik, həm də dini baxımdan həssas bölgədir”

Sentyabrın 28-də Dağıstan Muxtar Respublikasının rəhbəri Ramazan Abdulatipovun postundan istefa verib. 71 yaşlı prezident istefasını “yaşı ilə” əlaqələndirib. Avropa.info xəbər verir ki, Dağıstan parlamenti prezidentin istefasını rəsmən bəyan edib və deputatları bu dəyişikliyə bağlı narahat olmamağa çağırıb. Birgə əməkdaşlığa görə deputatlara təşəkkür edən Abdulatipov deyib ki, “Moskvada qaçan dovşanı qırxa bilən adamlar var”. “Onlar prezidentə elə də rəğbət görməyən həll yolları sırıyırlar. Lakin Allah rızası olmadan prezidentin qərarı qəbul olunmur” deyir, o bildirib. Bildirilir ki, prezident Putin onun istefa ərizəsini tezliklə qəbul edəcək.

Hərçənd kifayət qədər gümrək görünən R.Abdulatipovun istefasına yaşının səbəb olduğu inandırıcı görünür, onun son açıqlamasındakı ehyamlar da bu qənaətə gəlməyə imkan verir. Məlumatla görə, Dağıstanın yeni rəhbəri postuna əsas namizəd “Rosqvardiya”nın direktorunun birinci müavini, general Sergey Məlikovdur. Avar milliyətindən olan Abdulatipovu ləzgi general əvəzləyəcək. Bu barədə “Danışır Moskva” radiostansiyasının efirində Qafqaz xalqları Konqresinin həmsədr Ruslan Qurbanov deyib. Qurbanovun bildirdiyinə görə,

Ramazan Abdulatipovun istefası çoxdan hazırlanırdı. General Şimali Qafqaz federal dairəsi üzrə prezidentin səlahiyyətli nümayəndəsi təyin olunduqdan sonra Dağıstanla yaxından tanış olmaq və onun problemlərini öyrənmək imkanı əldə edib.

Bəs Dağıstan rəhbərliyinə generalın gətirilməsi Kremlin hansı planlarından xəbər verir? Virtualaz.org Dağıstandakı situasiyaya bələd olan mənbələrə istinadən bildirir ki, Abdulatipov bu respublikada vəziyyəti müsbətə doğru dəyişdirib, xüsusən iqtisadi dirçəlişə nail olub və gənclərin radikal is-

lamçı qruplaşmalara axını azalıb. Lakin Kremldə hesab edirlər ki, Dağıstanda vəziyyəti tam nəzarət altına almaq üçün daha sərt xəttin yürüdülməsinə ehtiyac var.

Qeyd edək ki, R.Abdulatipov 2013-cü ilin qalmaqallı “Milyarderlər ittifaqı” layihəsində yer alan şəxslərdən biri olduğu üçün bir

neçə ay sonra onun Azərbaycanla sərhəddəki bölgənin rəhbəri təyin olunması birmənalı qarşılanmamışdı. Azərbaycanda da yaxşı tanınan və ölkəmizlə əlaqələri olan şəxsin Kremlin hansısa planlarını icra edəcəyi ehtimalları var idi, ancaq bunlar doğrulmadı. İndi onun postundan getməsi və yeri

nə peşəkar hərbiçinin təyinatı da söz-söhbətə səbəb olub. Düzdür, Dağıstan bölgəsi terrorçu qüvvələr üçün cəlbedici ünvandır və burada “dəmir əl”ə ehtiyac duyulur. Ancaq şimal təhlükəsinin daim mövcudluğunu nəzərə alsaq, Rusiyanın hərbi qüvvələrini son illərdə kifayət qədər artırdığı bölgəyə generalın təyinatı alması heç də adi qarşılanıla bilməz. Ekspertlərin fikirləri isə fərqlidir.

Politoloq Hikmət Hacıadə “Yeni Məsəle”-ə bildirdi ki, Dağıstanda ümumi vəziyyət qarışıqdır və düzəlmir: “Abdulatipov ne iqtisadiyyatı dirçəldə bildi, ne sabitlik yaratdı, ne terrorizmle mübarizəni təşkil edə bildi. Odur ki, yerinə daha sərt adam təyin olunur”. **Ekspert əmindir ki, bu təyinatın Azərbaycana aidiyyəti yoxdur:** “Bunun bizə dəxli yoxdur. Rusiya Azərbaycana təhlükə yaratmaq istəsə, bunu başqa yollarla edə”.

Politoloq Elçin Mirzəbəyli isə Dağıstan rəhbərinin istefasını “hakimiyyət dəyişikliyi” kimi dəyərləndirməyi doğru hesab etmir: “Dağıstan Rusiya Federasiyasının subyektlərindən biridir və bu respublikanın rəhbəri Rusiya prezidentinin təqdim etdiyi 3 namizəd arasında Dağıstan Xalq Məclisində (parlament) seçilir. Yeni Dağıstan rəhbərinin seçilməndə söz sahibi Rusiyanın mərkəzi hakimiyyətidir. Baş verən hadisəni o zaman hakimiyyət dəyişikliyi kimi dəyərləndirmək olardı ki, Dağıstan müstəqil dövlət, yaxud konfederativ subyekt olsun. Abdulatipovun istefası ya onun

əsaslandırdığı kimi yaşı ilə bağlıdır, yaxud da Rusiya prezidenti Abdulatipovun istefaya göndərilməsi üçün bu yolu daha məqbul hesab edib. Rusiyada idarəçiliyin spesifik xüsusiyyətlərini nəzərə alsaq, ikinci ehtimalın reallığa daha çox uyğun gəlir”.

Ekspert qeyd etdi ki, Dağıstanın rəhbərliyinə əsas namizəd kimi general Sergey Malikovun təqdim olunacağı barədə fikir, sadəcə, ehtimal kimi dilə gətirilib. Bununla belə, E.Mirzəbəyli qeyd etdi ki, Dağıstanda mərkəzi hakimiyyətin möhkəmləndirilməsi ehtimalını dəyərləndirmək olar: “Bölgə həm etnik, həm də dini baxımdan həssas bölgədir. Qərbin bəzi müsəlman ölkələrindəki məzhəb tərbiyatından sonra İraqda etnik separatizm faktorunu gücləndirməsi çox güman ki, bir neçə aydan sonra seçki ilinə qədər qoyacaq Rusiyaya da ciddi narahat edir. Bu baxımdan, çox güman ki, Moskva bu məsələdə daha həssas və təhlükəli görünən bölgələrdə müəyyən önleyici tədbirlər həyata keçirmək istəyir”. **Məsələnin Azərbaycanla bağlı tərəfinə gəldikdə isə politoloq Dağıstanın Azərbaycan üçün əhəmiyyətindən bəhs etdi:** “Dağıstan ölkəmizlə sərhəddə yerləşir və burada sabitliyin qorunub saxlanması bizim üçün əhəmiyyətlidir. Dağıstana kimin rəhbər gətiriləcəyi isə Azərbaycan üçün elə də böyük önəm kəsb etmir. Bütün hallarda Dağıstan rəhbəri Kremlin təlimatlarına uyğun hərəkət edəcək”.

□ **Cavid TURAN**

Simali İraq kürd muxtariyyətinin lideri Məsud Barzani 2017-ci il sentyabrın 25-də kürdlərin "müstəqillik referendumu"nu keçirməklə adını tarixə yazdırdı. Amma buna qədər də Barzanilər kürd və Yaxın Şərqlə tarixində ciddi rol oynayıblar.

Hazırda kürd muxtariyyətinin prezidenti Məsud Barzani-dir, onun qardaşı oğlu Nəçrivan Barzani isə muxtariyyətin baş naziri postunu tutur. Hazırkı kürd muxtariyyətinin rəsmi quruluş təqvimini də barzanilərin, daha dəqiqi Məsud Barzaninin atası, İraq kürdlərinin lideri Molla Mustafa Barzaninin adı ilə bağlıdır. Barzanilər hazırda İraq kürd muxtariyyətinin aparıcı siyasi gücü hesab olunurlar, Kürdüstan Demokrat Partiyası da onların nəzarətindədir, kürd "ordusu" - Peşmərgə də barzanilərin gücü hesab olunur.

Barzan tayfası öz adını Barzan kəndindən alıb. Bu kənd hazırkı kürd muxtariyyətinin şimalında, Ərbil əyalətində, Türkiyə sərhədinə yaxın dağlıq bölgədə yerləşir. Barzan sözü kürd ləhcələrində "məhəllə" mənasında işlənir, bir başqa mənası isə "camaat"dır. Barzan bir neçə tayfanın birliyinin ümumi adıdır. Barzan tayfasının lideri Məsud Barzanidir. Barzanilərin soyunda həm də din alimləri olub, Şeyx Əbdüsaləm Barzanda dini mədrəsə qurub. Şeyx Əbdüsaləmin İslam hüququna dair kitab yazıb. 1872-ci ildə dünyasını dəyişib, ondan sonra tayfanın başına keçən Şeyx Məhəmməd isə Osmanlı dövləti tərəfindən Bitlisə sürgün olunub. Şeyx Məhəmməd sürgündən geri dönüb və 1903-cü ildə dünyasını dəyişib. Onun yerinə keçən Şeyx Əbdüsaləm (ikinci) həm də ətraf tayfa ittifaqının rəhbəri seçilir və bununla da Barzan tayfası bölgədə əsas tayfa ittifaqı, bir çox kürd tayfasının ümumi adına çevrilir. Şeyx Məhəmməd Barzaninin 5 oğlu olub. Bunlar: Şeyx Əbdüsaləm (ikinci), Şeyx Əhməd, Məhəmməd Sadiq, Məhəmməd Babu və Mustafa Barzanilərdir. Molla Mustafa Barzani sonradan kürd siyasi hərəkatının əsas şəxsinə çevriləcəkdir.

Ancaq buna qədər Şeyx Əbdüsaləm aktiv siyasi fəaliyyətlə məşğul olmağa başlayır. 1907-ci ildə Şeyx Əbdüsaləm ilk dəfə Osmanlı sultanına müraciət edərək bir neçə tələb irəli sürür: kürd bölgələrində kürd dilinin rəsmi dil olaraq tanınması, kürd dilində təhsil, yerli məmurların kürd dilini bilməsi, məhkəmə hökmlərinin İslam şəriətinə əsaslanması, vergilərin kürd bölgələrində məktəb və yol tikintisi kimi sahələrə ayrılması. Ancaq Osmanlı sultanı bu tələbləri qəbul etmir, əvəzinə ordu göndərərək kürdlərin üsyanını güclə yadır. Ancaq üsyanlar 1913-cü ilə qədər davam edib.

Məhz bu dövrdən sonra Barzan aşirəti liderlərinin xarici dövlətlərlə əlaqələri yaranır. 1913-cü ildə İrana qaçan Şeyx Əbdüsaləm bir müddət Xoyda qaldıqdan sonra Tiflisə gedərək Çar ordusu generalını ilə görüşür. Ancaq geri dönerək öz həmyerlilərindən biri tərəfindən əsir alınaraq Osmanlı dövlətinə təhvil verilir. 1914-cü ildə Osmanlı dövləti Şeyx Əbdüsaləm

və yaxın ətrafını asaraq edam edir.

Ondan sonra Barzan tayfasının liderliyi onun qardaşı Şeyx Əhmədə keçir. 1919-20-ci illərdə kürdlər və ingilis qüvvələri arasında savaşlar olur. 1922-ci ildə İraqı idarə edən ingilislər

dən İraqa qayıtmır. İraqda yenicən cəzalanacağından qorxan Mustafa Barzani SSRİ-yə gəlir. Barzani və başının dəstəsi 41 günlük səfərdən sonra SSRİ ərazisinə, Azərbaycana daxil olur. Burada Mustafa Barzani qrupdan ayrılaraq ayrı saxlanı-

esas şəxslərindən olan Səddam Hüseyn (o zaman hələ ölkəni tamamilə ələ keçirməmişdi - K.R.) arasında kürdlərə muxtariyyət verilməsi ilə bağlı müqavilə imzalanır. Bu mühüm tarixi hadisə idi. Kürdlər dağlardan enərək öz Meclislerini qur-

çilib və hələ də bu postu əlində saxlayır. 2013-cü ildə Məsud Barzaninin hakimiyyət müddəti bitməsi də. Parlament bu müddəti daha iki il artırıb. Ancaq 2015-ci ildə parlament Barzaninin səlahiyyətlərini artırmayıb və bundan sonra Barzani parlamenti

Şərqdə əsas mərkəzlərindən biri də İraqdakı kürd bölgəsində olub. Çünki buradan həm İraqa, həm də İrana qarşı kəşfiyyət fəaliyyətləri mümkün idi. Həm də kürdlər bu fəaliyyətlər üçün uyğun idi. Ötən 100 ildə barzanilər dünyanın iri gücləri ilə əmək-

"Kimdir axı bu Barzani?"

Kürd lideri haqda hər şey...

Barzani əşirətinin 100 ildən artıq davam edən hekayəsi

kürdlərin üsyanlarını yatırmaq üçün Barzan kəndlərini təyyarələrlə bombalayır. Bu bombardmanlar kürdlərə ciddi təsir etmiş. Xüsusən də barzanilər dağlara qaçmış və sonrakı il qurulacaq İraq krallığına müavimət göstərə bilməmiş və ümumiyyətlə 30-cu illərə qədər səsiz qalmışlar. Bu dövrdə kürd yaşayış məntəqələri 5 dəfə ingilis və yeni İraq dövlətinin hücumuna məruz qalıb.

1932-ci ilin iyununda Şeyx Əhməd Barzani sərhədi keçərək Türkiyəyə daxil olur. Türkiyə Cümhuriyyəti İraqın tələblərinə baxmayaraq Barzaniləri geri vermirdi. 1934-cü ildə İraq hökuməti kürd üsyanlarına son qoymaq üçün amnistiya elan edir və Barzanilər geri qayıdır. Geri qayıdan Barzanilər Bağdad yaxınlığındakı Hillə şəhərinə sürgün edilib. Ancaq bir il sonra kürdlərin gələcək lideri Mustafa Barzani Hillədən qaçaraq kürd üsyançılarına qoşulur. Və az sonra üsyançı kürdlər Ravendus şəhərini ələ keçirir. Ancaq bu üsyanlar yadırlı və Barzanilər sürgün olunur. 1943-cü ildə Molla Mustafa Barzani İrana qaçır. Burada Mustafa Barzani SSRİ ordusunun zabıtları ilə əlaqə qurur və iki il sovet ordusunun himayəsində gizlənir. 1946-cı ildə kürdlər İran ərazisində "Mahabad Respublikası" elan edirlər. Yeni dövlətin başçısı Qazi Məhəmməd, "müdafiə naziri" isə general rütbəsi verdiyi Molla Mustafa Barzani olur. Eyni zamanda Mustafa Barzani 1946-cı ildə İraq Kürdüstan Demokrat Partiyasını yaradır.

"Mahabad Respublikası" cəmi 11 ay davam edir və süqut edir. Mustafa Barzani isə təslim olmaqdan imtina edərək yeni-

6 aydan sonra çoxsaylı müraciətlərdən sonra Mustafa Barzani Mircafər Bağirov tərəfindən qəbul olunub. Kürdlər Azərbaycan ərazisində dərslərə cəlb olunub, kişilər isə silahlı təlimlərə qatılır. Ancaq sonradan Mustafa Barzani qrupdan ayrılaraq Aral sahillərinə - Qazaxıstana, ardınca isə Səmərqəndə göndərilir. Sovetlər kürdləri ayıraraq böyük ittifaqın müxtəlif bölgələrinə sürgün edir. Ağır işgəncələr və sərt münasibətə etiraz edərək kürdlər aclıq aksiyaları keçirirlər. 1951-ci ildə Barzaninin məktublarına Kreml müsbət reaksiya verir, kürdlər fərqli yerlərdən toplanaraq bir araya gətirilib. Görünür ki, burada sovetlərin Türkiyə ilə münasibətlərin pisləşməsi, ingilislərin və amerikalıların nəzarətində olan İraqda güc mexanizminə sahib olmaq üçün "kürd kartı"ndan istifadə etmək istəyib. Bu isə İraqdan qaçıb gələn kürdlərə münasibət dəyişir. Kürdlərə siyasi sığınacaq belə verilir və vəziyyətləri kəskin şəkildə dəyişir. Mustafa Barzani hətta kommunist kurslarına cəlb olunur. 1958-ci ildə Barzani və tayfası SSRİ-dən İraqa geri döner. Çünki artıq İraqda inqilab baş vermişdi, ingilislərin qurduğu oyuncaq krallıq devrilməmiş, respublika qurulmuşdu.

1961-ci ildə yeni hökumətdən istədiyini ala bilməyən kürdlər Molla Mustafa Barzaninin rəhbərliyi ilə üsyan qaldırırlar. Bu zaman Barzanilərin komandası altında on minlərlə kürd savaşıçı - peşmərgə olur. Bu üsyan 10 ilə qədər davam edir və 1971-ci ilin əvvəlində Mustafa Barzani ilə İraq hakimiyyətinin

dular və yeni muxtariyyəti idarə etməyə başladılar.

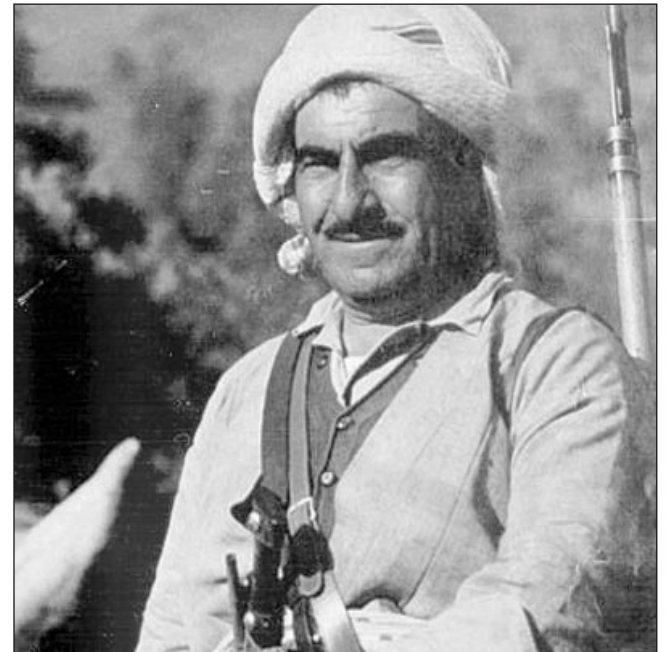
Ancaq muxtariyyət anlaşması 4 il davam etdi və mərkəzi İraq hökuməti tərəfindən ləğv edildi. 1976-cı ildə Mustafa Barzani müalicə olunmaq üçün ABŞ-a gədir. Və bir neçə ildən sonra ABŞ-da vəfat edir. Mustafa Barzaninin ölümündən sonra onun yerinə böyük oğlu İdris Barzani gətirilir. İdris Barzani vəfat etdikdən sonra isə bu dəfə Kürdüstan Demokrat Partiyasına Məsud Barzani rəhbərlik etməyə başlayır.

Mustafa Barzaninin oğlu və hazırda kürd muxtariyyətinə rəhbərlik edən Məsud Barzani 1947-ci ildə İranda Mahabadda anadan olub. Daha sonra ailəsi ilə birlikdə SSRİ-yə qaçıb və 1958-ci ilə qədər SSRİ-də sürgündə qalıb. 1976-cı ildən sonra qardaşı İdrislə KDP-yə rəhbərlik edib. 1979-cu ildə İrana qaçıb.

İran-İraq müharibəsi zamanı mərkəzi hökumətin başının müharibəyə qarışmasından istifadə edərək barzanilər üsyan qaldırıb və İraq ordusuna qarşı savaşılırlar. Ancaq Səddam Hüseyn rejimi muxtariyyətin yenidən bərpasını tələb edən kürd üsyanlarını yatırır, Hələpçədə kürdlərə qarşı kimyəvi silahlarla qırğın törədilir. 1991-ci ildə Səddam Hüseyn ABŞ-a qarşı savaşa məğlub olur və bundan sonra kürdlər faktiki olaraq muxtariyyəti yenidən bərpa etmək haqqı əldə edirlər. Bu zaman ABŞ artıq İraqın şimalında kürdlər üçün təhlükəsizlik zonası yaratmışdı.

90-cı illərdə İraq kürd muxtariyyəti xaricdən müdaxiləyə məruz qalmasa da, PKK-yə qarşı əməliyyatlar və eləcə də Talabani və Barzani arasında savaşa səhnə olub. 1996-cı ildə mərkəzi İraq hökuməti ilə anlaşan Barzaniyə Səddam Hüseyn ordusu dəstək verib və Ərbilə ələ keçirən İraq ordusu muxtariyyətin idarəçiliyini Barzaniyə təhvil verib.

Məsud Barzani PKK-ya qarşı əməliyyat keçirən Türkiyə ordusuna dəstək verib, hətta bu əməliyyatlara silahlı qüvvə göndərib. Bu səbəbdən də 1997-ci ildən sonra Türkiyə ilə yaxın əlaqələr qura bilib. 2002-ci ildən Barzani İraq kürd federal administrasiyasının rəhbəri se-

buraxıb. Bu ilin noyabrında kürd muxtariyyətində növbəti prezident seçkiləri keçirilməlidir. Bir sıra müşahidəçilər Barzaninin referendumu ortaya atmasının əsas səbəbinin məhz prezident seçkiləri olduğunu, postunu itirməmək üçün manevr etdiyini qeyd edir.

Qeyd edək ki, Barzaninin 1980-ci illərdə İsrailə yaxın əlaqələri olub və Mossadın Yaxın

daşlıq etməklə, zaman-zaman zərbələr alsalar da addım-addım məqsədlərinə doğru irəliləyiblər. Ancaq kürdlər üçün ən böyük uğur 2003-cü ildə amerikalıların İraqı işğalından sonra seçkiləri olduğunu, postunu itirməmək üçün manevr etdiyini qeyd edir.

Qeyd edək ki, Barzaninin 1980-ci illərdə İsrailə yaxın əlaqələri olub və Mossadın Yaxın

□ Kənan RÖVŞƏNOĞLU

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında
Kütləvi İnformasiya Vasitələrinin İnkişafına
Dövlət Dəstəyi Fondu

KİVDF

www.kivdf.gov.az

Ermənistan-Azərbaycan,
Dağlıq Qarabağ münaqişəsi haqqında
həqiqətlərin dünya ictimaiyyətinə çatdırılması,
Azərbaycanın ədalətli mövqeyinin müdafiə edilməsi

Iraq Kürdüstanında keçirilən "müstəqillik" referendumu işğalçı Ermənistanı çıxılmaz vəziyyətdə qoyub. İlk baxışda güman etmək olar ki, yeni presedent yarandığı üçün Ermənistan və onun himayədarları vəziyyətdən məmnun olmalıdır.

Amma dərinliyə varanda, vəziyyəti ətraflı təhlil edəndə görürük ki, məsələ heç də sadə deyil. Belə ki, Ermənistanın "müstəqil Kürdüstan" yaradılması təşəbbüsünü dəstəkləməsi onun başına bəla açar bilər. Məsələ burasındadır ki, İraqın parçalanması və kürd dövlətinin yaradılması planı təkə İraq və Türkiyəni narahat etmir, həm də İranın maraqlarına ziddir. Tehranın ilk gündən məsələyə sərt reaksiyası, Ankara ilə ortaq məsləhətləşmələri, hərbi təlimlərə start verməsi, həmçinin İraqa sərhədi qapamaları bunun sübutudur. Təsəvvür edin ki, İrəvan birmənalı şəkildə "xalqların öz müqəddəratını təyinetmə hüququ var" kimi ənənəvi bəyanatını verir, o halda Tehranın Mehri dəhlizini, Ermənistanın yeganə nəfəsliyi bağlaması işğalçı ölkənin boğulması üçün kifayətdir. Qarabağ müharibəsinin ilk günlərində Ermənistanı mehiz İran nəfəsliyinin xilas etdiyini on illər öncə keçmiş prezident Levon Ter Petrosyan da təsdiqləmişdi. Bu mənada İrəvan Tehranı qəzəbləndirəcək hansısa addım getməz. Xatırladaq ki, yay aylarında İsraildən nazir səviyyəsində İrəvana səfəri həyata keçirilməsinə İrandan kəskin etiraz ola biləcəyindən ehtiyatlanan Ermənistan iqtidarı dərhal müsəlman ölkəyə heyət yolladı və gərginliyə imkan vermədi.

İndiki situasiyada isə "Kürdüstan dövləti" ideyasını müdafiə edən istənilən dövlət İranın maraqlarını tapdımış olacaq. Təkə ona görə yox ki, Qərbin hazırlayıb həyata keçirdiyi bu layihənin gerçəkləşməsi ABŞ hərbi bazalarının İran qonşuluğunda qurulması ilə nəticələnecek. Həm də ona görə ki, kürd dövlətinin yaradılmasının ardınca Türkiyə ilə yanaşı, İrana qarşı da ərazi iddialarının irəli sürülməsi şübhə doğurur. Digər tərəfdən, Kürdüstan dövləti ideyasını açıq və birmənalı dəstəkləyən tək dövlət İsraildir və bu, Tehranı qıcıqlandıran digər amildir. İsraili yer üzündən silməyə hazır olduğunu bəyan edən Tehranın indi qonşuluqda özünə təhlükə yarandığını sinirməsi mümkünsüz görünür və deməli, istənilən dövlətin kürd dövləti ideyasına dəstəyi Tehranın sərt təkisinə səbəb olacaq.

Bu mənada İrəvandan Kürdüstandakı referendumu gecikmiş və ehtiyatlı reaksiyanın verilməsi anlaşılır. "Ermənistan XİN Kürdüstandakı referendum ətrafındakı situasiyanın sülh yolu ilə çözülməsinə inanır". Belə bir açıqla-

ma ilə işğalçı ölkənin XİN başçısı Edvard Nalbəndyan 27 sentyabrda mətbuat konfransında çıxış edib. Onun sözlərinə görə, Ermənistan İraq hökumətinin və Kürdüstanın regional hökumətlərinin gərginlikdən yayınacağına və məsələlərin tənzimlənməsi imkanlarını tapacağına ümid edir.

Xatırladaq ki, İran müstəqillik referendumu keçirilmiş İraqın kürd muxtariyyəti ilə sərhədlərdə əlavə raket sistemləri yerləşdirərək mühafizəni gücləndirib. "Hətəm əl Ənbiyə" aviabazasının komandanı general Əlirza Əlhami bildirib ki, əlavə zenit-raket sistemlərinin yerləşdirilməsi İrana qarşı istənilən "təcavüz aktı"na qətiyyətli cavab verməyi təmin edəcək. Həmçinin hazırda ölkənin qərb sərhədləri yaxınlığında hərbi təlimlər keçirilir. İran kürd muxtariyyəti ilə hava əlaqəsini də dayandıraraq Ermənistan belə situasiyada sözsüz ki, Kürdüstanın yanında yer almaz.

Bu məqamda diqqəti cəlb edən bir nüans var. Belə ki, Ermənistanın ehtiyatlı davranışlarına rəğmən, Qarabağ separatçıları Kürdüstan layihəsini daha açıq və ürəklə müdafiə edirlər. Heç şübhəsiz ki, bu, düşünülmüş oyundur. Düzdür, "Böyük Kürdüstan" ideyasını yayan sərəmələrin tirajladığı xəritələrə Azərbaycanın bəzi əraziləri də daxil edilib. Özü də bu, həmin ərazilərdə ki, "Böyük Ermənistan" yaratmağa iddialı olan xəstə ermənilər də həmin ərazilərə sahiblənmək istəyirlər. Kəsəsi, Azərbaycanın tarixi torpaqları uğrunda iki separatçı qüvvələr mübarizəyə girişiblər. Məntiqlə, onların maraqları toqquşmalıdır. Lakin görünür, indiki halda işğal altındakı Qarabağda mövcud olan erməni separatçılarına kürd separatçılığından stimullaşdırmaq hava və su kimi ehtiyac olduğundan onlar digər məsələləri kənara qoyub Kürdüstan iddiasını müdafiə edirlər. Əks təqdirdə, Dağlıq Qarabağdakı oyuncu "XİN"-in rəhbəri bununla bağlı müdafiə bəyanatı yaymazdı. İrəvan Dağlıq Qarabağ separatçılarının arxasında gizlənməklə həm İran təhlükəsindən yayınmağa çalışır, həm də beynəlxalq aləmdə önə çıxmağa ehtiyatlanır. Məsələ burasındadır ki, indiki halda BMT Kürdüstandakı referendumu qanunsuz sayıb, bu təşkilatın qərarına qarşı çıxmaq Ermənistanın hüneri deyil. Əks təqdirdə, sabah BMT Təhlükəsizlik Şurasının Qarabağla bağlı 4 qətnaməsinin icrası gündəmə gətirilə bilər. Amma Qarabağ separatçılarının möv-

Ermənistanın "İran nəfəsliyi"

kəsilə bilər-düşmən ölkənin qorxusu

Işğalçı ölkə Kürdüstan "dövləti" ilə bağlı qorxaq mövqə sərgilədi və Qarabağ separatçılarının arxasında gizləndi; **politoloq:** "Şimali İraqdakı referendumu izləyənlər arasında Ermənistan Demokrat Partiyasının sədri Aram Sərkisyan da olub"

qeyi o qədər də ciddiyyə alınmır, olsa-olsa Kürdüstan tərəfdarlarında məmnunluq doğura bilər. Həm də ermənilər tarixən ikili oyun oynamağa adət ediblər. Elə son aylarda İrəvanın NATO və Rusiya arasında vur-nuxmasının şahidiyik. İndi də İran nəfəsliyi boğazında ilişib qalan Ermənistan odla su arasında vurmuxduğundan Qarabağ separatçıları irəli verir.

"İrəvan Kürdüstan məsələsi ilə bağlı müstəqil olaraq heç bir qərar verməyəcək. Çünki verəcəyi hər hansı qərar onun müttəfiqlərinin maraqlarına zidd ola bilər. Bu, ilk növbədə İrandır". Politoloq Arzu Nağıyev "Yeni Müsavat"a açıqlamasında bunu bildirdi. Ekspertin dediyinə görə, məlum məsələdir ki, İran, ümumiyyətlə, Kürdüstan adlı qurumu dəstəkləmir və hətta qatı düşməni olan İraqa bu məsələdə müttəfiq olmağa hazırdır: «Buna sübut kimi İraqın müdafiə nazirinin İrana səfərini göstərmək olar. Digər tərəfdən, Türkiyə bu problemə çox həssas yanaşır və Kerkük və Ərbil məsələsi sona qədər öz həllini tapmayıb, hətta Mosul problemi də var. Yeni Ermənistan hər hansı addım atsa, Türkiyə ilə daimi düşməne çevrilə bilər. Zənnimcə, Ermənistanın atacağı hər hansı bir addım Putin-Ərdoğan görüşündən sonra bəlli olacaq. Rusiyanın Kürdüstanla bağlı verəcəyi bəyanatlar Ermənistan üçün çox vacib məsələdir. Təbii ki, İsrail faktoru Ermənistanı nəyəse

vadar edə bilməz. Çünki onların yaxınlaşması bu gün mümkün deyil". A.Nağıyev Ermənistan hətta qondarma "Dağlıq Qarabağ"ı tanımaqdan çəkinir. Ola bilsin ki, müəyyən məqsədlər üçün bu kartdan istifadə etsin, lakin supergüclərin maraqları baxımında Ermənistanın rəyi, ümumiyyətlə, nəzərə alınmaz.

Politoloq Elxan Şahinoğlu isə "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, sentyabrın 25-də Şimali İraqda Kürdüstanın müstəqilliyi ilə bağlı keçirilən referendum Ermənistan və işğal altındakı Dağlıq Qarabağda müsbət qarşılıq: "İrəvan Şimali İraqdakı prosesləri diqqətlə izləyir və gələcəkdə ondan öz məqsədləri üçün istifadə etməyin planlarını çızır. Şimali İraqdakı referendumu izləyənlər arasında Ermənistan Demokrat Partiyasının sədri Aram Sərkisyan da olub. O, referendum keçirilən gün Şimali İraqın paytaxtı Ərbildə olub. Aram Sərkisyan keçmiş prezident Robert Köçəryanın müşaviri olub. Hazırda özünü müxalifət nümayəndəsi kimi təqdim etməsinə baxmayaraq, prezident Serj Sərkisyan hakimiyyəti ilə əlaqələri mövcuddur". **Ekspert şübhə etmir ki, A.Sərkisyan Ərbilə öz qərarı ilə getməyib:** "Onu Ərbilə Ermənistan hakimiyyəti göndərən İrəvan Aram Sərkisyanı Kürdüstanla bağlı verəcəyi bəyanatları Ermənistan üçün çox vacib məsələdir. Təbii ki, İsrail faktoru Ermənistanı nəyəse

tövlüyünə qarşı çıxmadığını göstərib. Yeni İrəvan Bağdada deyər bilər ki, bəs Aram Sərkisyan rəsmi şəxs deyil və o öz təşəbbüsü ilə referendumu izləyib. Bağdadın buna inanmayacağı aydındır. Bağdad İrəvanın belə bir açıqlamasına həm də ona görə inanmamalıdır ki, Ermənistan hakimiyyətinin idarə etdiyi Dağlıq Qarabağ separatçıları Kürdüstanın müstəqilliyinə dəstək ifadə edə bilsinlər". **E.Şahinoğlu İrəvanın susduğu halda, Dağlıq Qarabağ separatçılarının "Xarici İşlər Nazirliyi"-nin sentyabrın 26-da bəyanat yayaraq Kürdüstanın müstəqilliyi ilə əlaqədar keçirilən referendumu dəstəklədiyini bəyanlamasını təsadüfi saymır:** "Bəyanatda belə bir cümlə yer alıb: "Kürdüstanın müstəqilliyini qazanmağa yardımçı olmaq üçün Azərbaycanın hər bir vətəndaşının və hər bir vətəndaşının iştirakı ilə bəyanat yayaraq Kürdüstanın müstəqilliyinə dəstək ifadə edib, digər tərəfdən İraqın sözdə ərazi bütövlüyünə qarşı çıxmadığını göstərib. Yeni İrəvan Bağdada deyər bilər ki, bəs Aram Sərkisyan rəsmi şəxs deyil və o öz təşəbbüsü ilə referendumu izləyib. Bağdadın buna inanmayacağı aydındır. Bağdad İrəvanın belə bir açıqlamasına həm də ona görə inanmamalıdır ki, Ermənistan hakimiyyətinin idarə etdiyi Dağlıq Qarabağ separatçıları Kürdüstanın müstəqilliyinə dəstək ifadə edə bilsinlər".

litoloqun sözlərinə görə, bu vəziyyətdə Azərbaycan XİN-in bu mövzuda açıqlama verməməsi təəssüf doğurur: "Cənaqlar, İraqın ərazi bütövlüyünü birmənalı dəstəklədiyini və Şimali İraqdakı referendumun yanlış olduğunu açıqlayın, ermənilərin ikili oyun oynadığını faş edin. Belə bir açıqlama həm ona görə lazımdır ki, yerli milli azlıqların azsaylı radikalı Şimali İraqdakı referendumundan həvəslənməsinlər. Azərbaycan XİN-in bəyanatı iki məqsəd daşmalıdır: birincisi, Azərbaycanın hər bir dövlətin, o cümlədən İraqın ərazi bütövlüyünü dəstəklədiyini və hər cür separatizmə qarşı olduğunu bir daha gur səslə bəyan etməlidir. Bu, həm də Azərbaycanın heç bir zaman Dağlıq Qarabağda "müstəqilliklə bağlı referendum" icazə verməyəcəyini beynəlxalq aləmin diqqətinə bir daha çatdırmaq üçün fürsətdir. İkincisi, XİN bu bəyanatla Şimali İraqda yaşayan türkmənlərin təhlükəsizliyinə biganə olmadığını da vurğulamalıdır. Həm türkmənlər illərdir Türkiyə ilə yanaşı, Azərbaycandan da dəstək gözləyirlər. Türkiyə son illər bu dəstəyi verməyə başlayıb. Azərbaycan isə proseslərə qarışmır. Halbuki türkmənlərə humanitar yardımların çatdırılması və ya orada bir neçə məktəb binasının tikilməsi Azərbaycan üçün problem yaratmaz".

"İndi biz sanksiyalarımızı tətbiq etməyə başladığımız andan etibarən siz onsuz da ortada qalacaqsınız. Bir qapağı bağladığımız anda hər şey sona çatacaq. Bütün gəlir-məlir hər şey ortadan qalxacaq. Yük maşınları Şimali İraqa işləməyi anda bunlar yemək, geyim tapa bilməyəcəklər. Belə bir vəziyyət düşəcəklər. Niyə? Sanksiya tətbiq etməyə məcburuq". Türkiyə prezidenti Rəcəb Tayyib Ərdoğan referendumdan sonra müstəqillik elan edən kürd lideri Məsud Bərzaniyə yönəlik bəyanatında belə deyib.

Bunun ardınca məlumat verilib ki, Türkiyə ilə İraq neft ixracı barədə razılıq əldə ediblər. Razılışmaya əsasən, bundan sonra Türkiyəyə ixrac edilən neftə görə əsas məsuliyyəti Bağdad üzərinə götürəcək. Qeyd edək ki, bundan önce Türkiyəyə ixrac edilən neftə görə Ankara danışıqları və əməkdaşlığı əsasən İraq Kürd Muxtariyyəti ilə aparırdı.

Şimali İraqda referendumdan sonra orada hansı ölkələrin biznesinin olduğu məsələsi gündəmə gəlib. Belli olub ki, birinci yerdə Türkiyə gəlir. Türkiyənin çoxlu sayda şirkətləri orada işləyir. Bəs azərbaycanlıların da Şimali İraqda biznesi, ora ilə biznes əlaqələri varmı? Varsa, onların durumu necə olacaq?

Keçmiş maliyyə naziri, iqtisadçı professor Fikrət Yusifov bildirdi ki, İraqın şimalında əsasən türk şirkətləri fəaliyyət göstərir: "Azərbaycan iş adamlarının da İraqın Şimalına yatırımlar qoyması barədə məlumatlar var. Konkret adları barədə məlumatlar olmasa da, azərbaycanlı iş adamlarının Ərbilə və digər şəhərlərdə inşaat, qida və digər sektorlara yatırım qoyduqları barədə məlumatlar var. Münaqişə zamanı bütün digər müəssisə və təşkilatlar kimi onlar da ciddi itkilərlə barışmalı olacaqlar. Əlaqələr kəsilməyi halda isə onların du-

rumu bir qədər də çətinləşəcək".

Artıq İraq hökumətinin Ərbilə hava uçuşlarını dayandırmaq çağırışına isə ilk olaraq İran dəstək verib və uçuşları dayandırıb. Dünən isə Azərbaycanın da Bağdadın çağırışını yerinə yetirdiyi xəbəri yayılıb. Qeyd edək ki, Bakıdan Ərbilə, Ərbildən isə Bakıya həftədə bir dəfə uçuş həyata keçirilirdi. AFP xəbər agentliyi Şimali İraqın idarəçiliyində olan Ərbil şəhərinə bütün xarici uçuşların cümə günü başa çatacağını bildirib. Ərbil Hava Limanının direktoru Talar Faiq Saleh açıqlama verərək bildirib ki, bütün xarici uçuşlar sentyabrın 29-u axşam 18:00-dan etibarən başa çatacaq. Misirin "Egyptair", Livanın "MEA"-in şirkəti, "PEGASUS" da Ərbilə həyata keçirdikləri uçuşları bu gündən dayandıracaqlar.

Deputat Fazil Mustafa bildirdi ki, Şimali İraqda keçirilən referendumda Milli Məclis də münasibət bildirməlidir. Çünki bu hadisə Azərbaycana da təsir edən bir hadisədir: "Çünki bu hadisə təkəcə Kürdüstanın müstəqilliyi məsələsi deyil, bu, Türkiyənin və Azərbaycanın maraqlarına vurulan zərbədir. Odur ki, biz bu məsələdə öz prinsipial mövqeyimizi bildirməliyik. Bu referendumun nəticələrinin gələcəkdə Azərbaycana xü-

Azərbaycan Ərbilə uçuşları dayandırdı

Bərzani administrasiyası izolyasiya ilə üz-üzə

susən də Qarabağ məsələsinə təsirləri ola bilər. Biz buna qarşı öz mövqeyimizi ifadə etməliyik. Diqqət edirsinizsə, o referendumun təsiri altında artıq Azərbaycanın bəzi vətəndaşları da separat əhval-ruhiyyəyə kökləndi.

Öz millətini, xalqını sevmək hər kəsin haqqıdır, hətta şərəf borcudur. Ancaq bu sevgini bəhanə edib, Azərbaycan dövlətinin dəyərlərinə, milli maraqlarına qarşı təbiyəsizlik etmək yolverilməzdir və bunun qarşısını hamılıqla almalıyıq".

Deputat Vahid Əhmədov isə bildirdi ki, Kürdüstandakı referendum Azərbaycan dövləti üçün də yaxşı heç nə vəd

etmir: "Bizim də Qarabağ problemimiz var. Biz onsuz da separatizmdən əziyyət çəkirik. Ona görə də bu referendum bizim üçün qəbul ediləməzdir. İkincisi də Türkiyə bizim üçün ən önəmli dövlətdir, qardaş ölkədir, onun maraqlarına zidd addımlar həm də bizim maraqlarımıza qarşıdır. Həmçinin orada türkmənlər var, onların vəziyyəti necə olacaq? Biz dövlət olaraq bu referendum dəstəkləməməliyik. Milli Məclisin payız sessiyasının ilk iclasında da digər vacib məsələlər kimi, bu məsələyə də münasibət bildiriləcəyini istisna etmərim".

Dünyadan Məsud Bərzaninin İraqın şimalında keçir-

diyi müstəqillik referendumuna təpkilər davam etdiyi bir vaxtda terrorçu PKK-dan da fərqli münasibət sərgilənib. PKK-nın liderlərindən olan Duran Kalkan bildirib ki, bu cür referendumlarla kürd probleminin həllini əngəlləmək istəyirlər: "Kürdüstanın digər parçaları işin içində deyil. Bu referendum status müəyyənləşməsinə deyil, Bərzaninin partiyasının iqtisadi-siyasi qazanc əldə edərək iqtidarı əldə saxlamasına hesablanıb".

İraq Kürdüstanındakı hakim Kürdüstan Demokrat Partiyası (KDP) bir həftə ərzində muxtariyyətin başçısı postuna namizədini müəyyən edəcək. Virtualaz.org RIA Novosti-yə istinadən bildirir ki, bunu muxtariyyət parlamentində partiya fraksiyasının başçısı Omed Xaşnau deyib.

İraq Kürdüstanının müstəqilliyi haqqında sentyabrın 25-də keçirilən referendum ərfəsində parlamente yeni seçkilərlə bərabər muxtariyyətin prezidentinin seçkiləri də təyin edilmişdi. Həmin seçkilər 1 noyabrda keçiriləcək və regiona daxili siyasi

böhrandan çıxmağa kömək etməlidir. Parlamentin köhnə tərkibinin səlahiyyətləri artıq bitib, həm də son iki il ərzində partiyalar arasındakı ziddiyyətlərə görə yığılmırdı. Kürdüstanın beş parlament partiyasından ikisi referendumun keçirilməsinə qarşı çıxdı.

Prezident, KDP-nin lideri Məsud Bərzaninin də səlahiyyət müddəti qurtarıb. Referendum ərfəsində o, söz verib ki, təzə müddətə namizəd olmayacaq.

Omed Xaşnau həmçinin izah edib ki, partiyalar prezident postuna öz namizədlərini hələ ona görə irəli sürməyiblər ki, siyasi rəqabət yaradıb, seçicilərin diqqətini əsas məsələdən-referendumdan yayındırmaq istəmirdilər.

Onun fikrincə, indi, referendumdan sonra ümid etmək olar ki, bu məsələ həll olunacaq, çünki əsas məqsəddə nail olunub və referendum keçirilib.

Bununla belə, fraksiya başçısı bildirib ki, partiyadan kimin namizəd olacağı hələlik məlum deyil.

□ **Etibar SEYİDAĞA**

Naxçıvanın "Kürdüstan ərazisi" kimi göstərilməsinə sərt reaksiyalar

Şimali İraq Kürd Muxtariyyətinin lideri Məsud Bərzaninin kanalı olan Rüdav TV Naxçıvan Muxtar Respublikasını "Kürdüstan"ın ərazisi kimi təqdim edib. Sentyabrın 25-də referendum keçirərək müstəqilliklərini elan edən və bir sıra ölkələrin ərazilərinə göz dikən kürdlərin təqdimatı Azərbaycanda ciddi etirazlar doğurmaqla yanaşı, gələcək üçün ölkəmiz adına yarana biləcək təhlükələrin rüseymləri görünməyə başlayıb.

Rüdav TV mövcud olmayan "Kürdüstan"ın xəritəsini təqdim edərək hava durumu haqqında məlumat yayımlayıb. Maraqlı olan məqam isə odur ki, sözügedən xəritədə sarı rəngdə görünən Naxçıvan Muxtar Respublikasının Türkiyə ilə sərhəd hissəsi qondarma respublikanın tərkib hissəsi hesab edilib.

Milli Dirçəliş Hərəkatı Partiyasının sədri, deputat Fərəc Quliyev bir naxçıvanlıdan daha çox turançı kimi

danışdığını bildirdi: "Ərazimizə bu formada istər hava proqnozu, istərsə də digər hallarda müdaxilə etmək çox böyük diplomatik sayğısızlıqdır. Azərbaycanın Xarici İşlər Nazirliyi ən sərt formada buna reaksiya verməlidir. Hətta yanlış olaraq bir xəritədə, verilişdə belə ərazimizə qarşı müdaxilə etmək halı olarsa, mütəlak notalar verilməli, cavab istənilməlidir. Bu baxımdan, XİN-in ən sərt formada reaksiyasının tərəfdarıyam.

Fərəc Quliyev: "XİN-in ən sərt formada reaksiyasının tərəfdarıyam"

Biz Bərzaninin Türkiyə hədələrinə, qardaş ölkə üçün yaranan təhlükələrə, eləcə də

Sərdar Cəlaləoğlu: "Naxçıvanda cəmi 60-70 nəfər kürd var"

gələcəkdə bizi də gözləyəcək təhlükələrə qarşı ayaqda olmalıyıq. Biz burada qardaş

ölkə ilə çiyin-çiyinə olmalıyıq. Digər türk dövlətlərini də bura cəlb etməliyik. Bu separatizmi yerindəcə boğmalıyıq. Əks halda, gələcəkdə böyük zərərləri ola bilər".

ADP sədri Sərdar Cəlaləoğlu məsələyə sərt münasibət sərgilədi: "Əvvəla, onu qeyd edim ki, referendum tam qanunsuz şəkildə keçirildi. Xalqların öz müqəddəratlarını təyin etmək hüquqları əldə etməsi üçün ərazilərdə yaşadılan dövlətlərin razılığı olmalıdır. İraq buna razılıq verməyibse, demək, beynəlxalq normalara ziddir. Kürdlər uzun zamandır bu əraziləri silah gücünə əllərində saxlayıblar. Naxçıvanda cəmi 60-70 nəfər kürd var. Əgər Bərzani bu ərazini özününkü kimi qələmə versə, demək, onun planlarında Cənubi Azərbaycanın və Türkiyənin böyük bir hissəsi var. Faktiki olaraq, Bərzani Türkiyə, İraq və İranla yanaşı, Azərbaycan torpaqlarına da iddia edir. Bu çox təhlükəli və qorxulu bir siyasətdir. Azərbaycan hökuməti buna qəti şəkildə münasibət bildirməlidir. Laçın Rayon İcra Hakimiyyətinin hüquq şöbəsinin

müdiri açıq şəkildə referendumu dəstəkləyir, lazım gələrsə, Azərbaycan pasportunu cıraçağını, ölkəni tərk edəcəyini deyir. Separatçı qüvvələr Azərbaycanda kök salıb, özlərinə yer tutublar. Azərbaycan pasportunu hər an cırmağa hazır olan bir şəxs necə o postda təmsil oluna bilər? Azərbaycan nəinki Naxçıvanın kürd torpaqları kimi təqdim olunmasına etiraz etməlidir, həm də qondarma referendumu sərt reaksiya verməli, qurulacaq dövlətə qarşı çıxmaldır. Hətta Türkiyə və İran qoşunları ilə birlikdə İraqa da qoşun yeritməliyik. Çünki Bərzani həm də Azərbaycan torpaqlarına iddia edir. İstənilən vaxt öz çirkin niyyətini açıq şəkildə bəyan edə bilər. Kürdlərin əraziləri olmayıb. Vaxtilə Diyarbəkir Ağqoyunlu dövlətinin paytaxtı olub. Onların iddialarını irəli sürdüləri torpaqlar tarixən bizim olub. Kürdlər oturaq həyat tərzi keçirməyiblər. Bir çox ölkələrin ərazilərinə yayılmaları da bununla bağlıdır. O ərazilərin kürdlərə aid olmadığını Azərbaycan açıq şəkildə bildirməlidir".

□ **Cavansir ABBASLI**

İstanbulda gəlib, burdakı həmvətənlərimizə baş çəkmək günah olardı. Bəli, dünyanın ən ucqar ölkələrinə gedib, mühacir azərbaycanlıları axtardığımız, onları söhbətə çəkdiyimi kimi İstanbuldakı azərbaycanlıları da rahatlıqla tapdıq. Şəhərin Halkalı bölgəsində yaşayır bizimkilər... Bu məhəllənin böyük əksəriyyətini Naxçıvanın Şərur bölgəsindən gələn azərbaycanlılar təşkil edir. Qalan hissəsi isə İqdir azərbaycanlılardır.

Azərbaycanlıların məhəlləsinə İŞİD təhlükəsi - hər yerdə polis var, çəkiliş olmaz...

Elə Halkalı bölgəsinə gəlib, yolda "Azəri məhəlləsinə getmək istəyirəm" dediyimiz hər kəs gözüyumulu eyni istiqaməti nişan verdi: "Məscidi keçin, sağa dönün, azərilər ordadır..." Bu da bizimkilərin məhəlləsi. Adam heç qərblilik çəkmir. Üzərində "Naxçıvan malları", "Azərbaycan nemətləri" yazılmış mağazalar, kiçik şirniyyat evləri. Azərbaycan məhsullarını yere düzüb, orda satan yaşlı bir kişi... Sağımız-solumuz bizimkilərdir. Məhəllədə olduğumuz 2 saat ərzində gözüümüzdə qadınlar çox az deyir. Əksəriyyəti işdədir. Kişilər isə... Bakıda da görməyə alışdığımız mənzərə: qul bazarında oturub, iş gözləyirlər.

Amma onları danışdırmaq, dərclərini öyrənmək o qədər də asan olmur. Birincisi, məhəllənin əsas hissəsi polis tərəfindən mühasirəyə alınıb. Jandarma 7/24 məhəlləyə nəzarət edir. Səbəb İŞİD təhlükəsi var, çünki terror təşkilatının bu ilin fevralından sözügedən məhəllədə terror törədəcəyi xəbərləri yayılıb. Dolayısı ilə polis küçədə, yolda-izdə çəkiliş aparmağa icazə vermir. Xəbərdarlığını da mədəni şəkildə edir: "Bir kadr çəkdiyinizi görəndə, birbaşa polisə gedərsiz, ifadəniz alınar, çəkdiyənləriniz də silinər". Amma xəbərdarlıqla da kifayətlənmirlər. Getdiyimiz hər yerdə arxamızda mülki geyimli bir polis olur. Verdiyimiz sözdən çıxsaq... Sonuc məlumdur. Odur ki, çəkilişlər ancaq qapalı məkanlarda mümkündür. O da insanları danışsa...

Halkalıdakı həmyerlilərimiz qorxu içində: "Biz sizə danışsaq, sərhədi keçəndə..."

Bəli, ciddi problem məhz müsahiblərin danışması ilə bağlı idi. Həmyerlilərimiz xirtəyə qədər problemə boğulsa da, iddia edirlər ki, danışmaq onlar üçün daha ciddi fəsadlar yara daacaq. Ölkəsində qoyub gəldiyi qohumlarının incidiləcəyindən qorxan da var, sərhəddə saxlanıb, incidiləcəyi əndişəsini yaşayan da. Dediklərinə görə, dəfələrlə bu kimi hallarla da qarşı-

"Bizə burda unudublar..."

Əməkdaşımız İstanbulun azərbaycanlılar yaşayan məhəlləsindən yazır

laşılırlar: "Xanım qız, sən üç cümlə yazacaqsan. Kameranı çəkən də bizim görüntülərimizi verəcək və işiniz həll olunacaq. Bəs bizim sonrakı taleyimizi düşünürsüz? Bizi incidəndə yanımızda olacaqsız? Bu günə qədər Türkiyə kanallarından da, elə özümüzünkülərdən də nə qədər adam gəlib bizi çəkib, xəbəriniz var? Elə hamı sensasiya yaratmaq marağındadır: İstanbulda sürünən azərbaycanlılar. Sonra? Hansı məqalədən sonra gəlib bizə kömək olunub? Hansı dərdimiz həll olunub? Heç biri. Kim bura bizə görə gəlib? Hansı nazir, hansı dövlət nümayəndəsi? Unudublar bizi, unudublar. Elə bil biz yoxuq, olmamışıq..."

İngilis dili müəlliməsi: "Qadınlar tekstildə çalışır, kişilər inşaətdə"
Az keçmədən məhəllədə Solmaz adlı yaşlı ingilis dili müəlliməsi ilə qarşılaşırıq. Deyir ki, bura bu il iyulun 16-dan gəlib: "Məqsədiniz işləməkdir. Hər yerdə tekstildə çalışırıq. Səhər saat 9-dan axşam 7-yə kimi işləyirik. Günorta yemək fasiləsi olur. Saat 7-də iş bitir. 6-cı günlər saat 1-ə qədər işləyirik. Bazar günü istirahət günüdür. Burada kirayə haqqı veririk. Boş evi, dörd divanı verirlər, heç bir əşyasız. Kirayənin ikiqatı qədər depozit istəyirlər. 800 lirə (400 AZN-ə yaxın) kirayə haqqı verirəm. Boş ev üçün o qədər pul, təsəvvür edin. Bu dəqiqə yerdə yatırıq, yatağımız yoxdur. Xalça veriblər ancaq. Yerdə yatmaqdan böyrəklərim ağrıyır mənəm. Təzə gələnlər üçün yaşayış şərtləri çox bahadır. Mənim uşaqlarım böyükdür. Amma burda yeni ibtidai məktəb açılıb. Orda da uşaqlar birinci

sinifdən dördüncü sinfə qədər oxuyurlar. Ondan sonra da ya Naxçıvandakı məktəblərdə oxusunlar deyər geri göndərməyə məcburuq, ya da, ümumiyyətlə, oxumurlar. Həyat tərziyimiz fərqli deyil. Qonşularımız azərbaycanlıdır. Bir də iqdirlər ki, onların da həyatı, yaşayış tərzi bizimkinə bənzəyir".

Müsahibimiz deyir ki, burda bir az da olsa pul yığandan sonra Azərbaycana qayıtmaq istəyir. Qohum-əqrəbasının əksəriyyəti Naxçıvandır: "Bizim ailədən gələn yeganə bizik, bir də dayım qızı var. İngilis dili müəlliməliyem. İxtisasım ingilis dili müəlliməliyidir. Burdakı çox adama Naxçıvanda ingilis dilindən dərs demişəm. Amma burda yerli məktəblər mənə işə götürməzlər. Azərbaycanlılar üçün açılan məktəbə getdim. Orda da dedilər ki, dərs saatı azdır, bununla dolana bilməzsiz. Məcburən tekstildə işləməyə başladım".

Azərbaycanlı işçi narazıdır: "Bizə 100 lira verirlər, özləri bizim belimizdən 200 lirə qazanırlar"

Sərdar adlı azərbaycanlı isə burdakı həmvətənlərimizin işçi hüquqlarının pozulduğundan şikayətlənir: "Bizə burda 100 lirəyə aparıb işlədirlər, amma bizim belimizdən 200 lirə pul qazanırlar. Öz dövlətimizdə olsaq, dövlətimizə daha çox xəyir verərik. Burda 500-ə yaxın ailə yaşayırıq. İş sahibləri özlərini bizdən ikiqat artıq pul verirlər. 100 lirə nədir ki? Bir az siqaret, bir az yemək, gündəlik xərclər... bitib gedir. Amma həmin pulu mən öz ölkəmdə almayıdım, dünyanın pulu demək idi. Qaldığımız şərait də pisdir, zirzəmilərdə, nəmişlik evlərdə qalırıq. Xəstəlik tapmışıq hamımız bu gənc yaşımızda. Burda evlənenlər var ki, əksəriyyətinin uşağının sənədi yoxdur. Nə "ZAQS" kağızı var, nə də uşağının şəxsiyyət vəsiqəsi. Uşaq havadadır demək olar ki".

Kənardan biri müdaxilə edir: "20 yaşında gənc var ki, adını yaza bilmir. Neçə illər bundan əvvəl gəlib. Məktəb yox, oxumaq yox. Neyləsələr yazıqlar?"

Sərdar bəy danışır ki, yerli əhali, polis onları incitmir. Hətta zaman-zaman polis saxlayanda da azərbaycanlı olduqlarını bilən kimi buraxırlar: "Bu günə qədər neçəmizi tutub, sonra da buraxıblar. İşə qoymamaq, incitmək... belə hallarla qarşılaşırıq. Biz qardaş belə olsaq, hansısa dövlətdə, kiminsə qabağında işləmək istəmirik. İş açsınlar, gələk öz ölkəmizdə işləyək. Öz ölkəmizi irəli salaq. İnşaatlar quraq, yadaq. Mən ailə-uşağımı gətirməmişəm. Onlar orda oxuyur, təhsilini alır. Bura gətirib nə edim mən onu? Təhsil ilə oynaya bilmərəm ki. Amma burda da ömrümüz gədir, ailədən-uşaqdan ayrı".

Halkalı Atatürk Hava Limanına yaxın ərazidə yerləşir. Odur ki, danışdıqca müsahiblərin səsinə təyyarələrin uğultusu bölür. Necə də ironik mənzərə: sağda əlisləhlə polis, başının üstündə təyyarə, qayıdacağı vətəndə isə işsizlik, aclıq...

"Uşaqlarımızı evləndirmişik, amma "ZAQS" kağızı yoxdur"

Az keçmədən məhəllə sakinlərindən biri, İqdir azərbaycanlısı İmrad Tunc da bizə yaxınlaşıb, həmvətənlərimizin dərclərini deyir: "Burda azərbaycanlılar illərdən bəri yaşayırlar. Onların ən böyük problemi məktəb problemidir. Onların təhsil problemini həll edilməlidir. Öz imkanları daxilində bir məktəb açılıb, amma bu, kifayət deyil. Oradakı yetkililər bu problemi həll etməlidir. Baxırsan ki, insanlar 6-7 yaşındakı uşağının üzünə qapı bağlayıb, işə gedir. Yazıqdır, günahdır. Halbuki normal məktəb olsa, bağça sistemi olsa, onlar da belə əziyyət çəkməyəcək. Qadınlar tekstil işində, kişilər isə gündüzlük işlərdə çalışırlar".

"Tablodakı rənglər" get-gedə tündləşir. Məlum olur ki, həmvətənlərimizin bir tükə çörək üçün üz tutduğu qardaş ölkədə də şərtlər o qədər yüksək deyil. Əksinə, problem hər tərəfdən onları "qucaqlayıb". Ən çox da böyüməkdə olan uşaqları. Hidayət adlı müsahibimiz deyir ki, 24 ildir Halkalıda yaşayır və ən böyük problem uşaqlarla bağlıdır: "Bizim körpələrimizə məktəb açılıb, şəhadətnamə

verilsin. Uşaqlarımızı evləndirmişik, amma onlara "ZAQS" kağızı verilmir. Çox şükür, çörəyimizi qazanırıq. Qadınlar tekstil işində, kişilər inşaətdə çalışırlar. Bizə "oturma icazəsi" versinlər. İş yerlərində işləyib, təqaüdə çıxmaq istəyirəm. 24 ildir burda işləyirəm. Halbuki bu illərdə bir dövlət işində işləsəm, artıq təqaüdə də çıxa bilirdim. Bizim sığortamız, vətəndaşlığımız olmadığı üçün daimi işdə işləyə, iş qura bilmirik. Burda uşağı məktəbə qoya bilmirik. Bir yolla məktəbə düzəltmək, attestat verilir. Avtomatik olaraq da ali məktəbə daxil ola bilmir. Yeni hamı burda qarantiyəsiz yaşayır".

Yoxlama gələndə pəncərədən özünü yerə atan azərbaycanlı işçilər

Azərbaycanlı qadınların çalışdığı tekstil fabrikinə uzaqdan göstərilir. Ailələrin əsas qazanc mənbəyi olan zərif cinsin nümayəndələri sutkanın böyük hissəsini burda keçirir. Azərbaycanca "türk malı" kimi satılan geyim məhsullarının çoxu elə bizimkilərin əli işidir. Onlar çalışır, tikir, bizzə bu geyimləri Azərbaycanda alıb geyinirik.

Adının çəkilməsini istəməyən həmyerlilərimizdən biri isə dedi ki, burdakı iş yeri sahiblərinin çoxu qaçaq işçi çalışdırdığı üçün ciddi problemlərlə üzləşirlər. "Bəzən yoxlama gələndə iş yerinin ikinci mərtəbəsindən hoppanıb, qaçanlar olur". Bu da problemdir bir başqa tərəfi.

Ümumiyyətlə, məhəllədəki azərbaycanlıların böyük əksəriyyəti qaçaq sayılır. Başlarına nəşə problem gələndə bunun üçün müvafiq orqanlara müraciət də edə bilmirlər. Necə deyərler, adları üstündə - qaçaqlar. Bundan başqa, tibbi sığortaları da yoxdur. Bu isə onlara dövlət xəstəxanalına müraciət haqqı vermir. Həmyerlilərimiz məcburən özəl xəstəxanalara müraciət edirlər. Bunun xərci də həddən artıq yüksəkdir.

Amma problem tək mədəni qayğılarla bitmir. Yazının bir neçə yerində adıçəkilən orta məktəb məsələsi də var. Bu yaxınlarda əsas qoyulan, azərbaycanlı uşaqların təhsili üçün nəzərdə tutulan dördillik ibtidai məktəb. Kimlər tikib, orda bələdiyyəmizə nəyi, necə öyrədirlər? Bütün bunlar barədə növbəti sayımızda...

☐ **Sevinc TELMANQIZI**
Fotolar Məhəmməd TÜRKMƏNİndir

İŞİD-in təhdid etdiyi məhəllə - kişilər qul bazarında, qadınlar tekstil fabrikində, uşaqların isə oxumağa məktəbi yoxdur

Azərbaycanda əksər cərrahiyyə əməliyyatları icra edilir, buna görə də əməliyyat üçün xaricə xəstə göndərilməsi dayanır. Bunu Səhiyyə Nazirliyinin baş cərrahı Hacıqulu Bağırov bildirib. H.Bağırov Vətəndaşların respublikadankənar müalicəyə göndərilməsi məsələləri üzrə Komissiyanın üzvüdür.

Onun sözlərinə görə, komissiyaya müraciət edən xəstələr əməliyyat üçün xaricə göndərilir. Çünki Azərbaycanda mürəkkəb cərrahiyyə əməliyyatlarının icrasına imkan var: "Ürək, qarın boşluğu, orqan köçürülmə əməliyyatları uğurla həyata keçirilir. Müraciət edən xəstələr yerli mütəxəssislərə yönləndirilir".

Baş cərrah İran və ya digər ölkələrə gedən xəstələrdən də danışıb. "Hər kəsin həkim seçmək hüququ var. Amma xarici ölkələrə, xüsusilə İrana gedən, orada əməliyyat olunan xəstələr bəzən fəsadlarla geri dönlür. Belə xəstələrin əksəriyyəti plastik əməliyyat olunanlardır. Bu gün ölkədə plastik əməliyyatlar da icra olunur", - Bağırov əlavə edib.

Bakı Ürək Mərkəzinin döş qəfəsi cərrahı Elmar Məmmədov isə deyib ki, hazırda Azərbaycanda tək icra olunmayan əməliyyat ağciyər köçürülməsidir. Qanunvericilik icazə verəndən sonra meyitdən ağciyər köçürülməsi də icra oluna bilər: "Son illər xaricdə əməliyyat olunaraq fəsadlanmış halda geri dönen xəstələr müraciət edirlər. Hazırda Azərbaycan səhiyyəsi İran və Gürcüstanın səhiyyəsinə geri qalmır".

Qeyd edək ki, ölkədə tam olaraq bütün əməliyyatlar həyata keçirilmir. Buna səbəb isə orqan probleminin yaşanmasıdır. Demək olar ki, əksər ölkələrdə donor haqqında qanun var və bu qanuna görə beyin ölümü keçirən və orqanları sağlam olan insanların orqanları götürülür və ehtiyacı olan xəstələrə

Azərbaycanda orqan nəqli önündə əsas əngəl - qonşu ölkələrdən niyə geriyik?

Professor Adil Qeybullayev səbəbi və çıxış yolunu göstərdi: "Nə qədər ki..."

köçürülür. Bizdə isə heç bir valideyn övladının, yaxınının orqanını bağışlamır. Buna görə də kiməsə orqan lazım olanda ya yaxınlardan kiməsə öz orqanını verir, ya da xəstə ona müvafiq olan orqan tapılana qədər gözləməli olur ki, bunun da nəticəsi çox vaxt xəstə üçün yaxşı olmur.

Orqan nəqli qiymətlərini öyrənmək üçün bir neçə özəl klinikaya ilə əlaqə saxlasaq da, bizə belə əməliyyatlar həyata keçirilmədikləri dedilər. Dövlət xəstəxanalarında da əksər orqan əməliyyatları həyata keçirilmir. Böyrək köçürülməsi əməliyyatı ilə maraqlandıqda isə xəstəni

müayinə etmədən nəse deyə bilməyəcəklərini bildirdilər.

Tibb elmləri doktoru, professor Adil Qeybullayev isə donor haqqında qanun qəbul olunmayınca bu məsələnin tam həllini tapmayacağını dedi: "Azərbaycanda bütün cərrahi əməliyyatlar keçirilir desək şişirtmiş olarıq. Çünki orqan nəqli məsələsi tam təşəkkül tapmayıb. Çünki bu məsələnin sistemli şəkildə ölkədə əsasının qoyulması donor haqqında qanunun qəbulundan keçir. Donor haqqında qanun qəbul olunmadan və qanun həyata keçirilməsə, heç bir orqan nəqlindən sistemli şəkildə

söhbət gedə bilməz. Epizodik olaraq bir neçə klinikada böyrək, qaraciyər nəqli həyata keçirilib. Amma bu heç də məsələnin sistemli olmasını deməyə dəlalət etmir. Məsələ bundan ibarətdir ki, sistemli donor nəqlində tutaq ki, Azərbaycanda hansısa bir rayonda kiməsə hansısa orqan lazımdırsa, başqa bir rayonda həmin orqan peyda olan kimi o sistemdə görünür, xəstəyə yönləndirilir və əməliyyat həyata keçirilir. Bu, çox effektiv bir sistemdir. Qonşu Türkiyədə bu sistem çox uğurla işləyir. Donor orqanı beyin ölümü keçirmiş cavan və sağlam adam-

lardan alınır. Azərbaycanda hansı valideyn imkan verəcək ki, onun beyin ölümü keçirmiş, lakin hələ də nəfəs alan cavan övladının orqanları götürülsün. Onlar heç ölen xəstəni yarmağa qoymurlar. Ona görə də donor haqqında qanun çox ciddi bir məsələdir. Gərək insanların psixologiyasında dəyişiklik olsun, bu məsələni həzm edə bilsinlər. Başa düşsünlər ki, ölen və artıq heç bir perspektivi olmayan bir adamın orqanı başqa birinin həyata başlanğıc verə bilər. Nə qədər ki, insanlar bunu qəbul etmir və buna bu cür yanaşmırlarsa, bu məsələ hələ uzun müddət problem olaraq qalacaq. Ona görə də Azərbaycanda bir sıra problemlər var ki, hələ öz həllini tapmayıb. Amma əksər əməliyyatlar Azərbaycanda keçirilir. Bu gün Almaniyada, Türkiyədə, Amerikada, Avropanın bir sıra ölkələrində uzmənlik, rezidentura keçmiş, yetişmiş, mütəxəssis olan şəxslər Azərbaycana qayıdır və onlar ayrı-ayrı sahələrin in-

kişafını sürətləndirir. Yeni gelişmələr çoxdur, amma problem hələ həllini tapmayıb".

A.Qeybullayev orqan nəqli əməliyyatlarının qiymətinə gəlincə, dövlət tərəfindən hansısa bir qiymət irəli sürülmədiyini dedi. Həkimin sözlərinə görə, uşaq üçün orqan nəqli böyükklərə nisbətən daha baha başa gəlir: "Mən qiymətlərlə bağlı konkret nəse deyə bilmərəm. Belə iddia olunur ki, orqan nəqli əməliyyatları əsasən dövlət xəstəxanalarında həyata keçirilir. Dövlət xəstəxanalarında müayinə, müalicə pulsuzdur. Özel sektorda isə bunun qiymətləri fərqlidir. Orqan nəqli əməliyyatlarının qiyməti dövlət tərəfindən rəsmən açıqlanmayıb. Yəni insanlar arasında dolaşan qiymətlərdə hamısı şayiə şəklində olan qiymətlərdir. Qiymətlər xəstəxanaya, əməliyyat keçirəsi adamın yaşlı və ya uşaq olmasına görə dəyişə bilər. Məsələn, uşağın qaraciyəri daha bahadır, nəinki yetişmiş, mütəxəssis olan adamın. Qiymətə təsir edən çox faktorlar var".

□ Günel MANAFLI

Məhərrəmlikdə toy dəvətnamələri alan var

Akif Aşırılı: "Oktyabr ayında məni Qazağa bir neçə toya çağırıblar"

Dünya müsəlmanları sentyabrın 22-dən Məhərrəm ayını yaşayır, oktyabrın 1-i isə Aşura'dır. Məhərrəm İslam dininə görə "haram" aylardan biridir. İslam hökmlərində bu ayda bir sıra əməllər, ö cümlədən şadıvanlıq haram elan edilib.

Bu ayın əsas hadisəsi Aşura və ya Kərbəla olaylarıdır. Hicrətin 61-ci ili (Miladi təqvimlə 680-ci il) Məhərrəm ayında İraqın Kərbəla çölündə baş verən qanlı hadisələrə günümüzə də yas tutulur. Məhərrəm ayının 10-cu (Aşura) günü İslam Peyğəmbəri həzrət Məhəmmədin (s.ə.s.) nəvəsi, İmam Əlinin (ə) və Həzrət Fatimənin oğlu İmam Hüseyin (ə) ailə üzvləri və tərəfdarları ilə birlikdə Kərbəla çölündə qətlə yetiriliblər.

Müsəlmanlar, xüsusilə də İslamın şiə tərqiətindən olanlar uzun illərdir Məhərrəmlik ayında Kərbəla şəhidlərinə 40 gün yas saxlayırlar, toy-düyün və digər xeyir işləri təxirə salır, Aşura günü zəncir vurur, öz bədənələrindən qan çıxarırlar.

Azərbaycanda da həmçinin.

Lakin bununla yanaşı, ölkəmizdə məhərrəmlik ənənələrinə münasibət birmənalı de-

yə. Bəziləri hesab edirlər ki, vəfat edən şəxslərin xatirəsinə əbədilik yas saxlamaq kimi hökm İslamın təməl fəlsəfəsində yoxdur və bunu uzun illərdir davam etdirmək dinlə də bir araya sığmır.

Eyni zamanda, bu ənənələrin əsl İslama zidd hesab edənlər də az deyil.

Bu səbəbdən də Azərbaycanın elə bölgələri var ki, orada məhərrəmlik yasaqlarına ciddi şəkildə əməl olunmur. Bu, əsasən sünni məzhəbinə mənsub insanların yaşadığı bölgələrə xasdır.

Məsələn, "Şərq" qəzetinin baş redaktoru Akif Aşırılı modern.az-a deyib ki, onun doğuluğu Qazax rayonu belə bölgələrdəndir. "Uşaqılıqdan mənə Məhərrəmlik haqqında anlayış olmayıb. Biz Bakıya gələndə qədr məhərrəmliyinin olduğunu bilməmişik. Bildiyim qədər Qazağın 2-3 kəndində Məhərrəmlik adət-ənənələrinə əməl olunur. Bütövlük-

də götürsək, rayonun 90 faizində Məhərrəmlik mərasimləri keçirilmir. Qazaxda Məhərrəmlik dövründə də digər aylarda olduğu kimi, toy-nişan mərasimləri keçirilir. Oktyabr ayında məni Qazağa bir neçə toya çağırıblar". Bəzi məlumatlara görə, Zaqatala-Balakən bölgəsində də Məhərrəmlik yasaqları ciddi önəm daşıyır.

Bu bölgədən olan Mustafa Hacıbəyli deyib ki, Zaqatalada Məhərrəmliyin digər adət-ənənələri nəzərə alınmasa da, hörmət əlaməti olaraq toy mərasimləri keçirilmir: "Məhərrəm ayında hörmət əlaməti olaraq Zaqatalada toy və şənliklər təxirə salınır. Zaqatala tolerantlıq baxımından seçilən bir bölgədir. İnsanlarda məzhəb ayrılıq-seçkilili yoxdur".

QMİ rəsmisi Aşura ilə bağlı çağırış etdi: "Zəncir vurmayın..."

Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin (QMİ) təqvimə əsasən bu il Məhərrəm ayı sentyabrın 22-də başlayıb. Aşura günü isə oktyabrın 1-nə təsadüf edir. QMİ-nin rəsmi nümayəndəsi, Məşədi Dadaş məscidinin imam-camaatı Hacı Şahin Həsəni modern.az-a deyib ki, Azərbaycanda Aşura mərasimləri, mövcud qanunvericiliyə əsasən, məscidlərdə, ibadət ocaqlarında və onlara aid ərazilərdə ictimai asayış qaydalarına riayət olunmaqla keçiriləcək:

"Bununla bağlı Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi öz tövsiyələrini verib. Məhərrəmlik ərzində Kərbəla şəhidləri ilə yanaşı, Qarabağ uğrunda şəhid olan həmvətənlərimizin əziz xatirəsi yad ediləcək. Mərasimlər zamanı çıxışlarda da bu mövzulara toxunulacaq. Keçmişdən bu cür mərasimlərdə təziyə, əzadlıq ənənələrimiz var. Buna uyğun da məclislər keçiriləcək".

İlahiyyətçi bildirib ki, əzadlıq zamanı ifrata yol verməmək ciddi şəkildə tövsiyə olunur:

"Bəzi hərəkətlər təziyyə, əzadlıq adı ilə edilir, amma əslində həmin hərəkətlər imam Hüseyinin Kərbəla hadisəsinə kölgə salır, insanların məqsədlərini cılızlaşdırır. Baş yarmaq, qan çıxartmaq, özünü zəncirlə döymək kimi ifrat əzadlıq formaları tətbiq edilməməlidir. Artıq uzun illərdir ki, təziyyə mərasimləri bu şəkildə keçirilmir. Yenə də tövsiyyə olunur ki, ədəb-ərkan qaydalarına riayət edilsin, ifratdan, xurafatdan uzaq olsunlar".

Hacı Şahin bildirib ki, Aşura günü məscid və ziyarətqaylarda qanvermə aksiyaları təşkil olunacaq:

"İnsanların öz sağlamlıqlarına zərər verməklərindən əlavə, qan vermələri məsləhətdir. İmam Hüseyin və silahdaşları azadlıq uğrunda canlarından keçiblərə, onların davamçıları da insanlara həyat verməyə çalışsınlar. Bu baxımdan, qanvermə aksiyası həm də bir fədakarlıq nümunəsidir. İnsanlarda xeyriyyə və yardımlaşma əhvali-ruhiyyəsini yaradır. Mərasimlər bu şəkildə keçirilməlidir və keçirilir".

Cümə söhbətləri

B ismilləhir-Rahmə-nir-Rahim! Məhərrəm-Səfər əyyamını yaşamaqda-yıq. Dünyanın hər yerində Əhli-Beyt (ə) sevənlər gözəl, nurani, insan yetişdirən əzadlıq məclislərini yaşadırlar. Allahdan istəyirik ki, bizlərə də bu gözəl məclislərdə iştirak edib bəhrə aparması nəsib etsin.

Məhərrəm-Səfər əyyamı niyə yaşadılmalıdır?

Bəs məhərrəm-səfər əyyamını niyə yaşadılmalıdır? Bu sual hər il məhərrəm-səfər əyyamı başlayanda gündəmə gəlir: bu qədər diqqət və önəm verməklə, bu qədər həyəcan və duyğu ilə bu əzadlıq məclislərini niyə yaşadırdıq?

Bu sualı verənləri bir neçə qrupa bölə bilərik. Sözsüz ki, bu sualı verənlərin içində dinsiz, imansız və ümumiyyətlə dinlə, imanla, inancla bağlı hər hansı təzahürdən narahat olan insanlar da var. Onlar namazdan da, orucdan da, dinin digər atributlarından da narahatdırlar. Bunlar tamamilə ayrı bir qrupdur. Onların dərəcələri-sərləri dinlə, imanla, insanların mənəvi həyatıyladır.

Bir qrup insanlar var ki, şüurlu, bilərəkdən, qəsdən Əhli-Beyt (ə) məktəbi ilə düşməndirlər. Bu insanlar həтта Aşura günü bayram edərlər, bu günü bayram kimi yaşatmağa can atarlar, Yezidə (İbn) "əmirəlmöminin" deyər. Əsasən vəhhabi-təkfirçi əqidəsində olanlar buraya aiddir. Bu insanlar təbii ki, Məhərrəm-Səfərin yaşadılmasından narahat olarlar, imkanları olmayanda gizli halda, cürbəcür bəhanələrlə danışırlar. Bu qrup insanların da məsələsi bellidir.

Bir qrup insanlar olar ki, onların dinlə, imanla, inancla işləri olmaz, həтта bəzən ateistlik təzahürləri də olar, amma müxtəlif amillərlə bağlı, o cümlədən, etnik-coğrafi təəssübləri olar. Hər dəfə Məhərrəm dönəmi gələndə onların aid olduqları bölgələrə, zonalara görə daxillərindən bir anlaşılmaz etirazlan qalxar, nə üçünsə özlerini borclu bilərlər ki, Məhərrəm-Səfər əyyamı ilə bağlı öz təzahürlərini ortalığa qoysunlar. Baxırsan ki, nə namaz qılırlar, nə oruc tuturlar, dinə heç bir aidiyyətləri yoxdur, amma

Aşura - İslamın dörd sütunundan biridir

Hacı İlgar İBRAHİMOĞLU, ibrahimoglu@gmail.com
İlahiyyatçı-filosof, İçərişəhər Cümə məscidinin imam-camiatı

nöqtəsi İslamın birinci rüknü, dəyişici sütunudur.

İkinci sütun - ikmal

İslamın ikinci mühüm sütunu, əsası, özülü "Ələviyyul kamal"dır. Yəni İslam dini Həzrət Əmirəlmöminin Əlinin (ə) vilayəti, rəhbəriyyəti ilə kamala çatdı. İslam dini Həzrət Rəsulallahın (s) mübarək besəti ilə dünyaya gəldi, Həzrət Əlinin (ə) nurani vilayəti ilə kamala çatdı. İslamın dörd rüknünün, bünövrəsinin, əsasının birincisi besət, ikincisi isə Qədir-Xumdur. Amma bu ikisi ilə İslam hələ yarımcıqdır.

Üçüncü və dördüncü sütun

İslamın üçüncü bünövrəsi mövzusu "Hüseyniyyul (ə) bəqa"dır. İslam Həzrət İmam Hüseynin (ə) mübarək Aşurası ilə ayaqda qaldı, dirçəldi, yaşadı, Qiyamət gününə qədər siğortalandı və davamiyyət, əbədlilik tapdı. Əgər Aşura olmasaydı, besət davam etməyəcəkdi. Əgər Aşura olmasaydı, Qədir-Xum davam etməyəcəkdi.

Biz Aşuranın nə olduğunu çatdırmaq üçün, Məhərrəm-Səfər əyyamını nə üçün yaşatdığımızı özümüzün və digərlərinin bilməsi üçün, Məhərrəmin ilk ongünlüyünün nə üçün önəmli olduğu sualını cavablandırmaq üçün gərək ilk öncə dinimizin mühüm dörd rüknünü çatdıraraq. Əziz Peyğəmbərimizin (s) vasitəsilə İslam din olaraq bəşəriyyətə göndərildi, Qədir-Xum fenomeni ilə mübarək din Həzrət Əlinin (ə) vilayətinin elan olunması vasitəsilə kamala çatdı və Həzrət İmam Hüseynin (ə) Aşurası ilə bəqaya çatdı.

Aşurada tökülən qanların bərəkətinə görə, besətin hədəfləri Qiyamət gününə qədər siğortalandı. Aşurada tökülən mübarək şəhid qanlarının hesabına Qədir-Xumun vilayəti kamala çat-

dırmaq mövzusu Qiyamət gününə qədər siğortalandı.

Həzrət Hüseynin (ə) əziz əzadları, İmam Hüseyn (ə) əzadlıqlarını yaşadan hər kəs əməli halda, praktik halda bu siğortalananın həyata keçməsinə iştirak edir. Xoş olsun Hüseyn (ə) əzadlarının, bu əyyamda öz zahirləri, davranışları ilə İslamı Qiyamət gününə qədər siğortalayan əzizlərin halına. Bu sadalanan üç sütunla da İslam bitmir.

İslamın dördüncü sütunu "Məhdəviyyul (ə.f) şumul"dur. Əziz Mövlanın (ə.f) - 12-ci İmam Həzrət Məhdinin (ə.f) mübarək zühuru ilə mübarək İslam bütün dünyaya və hər

ilə, hicri təqvim ilə birinci yüzilin sonunda, ya da ən yaxşı halda ikinci yüzilin əllinci ilinə qədər İslamın "Fatihe"si verilmişdi.

Bu söz çox nəzəri görünə bilər. Amma Həzrət İmam Hüseynin (ə) də buyuruşlarında var ki, əgər Yezidin (İbn) istədiyi olsa, İslamın "Fatihe"si verilər.

Diqqət edək ki, günümüzdə biz bunun əməli formasını gördük. Əgər Aşura ruhiyyəsi və Aşura məktəbi, Məhərrəm-Səfərdən gələn bərəkətli məktəb olmasaydı, nə Kərbəla, nə Nəcəf-Əşrəf, nə Həzrət Zeynəbinin (s.ə) Suriyadakı hərəmi qalardı. İlk fürsətdə bizim vətənimizdə olan ziyarətgahları da aradan apararlar. Bu təkfirçi

ranır, həmin insan necə təkəbbürlü, xudbin bir insan ola bilər?

Bizlər Aşura məktəbini tanımaqla islahatımıza nail ola bilərik.

İmam Hüseynin (ə) qəm karvanının Kərbəlaya gəlişi

İmam Hüseynin (ə) karvanı Kərbəlaya məhərrəmin ikinci günündə çatdı. Artıq belli oldu ki, bura həmin yerdir. Əba Əbdillah (ə) həmin yerin adını soruşdu, müxtəlif adlar dedilər, amma Kərbəla deyiləndə belli oldu ki, bu, həmin yerdir.

Həzrət Zeynəb (s) Əba Əbdillahın (ə) yanına gəldi. Dedi: "Hüseynca (ə), ürəyimi qəm

vandallar üçün heç bir fərq yoxdur. Ona görə də, bu gün Aşura ruhiyyəsinə yaşatmaq üçün yığılan əzadlar bu məsələyə xüsusən diqqət etməlidir.

İmam Hüseynin (ə) Aşura dəyərləri - Peyğəmbərin (s) besətinin dəyərləridir

Aşura yaşadılmalıdır, çünki bütün İmamlar (ə) Aşuranı yaşatdı, Əba Əbdillahdan (ə) sonra gələn bütün Məsullar (ə) yaşatdı.

Aşura yaşadılmalıdır, çünki, Məhərrəm-Səfər əyyamı yaşandı, nəticedə besətin hədəfləri yaşanır. Budur ki, Peyğəmbərimiz (s) buyurur ki, "Hüseyn məndədir, mən də Hüseyndənəm".

İmam Hüseynin (ə) Peyğəmbərdən (s) olması hissəsində sual yoxdur, bəli, Peyğəmbərimizin (s) nəvəsidir. Amma, Peyğəmbərimiz (s) "Mən də Hüseyndənəm" deməklə bəyan etmək istəyir ki, Aşuranın ali dəyərləri o dəyərlərdir ki, onun (s) besəti həmin dəyərlər üçün idi.

Aşuranın dəyərləri besətin dəyərlərini siğortaladı, İmamların (ə) vilayətini nəzəri halda praktik hala keçirdi. Aşuranın dəyərləri bəşəriyyəti təkdünəndə saxlamır, irəliyə baxdırır, Zühura tərəf yönəldir, Mövla (ə.f) müntəzirinə çevirir.

Məhərrəmlik ongünlüyündə dəyişə bilərik

Əxlaq ustadları deyirlər ki, Məhərrəmliyin ilk ongünlüyü - dəyişmə ongünlüyüdür. Bizlər də İmam Hüseyn (ə) məclisində dəyişmə istəyirik. Kərbəla səhnələrində Hürre baxıb həqiqi tövbəni öyrənmək, tövbəkar olmaq istəyirik. Kərbəla məktəbində Həzrət Əbelfəzlə (ə) bəxib həqiqi həya dərslərini almaq istəyirik. Alimlər buyurur ki, bir kəsin qəhrəmanı Hüseyn (ə) olsa, görsə ki, onun qəhrəmanı Aşura günü o qızmar istinin altında o müsibətlərlə, o əziyyətlərlə döğ-

bürüyüb, kədən bütün varlığını bürüyüb. Bu yer haradır?"

Həzrət İmam Hüseyn (ə) buyurdu: "Bura - bizim şəhadət məkanımızdır. Burada xeymələri qurunuz".

Xeymələr qurulur, camaat yerləşir, Həzrət Zeynəbi (s.ə) qəm və kədən bürüyüb, göz yaşları axır. Gəlir İmam Hüseynin (ə) yanına. Bir də bu cür Aşura gecəsi bu sözləri deməyə gələcək. Xanım Zeynəb (s.ə) deyir: "Qardaş, mümkündür biz buradan gedək?"

Həzrət İmam Hüseyn (ə) buyurur: "Yox əziz bacım, bura - bizim şəhadət məkanımızdır". Bir də Aşura gecəsində Əba Əbdillah (ə) şəhadət xəbərini verir. Bu xəbəri verəndə Həzrət Zeynəb (s.ə) gəlir qaradaşının yanına və deyir: "Hüseynca, mümkündür biz buradan qayıdaq?"...

Qoşun başçısı Hürri ibni Yazid, məhərrəm ayının 2-də Ubeydullah ibni Ziyada (İbn) məktub yazaraq, onu İmamın (ə) gəlişindən xəbərdar etdi.

Həmin gündə İmam Hüseyn (ə) Kufə əhlinə məktub yazır və Həzrətin (ə) inandığı insanları öz gəlişindən aqah etmək istəyir. Həzrət (ə) bu məktubu Qeys ibni Məshərə verir ki, Kufəyə aparsın. Ancaq zalımlar bu səfiri tutur və onu şəhid edirlər. Qeysin şəhadət xəbəri İmam (ə) çatanda, Həzrətin (ə) mübarək gözlərindən yaş gəlir. Göz yaş mübarək yanağından axır və o, bu halda buyurur: "Allahım! Bizim üçün və bizim Əhli-Beyt (ə) davamçılarımız üçün Öz yanında uca bir qərrəgah qərar ver. Bizi onlarla bir yerdə Öz rəhmətində cəmlə ki, Sən hər bir işə Qadirsən".

Allahım, bizləri İmam Hüseynəndən (ə) ayrı salma!

Allahım, bizlərə həqiqi əzadlardan olmağı və bununla İslamı Qiyamətdə siğortalamaqda iştirak etməyi nəsib et!

Allahım, hallarımızın bu günlərdə yaxşıya, yüksəyə, aliyə tərəf dəyişməsinə nəsib et! Amin!

MUSAVAT

Son səhifə

N 200 (6814) 29 sentyabr 2017

Zooparkda vəhşi heyvanları ev heyvanları ilə yemləyirlər

İsveçrənin bəzi zooparklarında vəhşi heyvanları ziyarətçilərin gətirdiyi ev heyvanları ilə yemləyirlər. "Daily Mail"-in xəbərinə görə, Sürix zooparkının direktoru Aleks Rubel deyib ki, onlara lazımsız dovşanları, dəniz donuzlarını və kiçik siçanları gətirirlər. Zoopark başqa heyvanları, o cümlədən pişik və itləri qəbul etmir. "Veterinar dəniz donuzlarını və dovşanları öldürür. Daha sonra isə onları yemləri üçün şirlərə, pələnglərə verir" - bunu da Rubel deyib.

Bern şəhərindəki Daehlhoelzli zooparkına da ev heyvanlarını gətirirlər. Zooparkın əməkdaşı Mark Rosset iddia edir ki, bu, həftə ərzində 1 və ya 5 dəfə baş verir. Onun sözlərinə görə, gətirilən ev heyvanları öldürüldəndən sonra zooparkın yırtıcı heyvanlarının qabağına yem olaraq atılır.

İyun ayında isə xəbər yayılmışdı ki, naməlum şəxslər Çinin Çaçjou şəhərində pələnglərin yeməsi üçün eşşəyi onların qəfəsinə atıblar. Daha sonra onlar yırtıcı heyvanlara yemləri üçün keçi atmaq istəsələr də, buna zooparkın izləyiciləri, eləcə də təhlükəsizlik xidməti əməkdaşları mane olublar. İyul ayında ölən eşşəyə heykəl də qoyulub.

3D niyə ürək bulandırır?

Müasir gənclər üçün 3D formatlı filmlərə baxmaq günün vazkəçilməzidir. Amma belə filmlərə baxdıqdan və ya oyunlar oynadıqdan sonra ürəkbulanma, başgicəllənmə, başağrısı əlamətləri müşahidə olunur. Bu isə lokomosiya xəstəliyinin (orqanizmin bir yerdən digərinə hərəkəti) klassik əlamətləridir. Belə ki, ekranda yaradılan üçölçülü məkan illüziyası beyinin və görmə orqanlarının fəaliyyətinə pis təsir göstərir.

Los-Ancelesdəki Cənubi Kaliforniya Universitetinin oftalmoloqu, professor Ceyms Saltsın sözlərinə görə, sağ və sol gözlər arasındakı əlaqənin zəifliyi səbəbindən insanların bəziləri üçölçülü təsvirləri qavraya bilmir. Belə filmləri layiqincə qiymətləndirmək üçün gözlər

arasındakı əlaqə ideal, hər iki gözdəki təsvir eyni dərəcədə əla olmalıdır. Təsviri bütün istiqamətlərdə yaxşı izləmək yalnız bu halda mümkündür. Gözlərin filmə əlaqəli baxması üçün beyin

əlavə impulsalar göndərir. Film uzun çəkiddə beyin və gözlər yorulur. Odur ki, üç saat davam edən seans zamanı tamaşaçıların nasazlıq hiss etmələrində təəccüblü heç nə yoxdur.

14 yaşlı uşaq pumadan heyfini aldı

Amerikanın Cənubi Dakota ştatındakı Kaster şəhərində ferma sahibinin 14 yaşlı oğlu keçi öldürən pumadan qisas aldı. Bu haqda "Rapid City Journal" nəşri yazıb. Puma Kasterlərin malikanəsindəki fermaya yol tapıb və orada keçini, ördəyi, pişiyi və toyuğu öldürüb. Yırtıcı heyvan bilinməyən səbəblərə görə öz şikarını yeməyib. Fermanın sahibi Lila Streff güman edir ki, pumanı onun itlərindən biri qovub.

Növbəti gün isə evin balaca oğlu heyətdəki oyun meydançasında silahla birgə oturub. O, yırtıcı heyvanın yenedən fermaya gələcəyini gözlədiyi üçün ondan bu formada qisas almağı planlaşdırırdı. Anası oğlunda nəşə alına biləcəyindən şübhələnirdi. Amma cəmi yarım saat sonra tüfəng səsi eşitdi. Yerdə 30 kiloluq ölü puma var idi. Güllə onun düz ürəyini deşmişdi. "Mən heç vaxt pumaları belə yaxından görməmişdim. Onun gerçəkden ölüb-ölmədiyini bilmədiyim üçün ora getməkdə çətinlik çəkirdim. Mən puma ovu edənlərdən deyiləm. Amma əgər onlar sənin sevimli heyvanlarına hücum edərlərsə, bunun nəticələrinə də dözməlidirlər".

Qadınlar ərə gedəndən 1 il sonra 9-10 kilo kökəlir

Hər 5 qadınlardan 1-i ərə getdikdən sonrakı 1 il ərzində təxminən 9 - 10 kiloqram kökəlir. "The Daily Mail" qəzeti yazır ki, bu, 3 min ərde olan britaniyalı xanım arasında aparılmış araşdırma nəticəsinə üzə çıxıb. Rəyi soruşulanların 42 faizi bildirib ki, "sadəcə, sərbəstlədikləri", 22 faizi isə ərə getdikdən sonra kişilərin diqqətini cəlb etmək üçün "özlərinə əl qatmadıqları" üçün kökəldiklərini bildirib. Araşdırmaya qatılan xanımların dördüdə biri isə toy günü artıq arxada qaldığı üçün məyus olduqlarını, buna görə də çox yediklərini söyləyib.

Rəyi soruşulan hər 3 qadınlardan 1-i bildirib ki, evliliyin ilk ilində onlar üçün sağlam qidalanma prinsiplərinə əməl etmək çətinlik yaradıb. Bir çoxları isə toya qədər beyinlərində gəlinlik paltarında gözəl görünmək arzusunun dolaşdığını və bu səbəbdən də qidalanmaya fikir verdiklərini etiraf ediblər. Araşdırma nəticəsində o da məlum olub ki, qadınlardan 21 faizi toydan sonra artıq çəki yığıdqları üçün ərleri ilə problem yaşayırlar.

QOÇ - Səhər saatlarını gərgin şəraitdə keçirənliz də, özünü təmkinli aparmaqla gözələnən xoşagəlməzliyi dəf edə bilərsiniz. Nəhardan sonra isə sevindirici hadisələrin şahidi olacaqsınız.

Qoroskop (29 sentyabr) **Səbuhi Rəhimli**

BUĞA - Kifayət qədər uğurlu bir gün yaşayacaqsınız. İştirakçısı olduğunuz hər bir proses yalnız zövqünüzle uyğunluq təşkil edəcək. Özünüza inamı artırmaqla uğurları yaxınlaşdırın.

ƏKİZLƏR - Astroloji göstəricilər ümumi ovqatınızın yüksək olacağını bildirir. Maraqlı insanlarla rastlaşma ehtimalınız da böyükdür. Ulduzlar ziyarətə getməyi məsləhət görse də, uzaq yola çıxmaq olmaz.

XƏRÇƏNG - Fəaliyyət dairənizi genişləndirmək üçün durmadan fəaliyyətə başlayın. Nəzərə alın ki, bu addım karyeranız üçün böyük əhəmiyyət daşıya bilər. Bu gün qazanmaq ehtimalınız böyükdür.

ŞİR - Göy qübbəsi pulla bağlı məsələlərdə ehtiyatlı olmağı tövsiyə edir. Bir qədər qənaətcil olmağınız vacibdir. Kiməsə borc vermək və ya maliyyə sövdələşmələrinə girişmək yolverilməzdir.

QIZ - Əsas enerjinizi sevgi amilinə yönəldin. Çalışın ki, hər bir kəlmənizdə, hər bir ifadənizdə özünüza qarşı rəğbət oyadasınız. İndiki sərt cəmiyyətdə kiminsə qəlbinə dəymək savab iş deyil.

TƏRƏZİ - Qarşılıqlı münasibətlərdə güzəştli mövqe seçin. Risk tələb edən işlərə isə girişməyin. Yaxşı olar ki, soyuq və spirtli içkilərdən, duzlu qidalardan mümkün qədər uzaq olasınız.

ƏQRƏB - Həftənin ən uğurlu gününü yaşayacaqsınız. Bir tərəfdən ailə-sevgi münasibətlərinə, digər tərəfdənsə işgüzar sövdələşmələrdə vəziyyət xeyrinizə cərəyan edəcək. Səfər də mümkündür.

OXATAN - Həddindən ziyadə uğurlu təqvimdir. Ələlxüsus da saat 12-16 arası bəxtiniz gətirə bilər. Həmkarlarınızla aranızda yaranmış soyuqluq səngiməyə başlayacaq. Hətta varlanmaq ehtimalınız da var.

OĞLAQ - Ümumi çəlaqlarına görə gərgin gün olsa da, özünüza ələ almağı bacarmalısınız. Çünki qarşınızda duran perspektivlərə yetişmək üçün hansısa dedi-qoduya əhəmiyyət verməməlisiniz.

SUTÖKƏN - Səhhətinizlə bağlı nasazlığı nəzərə alıb hansısa qeyri-adi və yeni işlərə başlamayın. Yaxşısı budur ki, əsas vaxtınızı mənzil şəraitində keçirənliz. Axşama yaxınsa qonaq getmək olar.

BALIQLAR - Hiss olunur ki, sizi sevməyənlər artmaqdadır. Lakin ruh düşkünlüyünə mübtəla olmaqdan, deyildiyi kimi olmadığınızı sübut etməlisiniz. Bu gün maraqlı görüşlərdə iştirakiniz gözəlinir.

Unutmayın, Tanrı ulduzlardan daha yüksəkdə durur!

İş yerindəki yasaq cümlələr bunlardır

Forbes.com iş yerində deyilməyəcək 11 cümləni müəyyənləşdirib. Bunlar aşağıdakılardır: 1. Bu, ədalətli deyil. 2. Biz bunu hər zaman belə etmişik. 3. Problem deyil. 4. Bu, axmaq bir fikir ola bilər, amma axmaq bir sual verəcəm. 5. Bu, bir dəqiqəlik işdir. 6. Bu, mənə bəyənən deyil. 7. O, tənbel və yaramaz biridir. 8. Bu, mənim iş öhdəliklərimə daxil deyil. 9. Bu, mənim səhvim deyil. 10. Edə bilmərəm. 11. Bu işə nifrət edirəm.

İş dünyasında bu cümlələr olduqca neqativ qarşılıq və işçiyə əlavə başağrını yaradır. Çünki onların hər birində ya işçinin öz işinin öhdəsindən gələ bilməməsi, ya da bu işi sevməməsi ifadə olunur. Bunlar isə uğursuzluq yaradan amillər sırasındadır.

Səhifəni hazırladı: **SELCAN**

Təsisçi: **Rauf ARIFOĞLU**
Baş redaktorun birinci müavini:
Azər AYGAN

e-mail adres: **yenimusavat@mail.ru**

Ünvan: **Bakı şəhəri, R.Rüstəmov küçəsi**

Redaktor:
Nazim SABIROĞLU

"Yeni Musavat"-ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnib, "Azərbaycan" nəşriyyatında çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisənziya N: **B 114**
SAYI: **5.100**